ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πρώτο τμήμα) της 10ης Μαρτίου 1992 *

Περιεχόμενα

Το ιστορικό της διαφοράς ..... II - 1164

Η διαδικασία ..... II - 1174

Τα αιτήματα των διαδίκων ..... II - 1176

Επί της ουσίας ..... II - 1177

Περί των δικαιωμάτων του αμυνομένου ..... II - 1178

1. Έλλειψη αμεροληψίας κατά την κατάρτιση της Αποφάσεως ..... II - 1178

2. Μεταβολή των αρχικών αιτιάσεων ..... II - 1182

3. Θεμελίωση της Αποφάσεως σε στοιχεία ξένα προς τη διαδικασία ..... II - 1185

Περί της αποδείξεως της παραβάσεως ..... II - 1186

1. Οι διαπιστώσεις όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά ..... II - 1186

Α' — Η συμφωνία επί των κατωτάτων τιμών ..... II - 1186

α') Η προσβαλλόμενη πράξη ..... II - 1155

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 1188

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 1189

Β' — Το σύστημα των περιοδικών συναντήσεων ..... II - 1191

α') Η προσβαλλόμενη πράξη ..... II - 1191

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 1192

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 1193

Γ' — Οι πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών ..... II - 1195

α') Η προσβαλλόμενη πράξη ..... II - 1195

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 1202

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 1205

Δ' — Τα μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της εφαρμογής των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών ..... II - 1207

α') Η προσβαλλόμενη πράξη ..... II - 1207

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 1208

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 1209

Ε' — Ποσότητες-στόχοι και ποσοστώσεις ..... II - 1213

α') Η προσβαλλόμενη πράξη ..... II - 1213

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 1216

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 1221

Στ' — Συμπέρασμα ..... II - 1230

2. Η εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ ..... II - 1230

Α' — Νομικός χαρακτηρισμός ..... II - 1230

α') Η προσβαλλόμενη πράξη ..... II - 1230

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 1233

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 1237

Β' — Αποτέλεσμα περιορισμού του ανταγωνισμού ..... II - 1240

α') Η προσβαλλόμενη πράξη ..... II - 1240

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 1241

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 1241

Γ' — Ο επηρεασμός του μεταξύ των κρατών μελών εμπορίου ..... II - 1242

α') Η προσβαλλόμενη πράξη ..... II - 1242

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 1243

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 1243

Δ' — Οι δικαιολογητικές περιστάσεις ..... II - 1244

1) Η συντρέχουσα οικονομική κρίση ..... II - 1244

2) Η εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ ..... II - 1246

3) Τα ευεργετικά αποτελέσματα των μέτρων που έλαβαν οι παραγωγοί ..... II - 1248

4) Η αρχή της αλληλεγγύης και του καταμερισμού των θυσιών ..... II - 1250

5) Ο αθέμιτος ανταγωνισμός ..... II - 1251

6) Η αναλογία προς τα νόμιμα καρτέλ πρώτων ύλών ..... II - 1253

7) Το ιταλικό νομικό,πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο ..... II - 1254

3. Συμπέρασμα ..... II - 1257

Περί της ελευθερίας του συνέρχεσθαι ..... II - 1257

Περί της αιτιολογίας ..... II - 1258

Περί του προστίμου ..... II - 1259

1. Η παραγραφή ..... II - 1259

2. Η διάρκεια της παραβάσεως ..... II - 1260

3. Η σοβαρότητα της παραβάσεως ..... II - 1261

Α' — Η νέα πολιτική της Επιτροπής ως προς τα πρόστιμα ..... II - 1261

Β' — Η αιτιολογία του προστίμου ..... II - 1264

Γ' — Η εγγενής σοβαρότητα της παραβάσεως ..... II - 1266

Δ' — Η συνεκτίμηση των αποτελεσμάτων της παραβάσεως ..... II - 1268

Ε' — Η ανεπαρκής συνεκτίμηση της συντρέχουσας οικονομικής κρίσεως ..... II - 1270

Στ' — Η συνεκτίμηση ελαφρυντικών περιστάσεων ..... II - 1271

Ζ' — Συμπέρασμα ..... II - 1272

Επί της επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας ..... II - 1273

Επί των δικαστικών εξόδων ..... II - 1274

Στην υπόθεση T-14/89,

Montedipe SpA, εταιρία ιταλικού δικαίου, με έδρα το Μιλάνο (Ιταλία), εκπροσωπούμενη από τους G. Celona, δικηγόρο παρά τη Corte di Cassazione της Ιταλικής Δημοκρατίας, P. M. Ferrari, δικηγόρο Ρώμης, και τους G. Aghina και F. Capelli, δικηγόρους Μιλάνου, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο G. Margue, 20, rue Philippe II,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένης από τους A. McClellan, κύριο νομικό σύμβουλο, και G. Marenco, νομικό σύμβουλο, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Roberto Hayder, εκπροσωπούντα τη Νομική Υπηρεσία της Επιτροπής, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής της 23ης Απριλίου 1986, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/31.149 — Πολυπροπυλένιο, ΕΕ 1986 L 230, σ. 1),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. L. Cruz Vilaça, Πρόεδρο, R. Schintgen, D. A. O. Edward, H. Kirschner και K. Lenaerts, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: B. Vesterdorf
γραμματέας: H. Jung

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας που διεξήχθη από τις 10 μέχρι τις 15 Δεκεμβρίου 1990,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 10ης Ιουλίου 1991,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Το ιστορικό της διαφοράς

1 Η παρούσα υπόθεση αφορά απόφαση με την οποία η Επιτροπή επέβαλε σε δεκαπέντε παραγωγούς πολυπροπυλενίου πρόστιμο λόγω παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ. Το προϊόν που αποτελεί το αντικείμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως (στο εξής: Απόφαση) είναι μία από τις βασικές θερμοπλαστικές μάζες πολυμερών. Το πολυπροπυλένιο πωλείται από τους παραγωγούς στις

επιχειρήσεις μεταποιήσεως, οι οποίες το μετατρέπουν σε τελικά ή ημιτελικά προϊόντα. Οι κυριότεροι παραγωγοί πολυπροπυλενίου παράγουν περισσότερες από εκατό διαφορετικές ποιότητες, οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα τελικών χρήσεων. Οι κυριότερες βασικές ποιότητες πολυπροπυλενίου είναι η «ραφίδα» (raffia), το ομοπολυμερές για χύτευση σε τύπους με έγχυση, το συμπολυμερές για χύτευση σε τύπους με έγχυση, το συμπολυμερές υψηλού βαθμού κρούσεως και οι μεμβράνες. Οι επιχειρήσεις στις οποίες απευθύνθηκε η Απόφαση είναι όλες σημαντικοί παραγωγοί πετροχημικών προϊόντων.

2 Η δυτικοευρωπαϊκή αγορά πολυπροπυλενίου εφοδιάζεται σχεδόν αποκλειστικά από παραγωγικές μονάδες εγκατεστημένες στην Ευρώπη. Πριν από το 1977, η αγορά αυτή εφοδιαζόταν από δέκα παραγωγούς, ήτοι τις εταιρίες Montedison(που εξελίχθηκε στη Montepolimeri SpA, η οποία κατέστη με τη σειρά της η Montedipe SpA), Hoechst AG, Imperial Chemical Industries plc και Shell International Chemical Company Ltd (τις αποκαλούμενες «οι τέσσερις μεγάλοι»), οι οποίες αντιπροσωπεύουν μαζί το 64 % της αγοράς, και τις εταιρίες Enichem Anic SpA στην Ιταλία, Rhône-PoulencSA στη Γαλλία, Alcudia στην Ισπανία, Chemische Werke Hüls και BASF AG στη Γερμανία και Chemie Linz AG στην Αυστρία. Το 1977, μετά τη λήξη της ισχύος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Montedison, εμφανίστηκαν στη Δυτική Ευρώπη επτά νέοι παραγωγοί: οι Amoco και Hercules Chemicals NV στο Βέλγιο, οι ATO Chimie SA και Solvay et Cie SA στη Γαλλία, η SIR στην Ιταλία, η DSM NV στις Κάτω Χώρες και η Taqsa στην Ισπανία. Η Saga Petrokjemi AS & Co, νορβηγική εταιρία παραγωγής, άρχισε να λειτουργεί στα μέσα του 1978 και η Petrofina SA το 1980. Αυτή η εμφάνιση νέων παραγωγών με ονομαστική παραγωγική ικανότητα περίπου 480 000 τόννων επέφερε σημαντική αύξηση της παραγωγικής ικανότητας στη Δυτική Ευρώπη· η αύξηση όμως αυτή, επί πολλά έτη, δεν συνοδεύτηκε από ανάλογη αύξηση της ζητήσεως, πράγμα που είχε ως συνέπεια το χαμηλό ποσοστό χρησιμοποιήσεως των παραγωγικών εγκαταστάσεων. Η κατάσταση αυτή, ωστόσο, βελτιώθηκε σταδιακά μεταξύ 1977 και 1983, το δε ποσοστό χρησιμοποιήσεως αυξήθηκε από 60 σε 90 %. Σύμφωνα με την Απόφαση, από το 1982 και μετά, αποκαταστάθηκε μια σχετική ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζητήσεως. Ωστόσο, κατά το μεγαλύτερο μέρος της περιόδου αναφοράς (1977-1983), η αγορά πολυπροπυλενίου χαρακτηριζόταν είτε από χαμηλή αποδοτικότητα είτε από σημαντικές ζημίες, ιδίως λόγω του υψηλού παγίου κόστους και της αυξήσεως του κόστους της πρώτης ύλης, δηλαδή του προπυλενίου. Σύμφωνα με την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 8), το 1983 η Montepolimeri SpA κατείχε το 18 % της ευρωπαϊκής αγοράς πολυπροπυλενίου, οι Imperial Chemical Industries plc, Shell International Chemical Company Ltd και Hoechst AG κατείχαν η καθεμιά το 11 %, η Hercules Chemicals NV κάτι λιγότερο από το 6 %, οι ATO Chimie SA, BASF AG, DSM NV, Chemische Werke Hüls, Chemie Linz AG, Solvay et Cie SA και Saga Petrokjemi AS & Co μεταξύ 3 και 5 % καθεμία και η Petrofina SA περίπου 2 %. Το εμπορικό ρεύμα πολυπροπυλενίου μεταξύ των κρατών μελών ήταν ισχυρό, διότι κάθε ένας από τους παραγωγούς που ήσαν εγκατεστημένοι στην Κοινότητα την εποχή εκείνη πραγματοποιούσε πωλήσεις εντός όλων ή σχεδόν όλων των κρατών μελών.

3 Η Montedipe SpA συγκαταλεγόταν μεταξύ των παραγωγών που εφοδίαζαν την αγορά πριν από το 1977 και ήταν κάτοχος ευρεσιτεχνιών ελέγχου, οι οποίες έληξαν στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες μεταξύ 1976 και 1978. Ήταν ο μεγαλύτερος παραγωγός προπυλενίου, το δε μερίδιό της στην αγορά κυμαινόταν μεταξύ 14,2 % και 15 %.

4 Στις 13 και 14 Οκτωβρίου 1983, υπάλληλοι της Επιτροπής, ενεργούντες δυνάμει του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού αριθ. 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25, στο εξής: κανονισμός 17), πραγματοποίησαν συντονισμένους ελέγχους στις ακόλουθες επιχειρήσεις, οι οποίες παρήγαν πολυπροπυλένιο και εφοδίαζαν την κοινοτική αγορά:

— ATO Chimie SA, σήμερα Atochem (στο εξής: ATO)·

— BASF AG (στο εξής: BASF)·

— DSM NV (στο εξής: DSM)·

— Hercules Chemicals NV (στο εξής: Hercules)·

— Hoechst AG (στο εξής: Hoechst)·

— Chemische Werke Hüls (στο εξής: Hüls)·

— Imperial Chemical Industries plc (στο εξής: ICI)·

— Montepolimeri SpA, σήμερα Montedipe (στο εξής: Monte)·

— Shell International Chemical Company Ltd (στο εξής: Shell)·

— Solvay et Cie SA (στο εξής: Solvay)·

— BP Chimie (στο εξής: BP).

Στη Rhône-Poulenc SA (στο εξής: Rhône-Poulenc), όπως και στην Enichem Anic SpA, δεν πραγματοποιήθηκε κανένας έλεγχος.

Κατόπιν των ελέγχων αυτών, η Επιτροπή απηύθυνε αιτήσεις παροχής πληροφοριών δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού αριθ. 17 (στο εξής: αιτήσεις παροχής πληροφοριών) όχι μόνο στις προαναφερθείσες επιχειρήσεις, αλλά και στις ακόλουθες:

— Amoco·

— Chemie Linz AG (στο εξής: Linz)·

— Saga Petrokjemi AS & Co, η οποία σήμερα ανήκει στην Statoil (στο εξής: Statoil)·

— Petrofina SA (στο εξής: Petrofina)·

— Enichem Anic SpA (στο εξής: Anic).

Η Linz, επιχείρηση εγκατεστημένη στην Αυστρία, αμφισβήτησε την αρμοδιότητα της Επιτροπής και αρνήθηκε να απαντήσει. Στη συνέχεια, σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 2, του προαναφερθέντος κανονισμού, οι υπάλληλοι της Επιτροπής πραγματο-

ποίησαν ελέγχους στην Anic και στη Saga Petrochemicals UK Ltd, αγγλική θυγατρική της Saga, καθώς και στα γραφεία πωλήσεων της Linz στο Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γερμανία. Από τη Rhône-Poulencδεν ζητήθηκαν πληροφορίες.

6 Από τα στοιχεία που συνέλεξε στο πλαίσιο αυτών των ελέγχων και αιτήσεων παροχής πληροφοριών, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, μεταξύ του 1977 και του 1983, οι εν λόγω παραγωγοί, λαμβάνοντας πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών, κατά παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ, καθόριζαν τακτικά τιμές-στόχους και οργάνωσαν ένα σύστημα ετησίου ελέγχου των πωλουμένων ποσοτήτων, με σκοπό να κατανείμουν μεταξύ τους τη διαθέσιμη αγορά βάσει συμπεφωνημένων ποσοτήτων εκφραζομένων σε τόννους ή σε ποσοστά. Έτσι, στις 30 Απριλίου 1984, η Επιτροπή αποφάσισε να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 17 και, κατά τον Μάιο του 1984, ανακοίνωσε γραπτώς τις αιτιάσεις της στις προαναφερθείσες επιχειρήσεις, εκτός της Anic και της Rhône-Poulenc.Όλες οι αποδέκτριες επιχειρήσεις απάντησαν γραπτώς.

7 Στις 24 Οκτωβρίου 1984, ο σύμβουλος που όρισε η Επιτροπή επί των ακροάσεων συγκάλεσε τους νομικούς συμβούλους των αποδεκτριών της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, για να συμφωνήσουν επί ορισμένων διαδικαστικών θεμάτων ενόψει της προβλεπομένης στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας ακροάσεως, που επρόκειτο να αρχίσει στις 12 Νοεμβρίου 1984. Εξ άλλου, κατά τη συνάντηση αυτή, η Επιτροπή ανήγγειλε ότι, ενόψει της επιχειρηματολογίας που είχαν αναπτύξει οι επιχειρήσεις με τις απαντήσεις τους στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, θα τους ανακοίνωνε σύντομα αποδεικτικά στοιχεία συμπληρωματικά εκείνων που ήδη διέθεταν όσον αφορά την ανάληψη πρωτοβουλιών καθορισμού των τιμών. Έτσι, στις 31 Οκτωβρίου 1984, η Επιτροπή απέστειλε στους νομικούς συμβούλους των επιχειρήσεων μια δέσμη εγγράφων που περιείχε αντίγραφα των οδηγιών καθορισμού των τιμών που είχαν δώσει οι παραγωγοί στα γραφεία πωλήσεών τους, καθώς και συγκεντρωτικούς πίνακες των εγγράφων αυτών. Προς διασφάλιση του απορρήτου των υποθέσεων, η Επιτροπή έθεσε για την ανακοίνωση των στοιχείων αυτών ορισμένους όρους: ειδικότερα, τα κοινοποιούμενα έγγραφα δεν έπρεπε να περιέλθουν εις γνώση των εμπορικών τμημάτων των επιχειρήσεων. Οι δικηγόροι πολλών επιχειρήσεων αρνήθηκαν να αποδεχθούν τους όρους αυτούς και επέστρεψαν τα έγγραφα πριν από την ακρόαση.

8 Εν όψει των πληροφοριών που παρασχέθηκαν με τις γραπτές απαντήσεις στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, η Επιτροπή αποφάσισε να επεκτείνει τη διαδικασία και στις εταιρίες Anic και Rhône-Poulenc.Προς τούτο, απέστειλε στις εταιρίες αυτές, στις 25 Οκτωβρίου 1984, ανακοίνωση των αιτιάσεων όμοια με εκείνη που είχε αποστείλει στις δεκαπέντε άλλες επιχειρήσεις.

9 Μια πρώτη σειρά ακροάσεων πραγματοποιήθηκε από τις 12 έως τις 20 Νοεμβρίου 1984. Στις ακροάσεις αυτές ακούστηκαν όλες οι επιχειρήσεις εκτός της Shell (η οποία είχε αρνηθεί να μετάσχει σε οποιαδήποτε ακρόαση), της Anic, της ICI και της Rhône-Poulenc (οι οποίες θεώρησαν ότι δεν τους είχε δοθεί η δυνατότητα να προετοιμάσουν την άμυνά τους).

10 Κατά τις ακροάσεις αυτές, πολλές επιχειρήσεις αρνήθηκαν να σχολιάσουν τα ζητήματα που θίγονταν στα έγγραφα που τους είχαν αποσταλεί στις 31 Οκτωβρίου 1984, ισχυριζόμενες ότι η Επιτροπή είχε μεταβάλει ριζικά την κατεύθυνση της επιχειρηματολογίας της και ότι έπρεπε να τους δοθεί τουλάχιστον η δυνατότητα να υποβάλουν γραπτές παρατηρήσεις. Άλλες επιχειρήσεις υποστήριξαν ότι δεν είχαν αρκετό χρόνο για να μελετήσουν τα εν λόγω έγγραφα πριν από την ακρόαση. Κοινή σχετική επιστολή απεστάλη στην Επιτροπή στις 28 Νοεμβρίου 1984 από τους δικηγόρους των επιχειρήσεων BASF, DSM, Hercules, Hoechst, ICI, Linz, Monte, Petrofina και Solvay. Με επιστολή της 4ης Δεκεμβρίου 1984, η Hüls δήλωσε ότι συντάσσεται με την ανωτέρω εκφρασθείσα άποψη.

11 Για τον λόγο αυτόν, η Επιτροπή, στις 29 Μαρτίου 1985, διαβίβασε στις επιχειρήσεις νέα σειρά εγγράφων, στα οποία περιέχονταν οι οδηγίες περί καθορισμού των τιμών, οι οποίες είχαν δοθεί από τις επιχειρήσεις στα γραφεία πωλήσεών τους· τα έγγραφα αυτά συνοδεύονταν από πίνακες τιμών, καθώς και από συνοπτική έκθεση των αποδείξεων για καθεμιά από τις πρωτοβουλίες καθορισμού των τιμών για τις οποίες υπήρχαν έγγραφα στοιχεία. Η Επιτροπή κάλεσε τις επιχειρήσεις να απαντήσουν συναφώς, εγγράφως και στο πλαίσιο άλλης σειράς ακροάσεων, και διευκρίνισε ότι ήρε τους περιορισμούς που είχε προβλέψει αρχικά όσον αφορά την ανακοίνωση των εγγράφων στα εμπορικά τμήματα των επιχειρήσεων.

12 Με άλλο έγγραφο της ίδιας ημέρας, η Επιτροπή απάντησε στα επιχειρήματα που είχαν προβάλει οι δικηγόροι, ότι δηλαδή δεν είχε προσδιορίσει με επαρκή νομική σαφήνεια τη φερόμενη σύμπραξη, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, και κάλεσε τις επιχειρήσεις να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους εγγράφως και προφορικώς.

13 Μια δεύτερη σειρά ακροάσεων διεξήχθη από τις 8 έως τις 11 Ιουλίου 1985 και στις 25 Ιουλίου 1985. Οι μεν Anic, ICI και Rhône-Poulencυπέβαλαν τις παρατηρήσεις τους, οι δε λοιπές επιχειρήσεις (εκτός της Shell) σχολίασαν τα ζητήματα που θίγονταν στα από 29 Μαρτίου 1985 δύο έγγραφα της Επιτροπής.

14 Το σχέδιο πρακτικών των ακροάσεων, συνοδευόμενο από τα σχετικά έγγραφα, διαβιβάστηκε στα μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής για τις Συμπράξεις και τις Δεσπόζουσες Θέσεις (στο εξής: συμβουλευτική επιτροπή) στις 19 Νοεμβρίου 1985 και απεστάλη στις επιχειρήσεις στις 25 Νοεμβρίου 1985. Η συμβουλευτική επιτροπή εξέδωσε τη γνωμοδότησή της κατά την 170ή συνεδρίασή της, στις 5 και 6 Δεκεμβρίου 1985.

15 Κατά το πέρας της διαδικασίας αυτής, η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση της 23ης Απριλίου 1986, το διατακτικό της οποίας έχει ως εξής:

« *Άρθρο* 1

Οι Anic SpA, ATO Chemie SA (τώρα Atochem), BASF AG, DSM NV, Hercules Chemicals NV, Hoechst AG, Chemische Werke Hüls (τώρα Hüls AG), ICI plc, Chemische Werke Linz, Montepolimeri SpA (τώρα Montedipe), Petrofina SA, Rhône-Poulenc SA, Shell International Chemical Co. Ltd, Solvay et Cie και Saga Petrokjemi AG & Co. (τώρα τμήμα της Statoil) έχουν παραβεί το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, συμμετέχοντας:

— στην περίπτωση της Anic, από τον Νοέμβριο περίπου του 1977 έως το τέλος του 1982 ή τις αρχές του 1983·

— στην περίπτωση της Rhône-Poulenc, από τον Νοέμβριο περίπου του 1977 έως το τέλος του 1980·

— στην περίπτωση της Petrofina, από το 1980 έως, τουλάχιστον, τον Νοέμβριο του 1983·

— στην περίπτωση των Hoechst, ICI, Montepolimeri και Shell, από τα μέσα του 1977 έως, τουλάχιστον, τον Νοέμβριο του 1983·

— στην περίπτωση των Hercules, Linz, Saga και Solvay, από τον Νοέμβριο του 1977 έως, τουλάχιστον, τον Νοέμβριο του 1983·

— στην περίπτωση της ATO, τουλάχιστον από το 1978 έως, τουλάχιστον, τον Νοέμβριο του 1983·

— στην περίπτωση των BASF, DSM και Hüls, από κάποια στιγμή μεταξύ 1977 και 1979 έως, τουλάχιστον, τον Νοέμβριο του 1983·

σε συμφωνία και εναρμονισμένη πρακτική που ανάγονται στα μέσα του 1977, βάσει των οποίων οι παραγωγοί [που] προμήθευαν πολυπροπυλένιο στο έδαφος της κοινής αγοράς:

α) είχαν επαφές μεταξύ τους και τακτικές συναντήσεις (από τις αρχές του 1981, δύο φορές τον μήνα) στο πλαίσιο σειράς μυστικών συναντήσεων που αποσκοπούσαν στη συζήτηση και τον καθορισμό της εμπορικής πολιτικής τους·

β) καθόριζαν περιοδικά "τιμές-στόχους" (ή κατώτατες τιμές) για την πώληση του προϊόντος σε κάθε κράτος μέλος της Κοινότητας·

γ) συμφώνησαν διάφορα μέτρα για τη διευκόλυνση της εφαρμογής των εν λόγω τιμών-στόχων, τα οποία περιελάμβαναν (κυρίως) περιοδικούς περιορισμούς στην παραγωγή, ανταλλαγή λεπτομερών πληροφοριών σχετικά με τις παραδόσεις, πραγματοποίηση τοπικών συναντήσεων και, από το τέλος του 1982, σύστημα "λογιστικής διαχείρισης" που αποσκοπούσε στην εφαρμογή των αυξήσεων των τιμών σε μεμονωμένους πελάτες·

δ) προέβησαν σε ταυτόχρονες αυξήσεις τιμών εφαρμόζοντας τους εν λόγω στόχους·

ε) κατένειμαν την αγορά παραχωρώντας σε κάθε παραγωγό έναν ετήσιο στόχο πωλήσεων ή "ποσοστώσεις" (1979, 1980 και, τουλάχιστον, για ένα μέρος του 1983) ή, ελλείψει οριστικής απόφασης που να καλύπτει ολόκληρο το έτος, υποχρεώνοντας τους παραγωγούς να περιορίζουν τις μηνιαίες πωλήσεις τους με αναφορά σε προηγούμενη περίοδο (1981, 1982).

Άρθρο 2

Οι επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 παύουν αμέσως τις εν λόγω παραβάσεις (εάν δεν το έχουν ήδη πράξει) και απέχουν στο εξής, όσον αφορά τις δραστηριότητές τους στον τομέα του πολυπροπυλενίου, από κάθε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική, που θα είχαν το ίδιο ή παρόμοιο αντικείμενο ή αποτέλεσμα, συμπεριλαμβανομένης κάθε ανταλλαγής πληροφοριών σε θέματα που καλύπτονται, συνήθως, από το επαγγελματικό απόρρητο, με τις οποίες οι συμμετέχοντες ενημερώνονται άμεσα ή έμμεσα σχετικά με την παραγωγή, τις παραδόσεις, τις ποσότητες αποθεμάτων, τις τιμές πωλήσεων, το κόστος ή τα επενδυτικά σχέδια άλλων μεμονωμένων παραγωγών, ή με τις οποίες έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν την εκτέλεση κάθε ρητής ή σιωπηρής συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής, που αφορά τις τιμές ή την κατανομή των αγορών στην Κοινότητα. Κάθε σύστημα για την ανταλλαγή γενικών πληροφοριών στο οποίο συμμετέχουν οι παραγωγοί (όπως το Fides) πρέπει να λειτουργεί με τρόπο ώστε να αποκλείεται κάθε πληροφορία από την οποία μπορεί να διαπιστωθεί η συμπεριφορά μεμονωμένων παραγωγών· οι επιχειρήσεις απέχουν, ειδικότερα, από την ανταλλαγή, μεταξύ τους, κάθε πρόσθετης πληροφορίας που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ανταγωνισμό και δεν καλύπτεται από ένα τέτοιο σύστημα.

Άρθρο 3

Τα ακόλουθα πρόστιμα επιβάλλονται στις επιχειρήσεις που αναφέρονται στην παρούσα απόφαση, όσον αφορά την παράβαση που διαπιστώνεται στο άρθρο 1:

i) Anic SpA, πρόστιμο 750 000 ECU, ή 1 103 692 500 λίρες Ιταλίας·

ii) Atochem, πρόστιμο 1 750 000 ECU, ή 11 973 325 γαλλικά φράγκα·

iii) BASF AG, πρόστιμο 2 500 000 ECU, ή 5 362 225 γερμανικά μάρκα·

iv) DSM NV, πρόστιμο 2 750 000 ECU, ή 6 657 640 ολλανδικά φιορίνια·

v) Hercules Chemicals NV, πρόστιμο 2 750 000 ECU, ή 120 569 620 βελγικά φράγκα·

vi) Hoechst AG, πρόστιμο 9 000 000 ECU, ή 19 304 010 γερμανικά μάρκα·

vii) Hüls AG, πρόστιμο 2 750 000 ECU, ή 5 898 447,50 γερμανικά μάρκα·

viii) ICI plc, πρόστιμο 10 000 000 ECU, ή 6 447 970 λίρες στερλίνες·

ix) Chemische Werke Linz, πρόστιμο 1 000 000 ECU, ή 1 471 590 000 λίρες Ιταλίας·

x) Montedipe, πρόστιμο 11 000 000 ECU, ή 16 187 490 000 λίρες Ιταλίας·

xi) Petrofina SA, πρόστιμο 600 000 ECU, ή 26 306 100 βελγικά φράγκα·

xii) Rhône-Poulenc SA, πρόστιμο 500 000 ECU, ή 3 420 950 γαλλικά φράγκα·

xiii) Shell International Chemical Co. Ltd, πρόστιμο 9 000 000 ECU, ή 5 803 173 λίρες στερλίνες·

xiv) Solvay & Cie, πρόστιμο 2 500 000 ECU, ή 109 608 750 βελγικά φράγκα·

xv) Statoil Den Norske Stats Oljeselskap AS (που περιλαμβάνει τώρα [την] Saga Petrokjemi), πρόστιμο 1 000 000 ECU, ή 644 797 λίρες στερλίνες.

Άρθρα 4 *και* 5

[*παραλείπονται*] »

16 Στις 8 Ιουλίου 1986, απεστάλησαν στις επιχειρήσεις τα οριστικά πρακτικά των ακροάσεων με τις διορθώσεις, τα συμπληρώματα και τις διαγραφές που οι ίδιες είχαν ζητήσει.

Η διαδικασία

17 Υπ' αυτές τις συνθήκες, η προσφεύγουσα, με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 6 Αυγούστου 1986, άσκησε την υπό κρίση προσφυγή, ζητώντας την ακύρωση της Αποφάσεως. Δεκατρείς από τις λοιπές δεκατέσσερις αποδέκτριες της εν λόγω αποφάσεως άσκησαν επίσης προσφυγή με αίτημα την ακύρωσή της (υποθέσεις Τ-1/89 έως Τ-4/89, Τ-6/89 έως Τ-13/89 και Τ-15/89).

18 Με χωριστό δικόγραφο που κατέθεσε αυθημερόν, η Montedipe ζήτησε από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου, βάσει του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του τελευταίου, να διατάξει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 185 της Συνθήκης ΕΟΚ, την αναστολή εκτελέσεως της Αποφάσεως. Με διάταξη της 24ης Σεπτεμβρίου 1986 στην υπόθεση 213/86 R, Montedipe κατά Επιτροπής (Συλλογή 1986, σ. 2623), ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου δέχτηκε την αίτηση αυτή, υπό τον όρον ότι η προσφεύγουσα θα συνιστούσε τραπεζική εγγύηση αποδεκτή από την Επιτροπή, εγγυώμενη την πληρωμή του επιβληθέντος με το άρθρο 3 της Αποφάσεως προστίμου και των ενδεχομένων τόκων υπερημερίας, εντός προθεσμίας δεκαπέντε το πολύ ημερών από της κοινοποιήσεως της εν λόγω διατάξεως, και επιφυλάχθηκε ως προς τα δικαστικά έξοδα.

19 Η έγγραφη διαδικασία διεξήχθη εξ ολοκλήρου ενώπιον του Δικαστηρίου.

20 Με διάταξη της 15ης Νοεμβρίου 1989, το Δικαστήριο διαβίβασε την υπό κρίση υπόθεση, όπως και τις άλλες δεκατρείς, στο Πρωτοδικείο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 14 της αποφάσεως 88/591/ΕΚΑΧ,ΕΟΚ,Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1988, περί ιδρύσεως Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στο εξής: απόφαση του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1988· ΕΕ 1988, L 319, σ. 1).

21 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2, παράγραφος 3, της αποφάσεως του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1988, ο Πρόεδρος του Πρωτοδικείου όρισε γενικό εισαγγελέα.

22 Με έγγραφο της 3ης Μαΐου 1990, ο Γραμματέας του Πρωτοδικείου κάλεσε τους διαδίκους να συμμετάσχουν σε άτυπη σύσκεψη προκειμένου να ρυθμιστούν οι οργανωτικές πλευρές της προφορικής διαδικασίας. Η σύσκεψη αυτή πραγματοποιήθηκε στις 28 Ιουνίου 1990.

23 Με έγγραφο της 9ης Ιουλίου 1990, ο Γραμματέας του Πρωτοδικείου ζήτησε από τους διαδίκους να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με ενδεχόμενη συνεκδίκαση των υποθέσεων Τ-1/89 έως Τ-4/89 και Τ-6/89 έως Τ-15/89 προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας. Κανένας διάδικος δεν εξέφρασε αντιρρήσεις επ' αυτού.

24 Με διάταξη της 25ης Σεπτεμβρίου 1990, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να συνεκδικάσει λόγω συναφείας τις προαναφερθείσες υποθέσεις προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας, σύμφωνα με το άρθρο 43 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ο οποίος εφαρμοζόταν τότε αναλογικώς στην ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία δυνάμει του άρθρου 11, τρίτο εδάφιο, της αποφάσεως του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1988.

25 Με διάταξη της 15ης Νοεμβρίου 1990, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε επί των αιτήσεων εμπιστευτικού χειρισμού, τις οποίες είχαν υποβάλει οι προσφεύγουσες στις υποθέσεις Τ-2/89, Τ-3/89, Τ-9/89, Τ-11/89, Τ-12/89 και Τ-13/89 και τις οποίες δέχθηκε εν μέρει.

26 Με έγγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου μεταξύ 9ης Οκτωβρίου και 29ης Νοεμβρίου 1990, οι διάδικοι απάντησαν στις ερωτήσεις που τους είχε θέσει το Πρωτοδικείο με τα από 19 Ιουλίου έγγραφα του Γραμματέα.

27 Εν όψει των απαντήσεων στις ερωτήσεις αυτές και κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

28 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη από τις 10 έως τις 15 Δεκεμβρίου 1990.

29 Ο γενικός εισαγγελέας ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 10ης Ιουλίου 1991.

Τα αιτήματα των διαδίκων

30 Η εταιρία Montedipeζητεί από το Πρωτοδικείο:

1) να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής της 23ης Απριλίου 1986 (IV/31.149 — Πολυπροπυλένιο), κατά το μέτρο που απευθύνεται στην προσφεύγουσα·

2) επικουρικώς, να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής της 23ης Απριλίου 1986, κατά το μέτρο που επιβάλλει με αυτήν πρόστιμο στην προσφεύγουσα·

3) ακόμη επικουρικότερα, να ακυρώσει την απόφαση της 23ης Απριλίου 1986, κατά το μέτρο που επιβάλλει στην προσφεύγουσα πρόστιμο 11 000 000 ECU, και να μειώσει το πρόστιμο σε ποσό συμβολικό ή, εν πάση περιπτώσει, δίκαιο ή που να λαμβάνει τουλάχιστον υπόψη την παραγραφή·

4) εν πάση περιπτώσει:

— να καταδικάσει την Επιτροπή στο σύνολο της δικαστικής δαπάνης·

— να υποχρεώσει την Επιτροπή να της αποδώσει το σύνολο των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας·

— να υποχρεώσει την Επιτροπή να αποκαταστήσει όλες τις ζημίες που συναρτώνται προς την εκτέλεση της προσβαλλομένης αποφάσεως ή προς τη σύσταση εγγυήσεως υπέρ της εκτελέσεως αυτής, συμπεριλαμβανομένων των τόκων και της ανατιμήσεως για τα ποσά που κατεβλήθησαν προς εκτέλεση της αποφάσεως ή για τη σύσταση των εγγυήσεων.

Πριν απ' όλα αυτά, η προσφεύγουσα ζητεί, να διενεργηθεί, στο πλαίσιο της διεξαγωγής των αποδείξεων, η διά μαρτύρων απόδειξη της αληθείας των λογιστικών στοιχείων τα οποία εμφανίζει η προσφεύγουσα στους πίνακες που προσκομίζει εν παραρτήματι και οι οποίοι προδίδουν ότι η παραγωγή πολυπροπυλενίου γινόταν με ζημία.

Μάρτυρες:

— ο υπεύθυνος του ελέγχου διαχειρίσεως της εταιρίας Montepolimeri κατά την υπό κρίση χρονική περίοδο·

— ο υπεύθυνος του βιομηχανικού λογιστικού της εταιρίας Montepolimeri κατά την υπό κρίση χρονική περίοδο·

— τα μέλη της εξελεγκτικής επιτροπής της εταιρίας Montepolimeri κατά την υπό κρίση χρονική περίοδο.

Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Επί της ουσίας

31 Πρέπει να εξεταστούν, *πρώτον*, οι αιτιάσεις της προσφεύγουσας περί παραβιάσεως των δικαιωμάτων του αμυνομένου, καθ' όσον η Επιτροπή δεν επέδειξε αμεροληψία κατά την κατάρτιση της Αποφάσεως (1), καθ' όσον μετέβαλε τις αρχικές της αιτιάσεις (2) και καθ' όσον θεμελίωσε την Απόφαση σε έγγραφα ξένα προς τη διαδικασία (3)· *δεύτερον*, οι αιτιάσεις που άπτονται της αποδείξεως της παραβάσεως και αφορούν αφενός μεν τις διαπιστώσεις της Επιτροπής όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά (1), αφετέρου δε την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ επί των πραγματικών αυτών περιστατικών (2), καθ' όσον η Επιτροπή δεν χαρακτήρισε ορθώς την παράβαση (Α'), καθ' όσον δεν εκτίμησε ορθώς το αποτέλεσμα

περιορισμού του ανταγωνισμού (Β') και τον επηρεασμό τού μεταξύ των κρατών μελών εμπορίου (Γ') και καθ' όσον παρέλειψε να λάβει υπόψη ορισμένες δικαιολογητικές περιστάσεις (Δ')· *τρίτον*, οι αιτιάσεις περί παραβιάσεως της ελευθερίας του συνέρχεσθαι· *τέταρτον*, οι αιτιάσεις οι σχετικές με την αιτιολογία της Αποφάσεως και, *πέμπτον*, οι αιτιάσεις που αφορούν τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, το οποίο υποστηρίζεται ότι έχει εν μέρει παραγραφεί (1) και ότι είναι δυσανάλογο και προς τη διάρκεια (2) και προς τη σοβαρότητα (3) της φερομένης παραβάσεως.

Περί των δικαιωμάτων του αμυνομένου

1. *Έλλειψη αμεροληψίας κατά την κατάρτιση της Αποφάσεως*

32 Η προσφεύγουσα διατείνεται ότι η Επιτροπή παρέβη το καθήκον αντικειμενικότητας και τήρησε προκατειλημμένη στάση στο πλαίσιο της παρούσας υποθέσεως. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή αρνήθηκε, από την αρχή, να δεχθεί ότι οι συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου μπορούσαν να έχουν άλλο σκοπό εκτός από την υλοποίηση της συμπράξεως. Γι' αυτό και κράτησε μόνο τα στοιχεία που μπορούσαν να επιβεβαιώσουν αυτήν την άποψη, ενώ αγνόησε εκείνα που την αντέκρουαν ή που δεν συνηγορούσαν υπέρ αυτής. Αυτό επιρρωννύεται από το γεγονός ότι, πριν από την επίσημη έκδοση της Αποφάσεως, η Επιτροπή είχε ήδη δώσει στον Τύπο στοιχεία που την αφορούσαν.

33 Προσθέτει ότι, όπως φαίνεται σαφώς από μια σύγκριση των πρακτικών των ακροάσεων με την Απόφαση, σημαντικές δηλώσεις του συμβούλου επί των ακροάσεων και των εκπροσώπων της Επιτροπής δεν βρήκαν καμμία απάντηση στην Απόφαση. Αυτές αφορούσαν τη σαφήνεια των αιτιάσεων τις οποίες διατύπωσε η Επιτροπή, το ενδεχόμενο να εγκατέλειπε η Επιτροπή ορισμένες απ' αυτές, τον ρόλο των τιμών-στόχων και την ύπαρξη έντονου ανταγωνισμού κατά την υπό κρίση περίοδο. Γι' αυτό και η προσφεύγουσα ζητεί, με το υπόμνημα απαντήσεως, να λάβει το Πρωτοδικείο υπόψη την έκθεση του συμβούλου επί των ακροάσεων, για να ελέγξει αν η Επιτροπή σκοπίμως αγνόησε τα στοιχεία που αντιστρατεύονταν τη θέση της.

34 Η προσφεύγουσα καταλήγει συμπεραίνοντας ότι την έλλειψη αντικειμενικότητας της Αποφάσεως επιρρωννύει ακόμη το γεγονός ότι το σχέδιο αποφάσεως το οποίο κατέθεσε το μέλος της Επιτροπής το αρμόδιο για τον ανταγωνισμό εγκρίθηκε από την Επιτροπή μόνο κατά τη δεύτερη ανάγνωση, όπως αποκάλυψε ο Τύπος.

35 Η Επιτροπή, από την πλευρά της, αποκρούει τον ισχυρισμό ότι τήρησε προκατειλημμένη στάση και ότι επέλεξε μεροληπτικά τα αποδεικτικά στοιχεία που ευνοούσαν την άποψή της. Χαρακτηρίζει ανακριβές το ότι κοινολόγησε το περιεχόμενο της Αποφάσεως εκ των προτέρων και παρατηρεί ότι οι πληροφορίες που δημοσιεύτηκαν στον Τύπο θα μπορούσε κάλλιστα να είχαν γνωστοποιηθεί και από τις ίδιες τις επιχειρήσεις. Θεωρεί ότι, εν πάση περιπτώσει, αυτό δεν συνιστά λόγο ακυρώσεως της Αποφάσεως (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουαρίου 1978, στην υπόθεση 27/76, United Brands κατά Επιτροπής, Racc. 1978, σ. 207, σκέψη 286, και της 16ης Δεκεμβρίου 1975 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, Suiker Unie κατά Επιτροπής, Racc. 1975, σ. 1663, σκέψεις 91 και 103).

36 Όσον αφορά τις δηλώσεις του συμβούλου επί των ακροάσεων, διατείνεται ότι η Απόφαση δεν πρέπει να αντανακλά την άποψη την οποία εξέφρασε κάθε υπάλληλος της Επιτροπής κατά τη διοικητική διαδικασία. Προσθέτει ότι το αίτημα περί προσκομίσεως της εκθέσεως του συμβούλου επί των ακροάσεων απορρίφθηκε από το Δικαστήριο με τη διάταξη της 11ης Δεκεμβρίου 1986 στην υπόθεση 212/86 R, ICI κατά Επιτροπής (που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή). Προσθέτει ότι, εν πάση περιπτώσει, ο ισχυρισμός αυτός είναι απαράδεκτος, εφόσον προβάλλεται για πρώτη φορά στο στάδιο του υπομνήματος απαντήσεως.

37 Η Επιτροπή εκθέτει, τέλος, ότι το γεγονός ότι η Απόφαση δεν εγκρίθηκε σε πρώτη ανάγνωση από την Επιτροπή επ' ουδενί λόγω συνιστά ένδειξη περί ελλείψεως αντικειμενικότητας της Επιτροπής ή περί του αβασίμου της Αποφάσεως.

38 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, κατ' αρχάς, ότι το αίτημα το οποίο υπέβαλε, στο στάδιο του υπομνήματος απαντήσεως, η προσφεύγουσα στο Πρωτοδικείο και με το οποίο το καλούσε να λάβει γνώση της εκθέσεως του συμβούλου επί των ακροάσεων, συνιστά νέα αίτημα, το οποίο πρέπει να κριθεί απαράδεκτο σύμφωνα με τα άρθρα 44, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου και 40, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

39 Σχετικά με τον σύμβουλο επί των ακροάσεων, το Πρωτοδικείο επισημαίνει τις διατάξεις περί του περιεχομένου της εντολής του που ασκούν εδώ επιρροή και που βρίσκονται προσαρτημένες στην *Δέκατη τρίτη Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού*:

«Άρθρο 2

Ο σύμβουλος επί των ακροάσεων έχει σαν αποστολή να διασφαλίζει την καλή λειτουργία της ακροάσεως και έτσι να συμβάλλει στην αντικειμενικότητα τόσο της ακροάσεως, όσο και της ενδεχόμενης τελικής αποφάσεως. Προσέχει ιδίως το να λαμβάνονται υπόψη όλα τα σχετικά πραγματικά περιστατικά, τόσο τα ευνοϊκά όσο και τα δυσμενή προς τους ενδιαφερομένους, κατά την επεξεργασία των σχεδίων αποφάσεως της Επιτροπής στα θέματα του ανταγωνισμού.

Κατά την άσκηση των καθηκόντων του, επαγρυπνεί για την τήρηση των δικαιωμάτων της υπερασπίσεως, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη της αποτελεσματικής εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού, σύμφωνα με τους κανονισμούς που ισχύουν και τις αρχές τις οποίες έχει το Δικαστήριο.

Άρθρο 5

Ο σύμβουλος επί των ακροάσεων ενημερώνει τον γενικό διευθυντή του ανταγωνισμού για την εξέλιξη της ακροάσεως και για τα συμπεράσματα που έχει συν[αγ]άγει. Διατυπώνει τις παρατηρήσεις του για τη συνέχεια της διαδικασίας. Οι παρατηρήσεις αυτές μπορούν να αφορούν, μεταξύ άλλων, και την ανάγκη συμπληρωματικών πληροφοριών, την εγκατάλειψη ορισμένων σημείων της προσφυγής ή την κοινοποίηση συμπληρωματικών προσφυγών.

Άρθρο 6

Κατά την άσκηση των καθηκόντων του, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 ανωτέρω, ο σύμβουλος επί των ακροάσεων μπορεί, αν νομίζει, να διαβιβάσει κατευθείαν τις παρατηρήσεις του στο μέλος εκείνο της Επιτροπής που είναι επιφορτισμένο με τα προβλήματα του ανταγωνισμού, όταν υποβάλλει στον τελευταίο το προσχέδιο της αποφάσεως που απευθύνεται στη Συμβουλευτική Επιτροπή για τα θέματα των συμπράξεων και των δεσποζουσών θέσεων.

Άρθρο 7

Ανάλογα με την περίπτωση, το μέλος της Επιτροπής που είναι επιφορτισμένο με τα προβλήματα του ανταγωνισμού μπορεί να αποφασίσει, μετά από αίτηση του συμβούλου επί των ακροάσεων, να [επισυνάψει] στην τελική γνώμη που εκφέρεται

από αυτόν [... σ]το σχέδιο αποφάσεως, για το οποίο έχει συγκληθεί η Επιτροπή, ώστε να εγγυηθεί ότι αυτή, όταν αποφαίνεται για μια ατομική υπόθεση ως όργανο αποφασιστικό, είναι πλήρως ενημερωμένη για όλα τα στοιχεία της υποθέσεως. »

40 Όπως προκύπτει από το ίδιο το κείμενο περί της εντολής του συμβούλου επί των ακροάσεων, δεν είναι υποχρεωτική η κοινοποίηση της εκθέσεώς του ούτε στη συμβουλευτική επιτροπή ούτε στην Επιτροπή. Πράγματι, καμμία διάταξη δεν προβλέπει τη διαβίβαση της εκθέσεως αυτής στη συμβουλευτική επιτροπή. Και ναι μεν ο σύμβουλος επί των ακροάσεων υποχρεούται να δίνει αναφορά στον γενικό διευθυντή του ανταγωνισμού (άρθρο 5) και έχει την ευχέρεια, αν το κρίνει πρόσφορο, να υποβάλλει απευθείας τις παρατηρήσεις του στο μέλος της Επιτροπής το αρμόδιο επί θεμάτων ανταγωνισμού (άρθρο 6), το οποίο μέλος έχει την ευχέρεια να επισυνάψει, κατόπιν αιτήσεως του συμβούλου επί των ακροάσεων, την τελική γνωμοδότηση αυτού στο σχέδιο αποφάσεως το οποίο θα υποβάλει στην Επιτροπή (άρθρο 7), δεν υπάρχει όμως καμμία διάταξη υποχρεώνουσα τον σύμβουλο επί των ακροάσεων, τον γενικό διευθυντή του ανταγωνισμού ή το μέλος της Επιτροπής το αρμόδιο επί θεμάτων ανταγωνισμού να διαβιβάσει την έκθεση του συμβούλου επί των ακροάσεων στην Επιτροπή.

41 Κατά συνέπεια, δεν έχει καμμία αξία ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι η έκθεση του συμβούλου επί των ακροάσεων δεν διαβιβάστηκε στα μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής ή στα μέλη της Επιτροπής. Σχετικώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η έκθεση αυτή έχει αξία γνωμοδοτήσεως για την Επιτροπή, η οποία ουδόλως υποχρεούται να συνταχθεί με αυτήν και ότι, επομένως, η έκθεση αυτή δεν ενέχει κανένα στοιχείο λήψεως αποφάσεως, το οποίο θα έπρεπε να λάβει υπόψη ο κοινοτικός δικαστής προς άσκηση του ελέγχου του (προαναφερθείσα διάταξη της 11ης Δεκεμβρίου 1986 στην υπόθεση 212/86 R, σκέψεις 5 έως 8). Συγκεκριμένα, η προστασία των δικαιωμάτων του αμυνομένου εξασφαλίζεται επαρκώς κατά νόμον, άπαξ τα διάφορα όργανα τα οποία συμβάλλουν στην εκπόνηση της τελικής αποφάσεως έχουν ενημερωθεί ορθώς περί της επιχειρηματολογίας που ανέπτυξαν οι επιχειρήσεις, απαντώντας στις αιτιάσεις που τους ανακοίνωσε η Επιτροπή, καθώς και στα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε προς στήριξη των αιτιάσεών της η Επιτροπή (απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Νοεμβρίου 1983 στην υπόθεση 322/81, Michelin κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3461, σκέψη 7).

42 Άπαξ η έκθεση του συμβούλου επί των ακροάσεων δεν ενέχει κανένα στοιχείο λήψεως αποφάσεως, το οποίο θα έπρεπε να λάβει υπόψη ο κοινοτικός δικαστής προς άσκηση του ελέγχου του, κατά μείζονα λόγον, η Επιτροπή ουδόλως υποχρεούται να συνταχθεί με τις σκέψεις τις οποίες τυχόν εξέφρασαν κατά τις ακροάσεις ο σύμβουλος επί των ακροάσεων ή άλλοι εκπρόσωποι της Επιτροπής και τις οποίες πληροφορήθηκαν τα μέλη της μέσω των πρακτικών των ακροάσεων.

43 Πρέπει να παρατηρηθεί, εξ άλλου, ότι, και αν ακόμη υποτεθεί ότι οι σχετικές με την Απόφαση πληροφορίες που κοινολογήθηκαν πριν από την έκδοσή της δόθηκαν στον Τύπο από την Επιτροπή, κανένα στοιχείο του φακέλου δεν στηρίζει το τεκμήριο ότι η Απόφαση θα προσλάμβανε διαφορετικό περιεχόμενο αν αυτές οι πληροφορίες δεν είχαν δημοσιοποιηθεί.

44 Περαιτέρω, το γεγονός ότι η Απόφαση δεν εγκρίθηκε κατά την πρώτη ανάγνωση σε καμμιά περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ένδειξη ενδεχομένης ελλείψεως αντικειμενικότητας της Επιτροπής.

45 Το Πρωτοδικείο θεωρεί, τέλος, ότι το αν η Επιτροπή εξέφερε πρόωρη κρίση βάσει προκατειλημμένων αντιλήψεων είναι ένα ζήτημα που συγχέεται με το αν η Επιτροπή προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία για να στοιχειοθετήσει τα πραγματικά περιστατικά που διαπίστωσε με την Απόφασή της. Δεδομένου ότι το ζήτημα αυτό είναι ζήτημα ουσίας συναρτώμενο με την απόδειξη της παραβάσεως, πρέπει αυτό να εξεταστεί πιο κάτω, μαζί με τα λοιπά ζητήματα που αφορούν την απόδειξη της παραβάσεως.

2. *Μεταβολή των αρχικών αιτιάσεων*

46 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, με την Απόφασή της, η Επιτροπή έκρινε αποδεδειγμένες αιτιάσεις τις οποίες δεν είχε διατυπώσει με τις ανακοινώσεις των αιτιάσεων που της είχε απευθύνει. Σ' αυτές, συγκεκριμένα, η Επιτροπή ορμήθηκε από την ιδέα ότι οι αποδέκτες είχαν καθορίσει και τηρήσει τιμές για τις οποίες είχαν συνεννοηθεί και/ή είχαν υλοποιήσει εναρμονισμένη πρακτική. Στη συνέχεια, με την επιστολή της 29ης Μαρτίου 1985, την οποία απηύθυνε στους αποδέκτες της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, η Επιτροπή δήλωνε ότι δεν ήταν αναγκαίο να χαρακτηριστούν νομικά οι αιτιάσεις ως συμφωνίες ή ως εναρμονισμένες πρακτικές, επικαλούμενη τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970 στην υπόθεση 41/69, ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής (Racc. 1970, σ. 661, σκέψεις 111 έως 114), και της 29ης Οκτωβρίου 1980 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 209/78 έως 215/78 και 218/78, Van Landewyck κατά Επιτροπής (Racc. 1980, σ. 3125, σκέψη 86). Τέλος, με την Απόφαση, η Επιτροπή ισχυρίστηκε ότι η συμπεριφορά των εμπλεκομένων επιχειρήσεων συγκέντρωνε τα συστατικά στοιχεία μιας αληθινής «συμφωνίας» κατά την έννοια του άρθρου 85, πλην ορισμένων οριακών της πλευρών οι οποίες ενέπιπταν μάλλον στην «εναρμονισμένη πρακτική».

47 Η Επιτροπή απαντά ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου (προαναφερθείσες αποφάσεις της 15ης Ιουλίου 1970 στην υπόθεση 41/69, σκέψεις 91 έως 93, και της 29ης Οκτωβρίου 1980 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 209/78 έως 215/78 και 218/78, σκέψη 68), η Απόφαση δεν πρέπει να αποτελεί απλή αναπαραγωγή της ανακοινώσεως των αιτιάσεων και ότι είχε το δικαίωμα να διευθετήσει και να συμπληρώσει την επιχειρηματολογία της. Εκθέτει, πάντως, ότι, με την Απόφαση, δεν μετέβαλε την εκτίμησή της περί της φύσεως της συμπράξεως.

48 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι ο νομικός χαρακτηρισμός στον οποίον προβαίνει με την Απόφαση η Επιτροπή, όπως τον ερμηνεύει η προσφεύγουσα, δεν είναι καθόλου νέος, εφόσον βρισκόταν ήδη στη γενική ανακοίνωση των αιτιάσεων, που απευθύνθηκε στην προσφεύγουσα και στις λοιπές αποδέκτριες της Αποφάσεως επιχειρήσεις, και ειδικότερα στις παραγράφους 1 και 128 αυτής. Συγκεκριμένα, η παράγραφος 1 έχει ως εξής:

« Η παρούσα ανακοίνωση αιτιάσεων αφορά την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ σε σύνολο συμφωνιών και/ή εναρμονισμένων πρακτικών, με τις οποίες, από το 1977 περίπου μέχρι τον Οκτώβριο του 1983, οι παραγωγοί που εφοδιάζουν την κοινή αγορά με πολυπροπυλένιο (μάζα θερμοπλαστικού προϊόντος) συντόνισαν την πολιτική τους σχετικά με τις πωλήσεις και τις τιμές, σε τακτική και διαρκή βάση, καθορίζοντας και εφαρμόζοντας τιμές " στόχους " και/ή ελάχιστες τιμές, ελέγχοντας τις τιθέμενες στην αγορά ποσότητες διά της συνομολογήσεως " στόχων " και/ή ποσοστώσεων και συναντώμενοι τακτικά για να επιτηρούν την εξέλιξη των περιοριστικών αυτών μέτρων. »

Η δε παράγραφος 128 διευκρινίζει:

« Και αν ακόμη υποτεθεί ότι η διαρκής συνεργασία μεταξύ όσων συμμετείχαν στο πλαίσιο των συναντήσεων εστερείτο, σε ορισμένα ζητήματα και επί ορισμένες χρονικές περιόδους, του αναγκαίου βαθμού ακριβείας για να συνιστά κατά κυριολεξίαν συμφωνία, συνιστούσε πάντως εναρμονισμένη πρακτική. »

49 Η άποψη αυτή επαναλαμβάνεται στην επιστολή την οποία απηύθυνε η Επιτροπή στους αποδέκτες της ανακοινώσεως των αιτιάσεων στις 29 Μαρτίου 1985, στην οποία αναφέρονται τα εξής:

« Ο βαθμός συναινέσεως που επιτεύχθηκε επί των τιμών και του όγκου πωλήσεων (...) άγει στο συμπέρασμα ότι η αθέμιτη συμπαιγνία μεταξύ αυτών που συμμετείχαν στις

συναντήσεις μπορεί όντως να εξομοιωθεί προς μία ή πλείονες συμφωνίες κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, έχουσες ως σκοπό και ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού (...) Υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες οι διακανονισμοί που προέκυψαν από τη συμπαιγνία (...) ενδέχεται να εμφανίζουν τα χαρακτηριστικά τόσο συμφωνίας όσο και εναρμονισμένης πρακτικής (...) Στην προκειμένη περίπτωση, ναι μεν ορισμένοι διακανονισμοί τους οποίους συμφώνησαν οι παραγωγοί που παρίσταντο στις συναντήσεις δεν εμφανίζουν όλα τα χαρακτηριστικά μιας συγκροτημένης "συμφωνίας", οι παραγωγοί όμως αυτοί έλαβαν πάντως μέτρα με την κοινή πρόθεση να συντονίσουν την εμπορική τους πολιτική (...) Αυτή η ιδιαίτερη μορφή συμπαιγνίας θα μπορούσε να θεωρηθεί ως εναρμονισμένη πρακτική (...) Η Επιτροπή, στην ουσία, θεωρεί ότι η ακριβής μορφή την οποία προσλαμβάνει η βαλλόμενη συμπαιγνία είναι δευτερεύουσας σημασίας και ότι οι παραγωγοί συμμετέσχαν σε αθέμιτη σύμπραξη, της οποίας τα στοιχεία εμπίπτουν ταυτόχρονα στην έννοια της "συμφωνίας" και της "εναρμονισμένης πρακτικής". »

Σκοπός, όμως, της επιστολής της 29ης Μαρτίου 1985 ήταν η συμπλήρωση της γενικής ανακοινώσεως των αιτιάσεων όσον αφορά τον νομικό χαρακτηρισμό της παραβάσεως, όπως προκύπτει από το ακόλουθο χωρίο:

« Με την από 28 Νοεμβρίου 1984 επιστολή τους, οι σύμβουλοι ορισμένων από τους ενεχομένους παραγωγούς πολυπροπυλενίου υποστήριξαν ότι η Επιτροπή, με τις αιτιάσεις της, δεν είχε εκθέσει σαφώς κατά ποιας νομικής καταστάσεως έπρεπε να στρέψουν την άμυνά τους οι παραγωγοί· αυτή δε η ασάφεια είχε επιδεινωθεί από το γεγονός ότι η Επιτροπή μετέβαλε την άποψή της κατά την ακρόαση. Μ' αυτόν τον τρόπο, — λένε — έπληξε σοβαρά τα δικαιώματα του αμυνομένου. Δεν μπορώ να δεχθώ το επιχείρημα αυτό. Οι αιτιάσεις εκθέτουν στο ακέραιο τα πραγματικά περιστατικά· εκθέτουν τα νομικά ζητήματα συνοπτικώς, πλην σαφώς (...) Πάντως, για να άρω κάθε αμφιβολία που ενδεχομένως εξακολουθεί να υφίσταται και έστω και αν έτσι επαναλαμβάνω τα ήδη λεχθέντα, σας υποβάλλω παρακάτω ορισμένα θέματα προς σκέψη. » (ακολουθούν οκτώ σελίδες με επεξηγήσεις, δύο από τις οποίες είναι αφιερωμένες στον νομικό χαρακτηρισμό).

Και η επιστολή αυτή τελειώνει ως εξής:

« Έχετε την ευχέρεια να υποβάλετε τις έγγραφες παρατηρήσεις σας επί των ζητημάτων που θίγονται με την παρούσα επιστολή εντός έξι εβδομάδων από της παραλαβής. Προβλέπεται η διενέργεια συμπληρωματικής ακροάσεως στο εγγύς μέλλον, για χάρη των τριών επιχειρήσεων οι οποίες δεν μπόρεσαν να παρουσιάσουν την υπόθεσή τους τον Νοέμβριο· αν επιθυμείτε να παραστείτε σ' αυτήν, θα έχετε έτσι την ευκαιρία να αναπτύξετε τις γραπτές σας παρατηρήσεις όχι μόνον επί των ζητημάτων αυτών, αλλά και επί της επιστολής την οποία σας αποστέλλω χωριστά αυθημερόν και η οποία πραγματεύεται ορισμένα άλλα νομικά ζητήματα. »

50 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή με την Απόφαση δεν έπραξε τίποτε παραπάνω από το να διευθετήσει και να συμπληρώσει την επιχειρηματολογία της, χωρίς πάντως να μεταβάλει τις αρχικές της αιτιάσεις.

51 Επομένως, η αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

3. *Θεμελίωση της Αποφάσεως σε στοιχεία ξένα προς τη διαδικασία*

52 Η προσφεύγουσα παρατηρεί, με το υπόμνημα απαντήσεως, ότι οι εκπρόσωποι της Επιτροπής, σε μια συνέντευξη Τύπου, δικαιολόγησαν την Απόφαση και το ύψος του προστίμου, επιχειρηματολογώντας ότι, κατά την κρίσιμη περίοδο, οι επιχειρήσεις είχαν επιτύχει μια άνοδο των τιμών μεταξύ 15 και 40 %. Η προσφεύγουσα συνάγει απ' αυτό ότι η Απόφαση ελήφθη βάσει αυτού του στοιχείου, βάσει στοιχείου δηλαδή που δεν εμφανίζεται ούτε στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, ούτε στον φάκελο της δικογραφίας, ούτε στην ίδια την Απόφαση. Φρονεί δε ότι, χωρίς το στοιχείο αυτό, το ύψος τουλάχιστον των προστίμων θα ήταν σαφώς κατώτερο.

53 Η Επιτροπή φρονεί ότι το επιχείρημα αυτό συνιστά νέο ισχυρισμό τον οποίον προβάλλει η Επιτροπή στο στάδιο του υπομνήματος απαντήσεως και προσθέτει ότι, εν πάση περιπτώσει, έχει απορριφθεί από το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα Διάταξη της 11ης Δεκεμβρίου 1986, ICI κατά Επιτροπής, με την οποία αρνήθηκε να διατάξει την προσκόμιση του φακέλου της Επιτροπής.

54 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι οι δηλώσεις που έγιναν κατά τη συνέντευξη Τύπου που ακολούθησε την έκδοση της Αποφάσεως, ότι η παράβαση είχε ως αποτέλεσμα την άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών κατά 15 έως 40 %, βρίσκονται σε αντίφαση προς την αιτιολογία της ίδιας της Αποφάσεως. Γι' αυτό και δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν προς απόδειξη του ότι η Απόφαση στην πραγματικότητα στηρίχτηκε σε άλλους λόγους από εκείνους που εμφανίζει, πράγμα που θα στοιχειοθετούσε κατάχρηση εξουσίας (βλ. προαναφερθείσα Διάταξη της 11ης Δεκεμβρίου 1986, ICI κατά Επιτροπής, σκέψεις 11 έως 16). Το μόνο όμως μέσο που διαθέτει το Πρωτοδικείο για να ελέγξει αν υπήρξε εν προκειμένω κατάχρηση εξουσίας είναι να εξετάσει αν η αιτιολογία της Αποφάσεως στηρίζει το διατακτικό της, όσον αφορά ειδικότερα το ύψος του προστίμου. Πρέπει, επομένως, να εξεταστεί ο ισχυρισμός αυτός παρακάτω, μαζί με

τα άλλα ζητήματα που συναρτώνται προς την απόδειξη της παραβάσεως και τον καθορισμό του προστίμου.

Περί της αποδείξεως της παραβάσεως

55 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 80, πρώτο εδάφιο), από το 1977, οι παραγωγοί πολυπροπυλενίου που εφοδίαζαν την ΕΟΚ μετείχαν σε σύνολο σχεδίων, μηχανισμών και μέτρων που αποφασίζονταν στα πλαίσια ενός συστήματος τακτικών συναντήσεων και συνεχών επαφών. Η Απόφαση αναφέρει στη συνέχεια (αιτιολογική σκέψη 80, δεύτερο εδάφιο) ότι, σύμφωνα με το συνολικό σχέδιο των παραγωγών, διοργανώνονταν συναντήσεις με σκοπό την επίτευξη ρητής συμφωνίας σχετικά με επί μέρους θέματα.

56 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Πρωτοδικείο πρέπει, κατ' αρχάς, να εξετάσει κατά πόσον η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον τα πραγματικά περιστατικά που αφορούν τη συμφωνία επί των κατωτάτων τιμών (Α'), το σύστημα των περιοδικών συναντήσεων (Β'), τις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών (Γ'), τα μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της υλοποιήσεως των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών (Δ') και τον καθορισμό ποσοτήτων-στόχων και ποσοστώσεων (Ε')· προς τούτο θα εκθέτει την προσβαλλόμενη πράξη (α') και τα επιχειρήματα των διαδίκων (β') πριν προβεί στην εκτίμησή τους (γ')· στη συνέχεια, πρέπει να ελεγχθεί η εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ επί των πραγματικών αυτών περιστατικών.

1. *Οι διαπιστώσεις όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά*

Α' — Η συμφωνία επί των κατωτάτων τιμών

α') Η προσβαλλόμενη πράξη

57 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 16, πρώτο, δεύτερο και τρίτο εδάφιο· βλ. επίσης αιτιολογική σκέψη 67, πρώτο εδάφιο), αναφέρει ότι, κατά το 1977, μετά την εμφάνιση επτά νέων παραγωγών πολυπροπυλενίου στη Δυτική Ευρώπη, οι προϋπάρχοντες παραγωγοί άρχισαν συνομιλίες, αναζητώντας τρόπο για να αποφύγουν μια ενδεχόμενη απότομη πτώση των τιμών και τις συνακόλουθες ζημίες. Κατά τις συνομιλίες αυτές, οι κυριότεροι παραγωγοί, ήτοι η Monte, η Hoechst, η ICI και η Shell, προώθησαν την πρωτοβουλία μιας «συμφωνίας κατωτάτων τιμών», η οποία θα άρχιζε να ισχύει από την 1η Αυγούστου 1977. Η αρχική συμφωνία δεν περιλάμβανε έλεγχο του όγκου,

αλλά, εάν αποδεικνυόταν επιτυχής, προβλεπόταν να τεθεί σε εφαρμογή ένα σύστημα ποσοτικού περιορισμού για το 1978. Η συμφωνία αυτή θα ίσχυε κατ' αρχάς για τέσσερις μήνες, οι δε λεπτομέρειες αυτής της συμφωνίας γνωστοποιήθηκαν στους λοιπούς παραγωγούς και ιδίως στη Hercules, ο διευθυντής marketing της οποίας ανέφερε ως κατωτάτη τιμή για τις κυριότερες ποιότητες, ανά κράτος μέλος, την ενδεικτική τιμή του 1,25 γερμανικού μάρκου ανά χιλιόγραμμο (DM/kg)για την ποιότητα raffia.

58 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 16, πέμπτο εδάφιο), η ICI και η Shell παραδέχονται ότι είχαν επαφές με άλλους παραγωγούς για να μελετήσουν μέσα συγκρατήσεως της πτώσεως των τιμών. Κατά την ICI, ενδέχεται να είχε προταθεί ένα επίπεδο κάτω από το οποίο δεν θα επιτρεπόταν να κατέβουν οι τιμές. Η ICI και η Shell διαβεβαίωσαν ότι στις συζητήσεις δεν συμμετείχαν μόνο οι «τέσσερις μεγάλοι». Δεν κατέστη δυνατόν να συγκεντρωθούν λεπτομέρειες όσον αφορά τη λειτουργία της συμφωνίας επί των κατωτάτων τιμών. Πάντως, τον Νοέμβριο του 1977, ενώ η τιμή της raffia είχε, όπως φαίνεται, πέσει γύρω στο 1,00 DM/kg,η Monte ανήγγειλε την πρόθεσή της να την ανεβάσει στο 1,30 DM/kgαπό 1ης Δεκεμβρίου· στις 25 Νοεμβρίου, ο εξειδικευμένος Τύπος ανήγγειλε την υποστήριξη την οποία προσέφεραν στην πρωτοβουλία αυτή οι άλλοι τρεις μεγάλοι και την πρόθεσή τους να προβούν σε παρόμοιες ανατιμήσεις από την ίδια ημερομηνία ή πάντως εντός του Δεκεμβρίου.

59 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 17, πρώτο και δεύτερο εδάφιο) επισημαίνει ότι, την εποχή αυτή περίπου, άρχισε να λειτουργεί το σύστημα των περιοδικών συναντήσεων των παραγωγών πολυπροπυλενίου και ότι, κατά τους ισχυρισμούς της ICI, καμμία συνάντηση δεν είχε γίνει πριν από τον Δεκέμβριο του 1977· όπως παραδέχτηκε όμως η ICI, οι παραγωγοί διατηρούσαν ήδη στο παρελθόν επαφές, πιθανότατα τηλεφωνικές και οσάκις παρίστατο σχετική ανάγκη. Η Shell παραδέχτηκε ότι τα στελέχη της «μπορεί να είχαν συζητήσει σχετικά με τις τιμές με τη Montedison, περίπου τον Νοέμβριο του 1977, και η Montepolimerιμπορεί να πρότεινε τη δυνατότητα αύξησης τιμών και μπορεί να ζήτησε την άποψη (της Shell) σχετικά με τις αντιδράσεις της σε οποιαδήποτε αύξηση». Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 17, τρίτο εδάφιο) εκθέτει ότι, μολονότι δεν έχει αποδειχθεί με βεβαιότητα εάν πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις της ομάδας για τον καθορισμό τιμών πριν από τον Δεκέμβριο του 1977, οι παραγωγοί είχαν ήδη ενημερώσει μια επαγγελματική ένωση πελατών, την «EuropeanAssociation for Textile Polyolefins» (στο εξής: EATP), κατά τη διάρκεια συνεδριάσεών της του Μαΐου και του Νοεμβρίου του 1977, για την αισθητή ανάγκη να ληφθούν από κοινού μέτρα για τη βελτίωση του επιπέδου των τιμών. Τον Μάιο του 1977, η Hercules είχε τονίσει ότι την πρωτοβουλία έπρεπε να αναλάβουν οι «παραδοσιακές μεγάλες βιομηχανίες» του κλάδου, ενώ η Hoechst είχε εκφράσει την άποψη ότι οι τιμές έπρεπε να ανέλθουν κατά 30 έως 40 %.

60 Σ' αυτό το πλαίσιο η Απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 17, τέταρτο εδάφιο, 78, τρίτο εδάφιο, και 104, δεύτερο εδάφιο) καταλογίζει στην ICI, τη Hercules, τη Hoechst, τη Linz, τη Rhône-Poulenc, τη Saga και τη Solvay ότι δήλωσαν ότι θα υποστήριζαν την πρωτοβουλία της Monte, η οποία ανήγγειλε, με άρθρο που δημοσιεύθηκε στις 18 Νοεμβρίου 1977 στον εξειδικευμένο τύπο (*European Chemical News*, στο εξής: ECN), την πρόθεσή της να αυξήσει από 1ης Δεκεμβρίου την τιμή της raffia σε 1,30 DM/kg. Κατά τη συνεδρίαση της EATP που πραγματοποιήθηκε στις 22 Νοεμβρίου 1977, έγιναν σχετικώς διάφορες δηλώσεις, που προκύπτουν από τα πρακτικά, περί του ότι η τιμή του 1,30 DM/kg, την οποία καθόρισε η Monte, είχε υιοθετηθεί από τους άλλους παραγωγούς ως «στόχος» για ολόκληρο τον κλάδο.

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων

61 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή, προς στήριξη του ισχυρισμού της ότι το 1977 συνήφθη συμφωνία κατωτάτων τιμών, προβάλλει ένα μόνο αποδεικτικό στοιχείο, δηλαδή ένα χειρόγραφο σημείωμα, το οποίο συνέταξε ο διευθυντής marketing της Hercules (παράρτημα 2 της γενικής ανακοινώσεως των αιτιάσεων, στο εξής: γ. αιτ. παράρτ. 2). Το πολύ, όμως, που μπορεί να αποδειχθεί με το έγγραφο αυτό είναι ότι αναπτύχθηκαν μεταξύ έξι ή επτά παραγωγών επαφές, οι οποίες αφορούσαν τον καθορισμό τιμών σε τέτοιο ύψος ώστε να καλύπτουν το κόστος παραγωγής και πωλήσεως και να αμβλύνουν έτσι τις σοβαρές οικονομικές δυσχέρειες τις οποίες γνώριζαν κατά τον χρόνο εκείνο οι επιχειρήσεις.

62 Φρονεί ότι οι επαφές αυτές δεν μπορούν να εκληφθούν ως απόδειξη της υπάρξεως μιας συγκροτημένης και λεπτομερούς συμφωνίας ή, ακόμη περισσότερο, ενός σχεδίου ορίζοντος λεπτομερώς τα καθήκοντα που ανατίθενται σε καθένα που συμμετείχε στη συμφωνία αυτήν.

63 Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι οι επαφές αυτές δεν μπορούν να συνδεθούν προς τις συναντήσεις οι οποίες διενεργήθηκαν αργότερα, εφόσον η έννοια των «κατωτάτων τιμών», που συζητήθηκε στο πλαίσιο των επαφών αυτών, δεν διατηρήθηκε κατά τις επακολουθήσασες συναντήσεις.

64 Η προσφεύγουσα προβάλλει ακόμη ως επιχείρημα το γεγονός ότι οι τιμές για τις οποίες έγινε λόγος κατά τις επαφές του 1977 δεν επιτεύχθηκαν στην αγορά.

65 Η Επιτροπή απαντά ότι η προσφεύγουσα δεν προβάλλει κανένα επιχείρημα ικανό να κλονίσει το περιεχόμενο του σημειώματος της Hercules, το οποίο, όταν περιγράφει τη συμφωνία κατωτάτων τιμών (γ. αιτ. παράρτ. 2), εκθέτει ότι « major producers made agreement » (« οι μεγαλύτεροι παραγωγοί συμφώνησαν »).

66 Προσθέτει ότι το σημείωμα αυτό εντάσσεται στο πλαίσιο των επαφών τις οποίες διατηρούσαν κατ' εκείνο τον χρόνο οι παραγωγοί και των οποίων η Shell και η ICI αναγνώρισαν την ύπαρξη.

67 Η Επιτροπή ισχυρίζεται, εξ άλλου, ότι οι παραγωγοί μπορούσαν, ο καθένας για τον εαυτό του, να ορίσει το κατώτατο όριο συμφέρουσας λειτουργίας του και ότι, κατά συνέπεια, δεν είχαν κανένα λόγο να διαβουλευθούν επ' αυτού.

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου

68 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι το κείμενο του σημειώματος του υπαλλήλου της Hercules (γ. αιτ. παράρτ. 2), στο οποίο αναφέρεται η Επιτροπή, είναι σαφές και μονοσήμαντο. Συγκεκριμένα, αναφέρει τα εξής:

« Major producers have made agreement (Mont., Hoechst, Shell, ICI) 1. No tonnage control; 2. System floor prices — DOM less for importers; 3. Floor prices from July 1. definitely Aug. 1st when present contracts expire; 4. Importers restrict to 20 % for 1 000 tonnes; 5. Floor prices for 4 month period only — alternative is for existing; 6. Com.(panies) to meet Oct. to review progress; 7. Subject (of the) scheme working — Tonnage restrictions would operate next year. »

[« Οι μεγαλύτεροι παραγωγοί (Monte, Hoechst, Shell, ICI) συμφώνησαν στα εξής: 1. Όχι έλεγχο ποσοτήτων. 2. Σύστημα κατωτάτων τιμών για τους DOM (εγχωρίους παραγωγούς), πλην των εισαγωγέων. 3. Κατώτατες τιμές από 1ης Ιουλίου και οπωσδήποτε από 1ης Αυγούστου, οπότε λήγουν οι τωρινές συμβάσεις. 4. Οι εισαγωγείς περιορίζουν στο 20 % για 1 000 τόννους. 5. Κατώτατες τιμές για ένα 4μηνο μόνο — εναλλακτική λύση αποτελεί η υφιστάμενη κατάσταση. 6. Οι εταιρίες θα συναντηθούν τον Οκτώβριο για να επιθεωρήσουν την εξέλιξη. 7. Αντικείμενο του εν ενεργεία συστήματος — Οι περιορισμοί των ποσοτήτων μάλλον θα εφαρμοστούν από το επόμενο έτος. »]

(ακολουθεί τιμοκατάλογος για τρεις ποιότητες πολυπροπυλενίου σε τέσσερα εθνικά νομίσματα, όπου η τιμή της raffia είναι 1,25 DM/kg).

69 Πρέπει να σημειωθεί ότι, απέναντι σ' αυτό το αποδεικτικό στοιχείο, η προσφεύγουσα δεν προβάλλει κανένα στοιχείο ικανό να κλονίσει την αποδεικτική ισχύ την οποία αποδίδει στο σημείωμα αυτό η Επιτροπή. Συγκεκριμένα, ναι μεν ο όρος « agreement » (« συμφωνία ») μπορεί, ενδεχομένως, να εκφράζει την ταυτότητα απόψεων, πρέπει όμως να επισημανθεί ότι, στο σημείωμα χρησιμοποιείται στην έκφραση « made agreement », που, στα αγγλικά, σημαίνει μόνο « συνάπτω συμφωνία »· εκφράζει, κατά συνέπεια, εκτός από ταυτότητα απόψεων, και σύμπτωση βουλήσεων που επήλθε μεταξύ της προσφεύγουσας και τριών άλλων παραγωγών σχετικά με τις κατώτατες τιμές.

70 Το γεγονός ότι οι συνομολογηθείσες κατώτατες τιμές δεν κατέστη δυνατόν να υλοποιηθούν δεν είναι, ούτε αυτό, στοιχείο ικανό να αναιρέσει το γεγονός ότι η προσφεύγουσα συναποδέχτηκε τη συμφωνία κατωτάτων τιμών, διότι, και αν ακόμη υποτεθεί ότι ήταν αποδεδειγμένο, θα έδειχνε απλώς ότι οι κατώτατες τιμές δεν εφαρμόστηκαν και όχι ότι δεν συμφωνήθηκαν. Η Απόφαση όμως (αιτιολογική σκέψη 16, τελευταίο εδάφιο) ουδόλως λέει ότι οι κατώτατες τιμές υλοποιήθηκαν· επισημαίνει απλώς ότι η τιμή της raffia έπεσε στο 1,00 DM/kg περίπου τον Νοέμβριο του 1977.

71 Εξ άλλου, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι οι κατώτατες τιμές δεν διαφέρουν, ως προς τη φύση τους, από τις επιδιωκόμενες τιμές, οι οποίες, κατά την Απόφαση, καθορίστηκαν αργότερα από τους παραγωγούς πολυπροπυλενίου.

72 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι, περί τα μέσα του 1977, επήλθε σύμπτωση βουλήσεων μεταξύ διαφόρων παραγωγών πολυπροπυλενίου, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα, σχετικά με τον καθορισμό κατωτάτων τιμών.

Β' — Το σύστημα των περιοδικών συναντήσεων

α') Η προσβαλλόμενη πράξη

73 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 17) αναφέρει ότι το σύστημα περιοδικών συναντήσεων των παραγωγών πολυπροπυλενίου άρχισε περί τα τέλη Νοεμβρίου του 1977. Επισημαίνει ότι η ICI υποστηρίζει ότι καμμία συνάντηση δεν πραγματοποιήθηκε πριν από τον Δεκέμβριο του 1977 (όταν έγινε δηλαδή η αναγγελία της Monte), παραδέχεται όμως ότι οι παραγωγοί διατηρούσαν ήδη από πριν επαφές.

74 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 18, πρώτο εδάφιο), κατά το 1978 πραγματοποιήθηκαν τουλάχιστον έξι συναντήσεις μεταξύ ανωτέρων διευθυντικών στελεχών, υπευθύνων για τη διεύθυνση του κλάδου πολυπροπυλενίου ορισμένων παραγωγών («διευθυντών»). Στο σύστημα αυτό προστέθηκε σύντομα και μια άλλη βαθμίδα συναντήσεων, λιγότερο υψηλού επιπέδου, στην οποία συμμετείχαν στελέχη ειδικευμένα στο marketing («εμπειρογνώμονες», γίνεται εδώ παραπομπή στην απάντηση της ICI στην αίτηση παροχής πληροφοριών βάσει του άρθρου 11 του κανονισμού 17, γ. αιτ. παράρτ. 8). Η Απόφαση καταλογίζει στην προσφεύγουσα ότι συμμετείχε τακτικά στις συναντήσεις αυτές μέχρι τα τέλη Σεπτεμβρίου του 1983 τουλάχιστον (αιτιολογική σκέψη 105, τέταρτο εδάφιο) και ότι προήδρευε σ' αυτές μέχρι τον Αύγουστο του 1982 (αιτιολογική σκέψη 19, δεύτερο εδάφιο).

75 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 21), σκοπός των περιοδικών συναντήσεων των παραγωγών πολυπροπυλενίου ήταν ιδίως ο καθορισμός επιδιωκομένων τιμών και επιδιωκομένου όγκου πωλήσεων, καθώς και ο έλεγχος της τηρήσεως αυτών από τους παραγωγούς.

76 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 68, δεύτερο και τρίτο εδάφιο), στα τέλη του 1982, οι «τέσσερις μεγάλοι» άρχισαν να συναντώνται σε ολιγομελείς συνεδριάσεις την παραμονή κάθε συναντήσεως «διευθυντών». Αυτές οι αποκαλούμενες «προσυναντήσεις» προσέφεραν στους τέσσερις μεγάλους παραγωγούς το κατάλληλο πλαίσιο, όπου είχαν την ευκαιρία να διαμορφώνουν κοινές θέσεις πριν από τη σύσκεψη όλων των παραγωγών, ώστε, με την εμφάνιση ενιαίου μετώπου, να διευκολύνουν την προσπάθεια σταθεροποιήσεως των τιμών. Η ICI παραδέχτηκε ότι τα συζητούμενα κατά τις προσυναντήσεις θέματα ήσαν τα ίδια με εκείνα που εθίγοντο κατά τις επακολουθούσες συναντήσεις «διευθυντών»· η Shell, αντιθέτως, αρνήθηκε ότι οι συναντήσεις των «τεσσάρων μεγάλων» προετοίμαζαν, καθ' οιονδήποτε τρόπο, τις συναντήσεις όλων των παραγωγών ή ότι αποσκοπούσαν στο να διαμορφώσουν κοινή στάση πριν από την επόμενη συνάντηση. Η Απόφαση διαβεβαιώνει, ωστόσο, ότι τα πρακτικά ορισμένων από αυτές τις συναντήσεις (Οκτωβρίου 1982 και Μαΐου 1983) διαψεύδουν αυτόν τον ισχυρισμό της Shell.

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων

77 Η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί το γεγονός της συμμετοχής της στις περιοδικές συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου. Διατείνεται, όμως, ότι η Επιτροπή αλλοίωσε το περιεχόμενο αυτών των συναντήσεων, εμφανίζοντάς τες ως ένδειξη συμπράξεως. Ισχυρίζεται, συγκεκριμένα, ότι οι συναντήσεις αυτές είχαν ως μοναδικό σκοπό να συζητούν οι παραγωγοί για την ολέθρια κατάσταση της αγοράς.

78 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή βασίστηκε άκριτα στα σημειώματα της ICI τα σχετικά με τις συναντήσεις παραγωγών, για να στηρίξει την άποψή της ότι αυτές υπήρξαν ο τόπος όπου συνήφθησαν συμφωνίες περί των τιμών και των ποσοστώσεων. Στην πραγματικότητα, όμως, επρόκειτο για εσωτερικά σημειώματα που αντανακλούσαν τις προσωπικές σκέψεις και εκτιμήσεις του συντάκτη τους, τις οποίες οι άλλοι μετέχοντες ούτε εγνώριζαν ούτε ενέκριναν.

79 Η Επιτροπή, από την πλευρά της, ισχυρίζεται ότι οι συναντήσεις στις οποίες μετέσχε η προσφεύγουσα εντάσσονταν σε ένα σύστημα το οποίο, με την πάροδο του χρόνου, συγκροτήθηκε αρτιότερα.

80 Εκθέτει ότι σκοπός αυτών των συναντήσεων ήταν να συμφωνούνται πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών, να γίνεται συνεννόηση επί του επιδιωκομένου όγκου πωλήσεων, να συγκρίνονται τα μερίδια αγοράς και να ορίζονται συνοδευτικά μέτρα, όπως το σύστημα « account leadership ». Σκοπός ήταν δηλαδή να επέρχεται συμφωνία ως προς την εναρμόνιση της εμπορικής στρατηγικής όσων συμμετείχαν στις συναντήσεις αυτές.

81 Η Επιτροπή προσθέτει ότι η προσφεύγουσα δεν προβάλλει βάσιμους λόγους αμφιβολίας για την αξιοπιστία των εγγράφων τα οποία προσκόμισε η Επιτροπή, και ειδικότερα των πρακτικών συναντήσεων τα οποία είχαν συντάξει οι υπάλληλοι της ICI.

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου

82 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί τη συμμετοχή της στις περιοδικές συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου· πρέπει, επομένως, να γίνει δεκτό ότι συμμετέσχε σε όλες τις συναντήσεις που φέρεται ότι έγιναν κατά την Απόφαση.

83 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η Επιτροπή ορθώς έκρινε — βάσει των στοιχείων τα οποία έδωσε με την απάντησή της στην αίτηση παροχής πληροφοριών η ICI (γ. αιτ. παράρτ. 8) και τα οποία επιβεβαιώθηκαν και από τα πρακτικά πολλών συναντήσεων — ότι σκοπός των συναντήσεων ήταν βασικά ο καθορισμός επιδιωκομένων τιμών αφενός και επιδιωκομένου όγκου πωλήσεων αφετέρου. Στην εν λόγω απάντηση περιέχονται, πράγματι, τα κάτωθι χωρία:

« Generally speaking however, the concept of recommending " Target Prices " was developed during the early meetings which took place in 1978 »· « " Target prices " for the basic grade of each principal category of polypropylene as proposed by producers from time to time since 1 January 1979 are set forth in Schedule (...) »·

καθώς και:

« A number of proposals for the volume of individual producers were discussed at meetings. »

[« Γενικώς, πάντως, η σκέψη να συστηθούν " τιμές-στόχοι " αναπτύχθηκε κατά τις πρώτες συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν το 1978 »· « Οι κατά καιρούς προταθείσες από τους παραγωγούς " τιμές-στόχοι ", από την 1η Ιανουαρίου 1979 και εντεύθεν, για τη βασική ποιότητα καθεμιάς από τις βασικές κατηγορίες πολυπροπυλενίου εκτίθενται στο παράρτημα (...) »·

καθώς και:

« διάφορες προτάσεις για τον όγκο των πωλήσεων των κατ' ιδίαν παραγωγών συζητούνταν σε συναντήσεις »].

84 Το Πρωτοδικείο επισημαίνει ότι το περιεχόμενο των πρακτικών συναντήσεων που προέρχονται από την ICI επιβεβαιώνεται από διάφορα έγγραφα, όπως είναι ορισμένοι πίνακες με αριθμητικά στοιχεία αναφορικά με τον όγκο πωλήσεων των διαφόρων παραγωγών, ορισμένοι από τους οποίους ανευρέθησαν στην προσφεύγουσα, και οι οδηγίες καθορισμού τιμών, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό συμπίπτουν, ως προς τα ποσά και την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος, προς τις τιμές-στόχους που μνημονεύονται στα εν λόγω πρακτικά συναντήσεων. Ομοίως, οι απαντήσεις διαφόρων παραγωγών στις αιτήσεις παροχής πληροφοριών που τους είχε απευθύνει η Επιτροπή επιρρωννύουν, γενικώς, το περιεχόμενο των εν λόγω πρακτικών.

85 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή θεώρησε ότι τα πρακτικά συναντήσεων που αποκαλύφθηκαν στην ICI αντικατόπτριζαν με αρκετή αντικειμενικότητα το περιεχόμενο αυτών των συναντήσεων των οποίων προέδρευαν υπάλληλοι της ICI, που δεν ήσαν πάντα οι ίδιοι· το γεγονός αυτό τους υποχρέωνε ακόμη περισσότερο να ενημερώνουν ορθώς, σχετικά με το περιεχόμενο των συναντήσεων, τους υπαλλήλους της ICI που δεν είχαν συμμετάσχει σε κάποιαν από τις συναντήσεις, συντάσσοντας πρακτικά αυτών.

86 Υπ' αυτές τις περιστάσεις, στην προσφεύγουσα εναπόκειται να δώσει διαφορετική εξήγηση όσον αφορά το περιεχόμενο των συναντήσεων στις οποίες συμμετέσχε, υποβάλλοντας συγκεκριμένα στοιχεία, όπως, π. χ., τις σημειώσεις που κράτησαν τα μέλη του προσωπικού της κατά τη διάρκεια των συναντήσεων στις οποίες συμμετείχαν ή τη μαρτυρία των προσώπων αυτών. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα ούτε προέβαλε ούτε καν επικαλέστηκε τέτοια στοιχεία ενώπιον του Πρωτοδικείου.

87 Επί πλέον, η ICI αναφερόμενη, με την απάντησή της στην αίτηση παροχής πληροφοριών, στη διοργάνωση — εκτός των συναντήσεων « διευθυντών » — και συναντήσεων « εμπειρογνωμόνων » του marketing από τα τέλη του 1978 ή τις αρχές του 1979, αποκαλύπτει ότι οι συζητήσεις για τον καθορισμό επιδιωκομένων τιμών και επιδιωκομένου όγκου πωλήσεων γίνονταν όλο και πιο συγκεκριμένες και λεπτομερείς, ενώ, κατά το 1978, οι « διευθυντές » είχαν περιοριστεί στο να αναπτύξουν απλώς την έννοια της « τιμής-στόχου ».

88 Εκτός από τα παραπάνω χωρία, στην απάντηση της ICI στην αίτηση παροχής πληροφοριών περιλαμβάνεται και το ακόλουθο απόσπασμα: « Only " Bosses " and " Experts " meetings came to be held on a monthly basis » (« Μόνο οι συναντήσεις " διευθυντών " και " εμπειρογνωμόνων " διεξάγονταν σε μηνιαία βάση »). Ορθώς, λοιπόν, η Επιτροπή συνήγαγε από την απάντηση αυτή, καθώς και από την ταυτότητα φύσεως και αντικειμένου των συναντήσεων, ότι αυτές εντάσσονταν σε σύστημα περιοδικών συναντήσεων.

89 Όσον αφορά τον ειδικό ρόλο που έπαιξαν στο σύστημα συναντήσεων οι « τέσσερις μεγάλοι », πρέπει να επισημανθεί ότι η Monte δεν αμφισβητεί ότι συναντήσεις των « τεσσάρων μεγάλων » έγιναν στις 15 Ιουνίου 1981 χωρίς την Hoechst, στις 13 Οκτωβρίου και 20 Δεκεμβρίου 1982, στις 12 Ιανουαρίου, 15 Φεβρουαρίου, 13 Απριλίου, 19 Μαΐου και 22 Αυγούστου 1983 (Απόφαση, πίνακας 5, καθώς και γ. αιτ. παράρτ. 64).

90 Οι συναντήσεις αυτές των « τεσσάρων μεγάλων » γίνονταν, από τον Δεκέμβριο του 1982, την παραμονή των συναντήσεων « διευθυντών » και αποσκοπούσαν στον προσδιορισμό των ενεργειών τις οποίες θα μπορούσαν να αναλάβουν από κοινού για να επιτύχουν άνοδο των τιμών· αυτό δείχνει το συνοπτικό σημείωμα το οποίο συνέταξε ένας υπάλληλος της ICI για να ενημερώσει έναν από τους συναδέλφους του για το περιεχόμενο μιας προσυναντήσεως της 19ης Μαΐου 1983, στην οποία είχαν συμμετάσχει οι « τέσσερις μεγάλοι » (γ. αιτ. παράρτ. 101). Το σημείωμα αυτό κάνει λόγο για κάποια πρόταση, η οποία επρόκειτο να υποβληθεί στη συνάντηση « διευθυντών » της 20ής Μαΐου.

91 Από τις προεκτεθείσες σκέψεις προκύπτει ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι η προσφεύγουσα συμμετείχε τακτικά στις περιοδικές συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου που διεξήχθησαν από τα τέλη του 1977 μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1983, ότι στις συναντήσεις αυτές προήδρευαν μέλη του προσωπικού της προσφεύγουσας μέχρι τον Αύγουστο του 1982, ότι οι συναντήσεις αυτές είχαν ως αντικείμενο ιδίως τον καθορισμό επιδιωκομένων τιμών και επιδιωκομένου όγκου πωλήσεων και ότι εντάσσονταν στο πλαίσιο ενός συστήματος.

Γ — Οι πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών

α') Η προσβαλλόμενη πράξη

92 Κατά την Απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 28 έως 51), τέθηκε σε εφαρμογή ένα σύστημα καθορισμού επιδιωκομένων τιμών μέσω των πρωτοβουλιών καθορισμού

τιμών, από τις οποίες κατέστη δυνατόν να εντοπιστούν έξι: η πρώτη διήρκεσε από τον Ιούλιο μέχρι τον Δεκέμβριο του 1979, η δεύτερη από τον Ιανουάριο μέχρι τον Μάιο του 1981, η τρίτη από τον Αύγουστο μέχρι τον Δεκέμβριο του 1981, η τετάρτη από τον Ιούνιο μέχρι τον Ιούλιο του 1982, η πέμπτη από τον Σεπτέμβριο μέχρι τον Νοέμβριο του 1982 και η έκτη από τον Ιούλιο μέχρι τον Νοέμβριο του 1983.

93 Σχετικά με την πρώτη από αυτές τις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών, η Επιτροπή παρατηρεί (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 29) ότι δεν διαθέτει κανένα συγκεκριμένο στοιχείο σχετικά με τις συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν ή τις πρωτοβουλίες που προβλέφθηκαν κατά το πρώτο ήμισυ του 1979. Από τα πρακτικά μιας συναντήσεως που πραγματοποιήθηκε στις 26 και τις 27 Σεπτεμβρίου 1979 προκύπτει, ωστόσο, ότι είχε αναληφθεί μια πρωτοβουλία καθορισμού της τιμής, για την ποιότητα raffia, των 1,90 γερμανικών μάρκων ανά χιλιόγραμμο (DM/kg), που θα εφαρμοζόταν από την 1η Ιουλίου, και των 2,05 DM/kg, που θα εφαρμοζόταν από την 1η Σεπτεμβρίου. Η Επιτροπή είχε στην κατοχή της οδηγίες τιμών ορισμένων παραγωγών, μεταξύ των οποίων και η Monte, από τις οποίες προκύπτει ότι οι παραγωγοί αυτοί είχαν δώσει εντολή στα γραφεία πωλήσεών τους να χρεώνουν αυτές τις τιμές — ή το ισόποσό τους στο εθνικό νόμισμα — από την 1η Σεπτεμβρίου· αυτή η εντολή δόθηκε, από τους περισσοτέρους παραγωγούς, πριν την αναγγελία της προβλεφθείσας ανόδου των τιμών στον εξειδικευμένο Τύπο (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 30).

94 Λόγω όμως των δυσχερειών στις οποίες προσέκρουε η άνοδος των τιμών, οι παραγωγοί αποφάσισαν, κατά τη συνάντηση της 26ης και 27ης Σεπτεμβρίου 1979, να αναβάλουν την ημερομηνία που είχαν προβλέψει για την επίτευξη του στόχου κατά αρκετούς μήνες, ήτοι για την 1η Δεκεμβρίου 1979· το νέο σχέδιο ήταν να «διατηρηθούν» καθ' όλο τον Οκτώβριο τα επίπεδα τιμών που είχαν ήδη επιτευχθεί, με το ενδεχόμενο μιας ενδιάμεσης αυξήσεως τον Νοέμβριο σε 1,90 ή 1,95 DM/kg (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 31, πρώτο και δεύτερο εδάφιο).

95 Όσον αφορά τη δεύτερη πρωτοβουλία καθορισμού τιμών, μολονότι αναγνωρίζεται στην Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 32) ότι δεν ανευρέθηκε κανένα πρακτικό των συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν το 1980, βεβαιώνεται ότι οι παραγωγοί συναντήθηκαν τουλάχιστον επτά φορές κατά τη διάρκεια του έτους εκείνου (σχετική αναφορά γίνεται στον πίνακα 3 της Αποφάσεως). Κατά τις αρχές του έτους, ο εξειδικευμένος Τύπος ανήγγειλε ότι οι παραγωγοί έβλεπαν ευμενώς μια έντονη άνοδο των τιμών κατά το 1980. Παρ' όλ' αυτά, σημειώθηκε ουσιώδης μείωση των τιμών της αγοράς, οι οποίες υποχώρησαν στο επίπεδο του 1,20 DM/kg ή ακόμα χαμηλότερα, πριν σταθεροποιηθούν, περί τον Σεπτέμβριο. Όπως προκύπτει από τις οδηγίες καθορισμού τιμών τις οποίες απέστειλαν ορισμένοι παραγωγοί (η DSM, η Hoechst, η Linz, η Monte, η Saga και η ICI), για να ανορθωθούν οι τιμές στο πρότερο επίπεδό τους, καθορίστηκαν στόχοι για τον Δεκέμβριο 1980-Ιανουάριο 1981 με βάση το 1,50 DM/kg

για τη raffia, το 1,70 DM/kg για τα ομοπολυμερή και το 1,95 έως 2,00 DM/kg για τα συμπολυμερή. Σε εσωτερικό έγγραφο της Solvay περιλαμβανόταν πίνακας, όπου συγκρίνονταν οι «επιτευχθείσες τιμές» του Οκτωβρίου και του Νοεμβρίου του 1980 προς τις «τιμές καταλόγου» του Ιανουαρίου του 1981, οι οποίες ορίζονταν στα 1,50/1,70/2,00 DM/kg αντιστοίχως. Αρχικώς είχε προβλεφθεί να εφαρμοστούν οι τιμές αυτές από την 1η Δεκεμβρίου 1980 — έγινε σχετικώς μια συνάντηση στη Ζυρίχη από τις 13 έως τις 15 Οκτωβρίου — αλλά η πρωτοβουλία αυτή αναβλήθηκε για την 1η Ιανουαρίου 1981.

96 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 33) επισημαίνει, στη συνέχεια, ότι η Monte μετέσχε σε δύο συναντήσεις του Ιανουαρίου του 1981, κατά τις οποίες κρίθηκε αναγκαία η αύξηση των τιμών, η οποία είχε καθοριστεί τον Δεκέμβριο 1980 για την 1η Φεβρουαρίου 1981, με βάση το 1,75 DM/kg για τη raffia, σε δύο στάδια: ο στόχος θα παρέμενε στο 1,75 DM/kg για τον Φεβρουάριο, ενώ από την 1η Μαρτίου θα εισαγόταν ο στόχος των 2,00 DM/kg «χωρίς εξαίρεση». Καταρτίστηκε πίνακας των τιμών-στόχων για τις έξι κυριότερες ποιότητες πολυπροπυλενίου σε έξι εθνικά νομίσματα και προβλέφθηκε ότι θα ετίθετο σε εφαρμογή την 1η Φεβρουαρίου και την 1η Μαρτίου 1981.

97 Σύμφωνα με την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 34), το σχέδιο κατά το οποίο οι τιμές θα ανέβαιναν στα 2,00 DM/kg την 1η Μαρτίου φαίνεται, ωστόσο, ότι δεν είχε επιτυχία. Οι παραγωγοί μετέβαλαν τις προσδοκίες τους, ελπίζοντας να επιτύχουν την τιμή του 1,75 DM/kg τον Μάρτιο. Στις 25 Μαρτίου 1981 πραγματοποιήθηκε στο Άμστερνταμ συνάντηση των «εμπειρογνωμόνων», της οποίας δεν ανευρέθηκαν πρακτικά· αμέσως μετά, όμως, η BASF, η DSM, η ICI, η Monte και η Shell — τουλάχιστον — έδωσαν οδηγίες οι επιδιωκόμενες τιμές (ή τιμές «καταλόγου») να φθάσουν, από την 1η Μαΐου, στο επίπεδο των 2,15 DM/kg για τη raffia. Η Hoechst έδωσε ταυτόσημες οδηγίες για την 1η Μαΐου, με καθυστέρηση τεσσάρων εβδομάδων σε σχέση με τις άλλες εταιρίες. Ορισμένοι παραγωγοί άφησαν στα γραφεία πωλήσεών τους κάποια περιθώρια χειρισμών, επιτρέποντάς τους να εφαρμόζουν «κατώτατες» τιμές ή «απολύτως κατώτατα όρια τιμών», κατά τι χαμηλότερα από τους συμφωνηθέντες στόχους. Κατά τους πρώτους μήνες του 1981, υπήρξε αισθητή αύξηση των τιμών· παρά το γεγονός, όμως, ότι η αύξηση της 1ης Μαΐου υποστηρίχθηκε έντονα από τους παραγωγούς, δεν συνεχίστηκε με τον ίδιο ρυθμό. Περί τα μέσα του έτους, οι παραγωγοί αντιμετώπισαν το ενδεχόμενο είτε να σταθεροποιήσουν τις τιμές, είτε ακόμη και να τις μειώσουν κάπως, δεδομένου ότι είχε σημειωθεί κάμψη της ζητήσεως κατά τη διάρκεια του θέρους.

98 Όσον αφορά την τρίτη πρωτοβουλία καθορισμού τιμών, η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 35) βεβαιώνει ότι, τον Ιούνιο του 1981, η Shell και η ICI είχαν ήδη προβλέψει

μια νέα πρωτοβουλία καθορισμού τιμών για τον Σεπτέμβριο/Οκτώβριο 1981, ενώ η αύξηση των τιμών του πρώτου τριμήνου είχε σημειώσει επιβράδυνση. Στις 15 Ιουνίου 1981 συναντήθηκαν η Shell, η ICI και η Monte, προκειμένου να συζητήσουν σχετικά με τις μεθόδους που θα ακολουθούσαν για να αυξηθούν οι τιμές στην αγορά. Μερικές ημέρες μετά τη συνάντηση αυτή, η ICI και η Shell έδωσαν στα γραφεία πωλήσεών τους την οδηγία να προετοιμάσουν την αγορά για μια σημαντική αύξηση τον Σεπτέμβριο, με βάση τη νέα τιμή των 2,30 DM/kgγια τη raffia. Η Solvay υπενθύμισε επίσης στο γραφείο πωλήσεών της για την Μπενελούξ, στις 17 Ιουλίου 1981, ότι ήταν ανάγκη να γνωστοποιήσει στους πελάτες ότι την 1η Σεπτεμβρίου θα επερχόταν σημαντική αύξηση, το ακριβές ύψος της οποίας θα καθοριζόταν κατά την τελευταία εβδομάδα του Ιουλίου, ενώ είχε προβλεφθεί συνάντηση εμπειρογνωμόνων για τις 28 Ιουλίου 1981. Το αρχικό σχέδιο με βάση την τιμή 2,30 DM/kgγια τον Σεπτέμβριο του 1981 αναθεωρήθηκε πιθανότατα κατά τη συνάντηση αυτή· η τιμή για τον Αύγουστο μειώθηκε στα 2,00 DM/kgγια τη raffia. Η τιμή για τον Σεπτέμβριο επρόκειτο να είναι 2,20 DM/kg.Σε χειρόγραφο σημείωμα που ανευρέθηκε στη Hercules με ημερομηνία 29 Ιουλίου 1981 (δηλαδή την επομένη της συναντήσεως κατά την οποία η Hercules αναμφιβόλως δεν παρέστη) παρατίθενται οι τιμές αυτές, χαρακτηριζόμενες ως «επίσημες» για τον Αύγουστο και Σεπτέμβριο και γίνεται συγκεκαλυμμένη αναφορά στην πηγή πληροφοριών. Νέες συναντήσεις πραγματοποιήθηκαν στη Γενεύη στις 4 Αυγούστου και στη Βιέννη στις 21 Αυγούστου 1981. Μετά τις συναντήσεις αυτές, οι παραγωγοί απέστειλαν νέες οδηγίες με τις οποίες ο στόχος καθοριζόταν στα 2,30 DM/kg για την 1η Οκτωβρίου. Η BASF, η DSM, η Hoechst, η ICI, η Monte και η Shell έδωσαν περίπου ταυτόσημες οδηγίες για την εφαρμογή των τιμών αυτών τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο.

99 Σύμφωνα με την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 36), το νέο σχέδιο προέβλεπε, για τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο του 1981, άνοδο των τιμών, με «τιμή βάσεως» τα 2,20 έως 2,30 DM/kgγια τη raffia. Ένα έγγραφο της Shell αναφέρει ότι είχε συζητηθεί ένα περαιτέρω στάδιο αυξήσεως στα 2,50 DM/kgτην 1η Νοεμβρίου, το οποίο όμως εγκαταλείφθηκε στη συνέχεια. Από εκθέσεις διαφόρων παραγωγών προκύπτει ότι οι τιμές αυξήθηκαν τον Σεπτέμβριο και ότι η πρωτοβουλία συνεχίστηκε τον Οκτώβριο του 1981, οπότε οι τιμές που επιτεύχθηκαν στην αγορά κυμαίνονταν μεταξύ 2,00 και 2,10 DM/kgγια τη raffia. Από σημείωμα της Hercules προκύπτει ότι, τον Δεκέμβριο του 1981, ο στόχος των 2,30 DM/kgαναθεωρήθηκε προς τα κάτω και καθορίστηκε στο πιο ρεαλιστικό επίπεδο των 2,15 DM/kg· στο ίδιο σημείωμα προστίθεται όμως η παρατήρηση ότι, «χάρη στην αποφασιστικότητα όλων, οι τιμές έφθασαν τα 2,05 DM/kg,ποσό δηλαδή που προσέγγισε περισσότερο από κάθε άλλη φορά τις δημοσιευμένες τιμές-στόχους (sic!)». Στα τέλη του 1981, ο εξειδικευμένος Τύπος κατέγραψε στην αγορά του πολυπροπυλενίου τιμές από 1,95 έως 2,10 DM/kg για τη raffia, δηλαδή περίπου 0,20 DM κάτω των τιμών που είχαν θέσει ως στόχο οι παραγωγοί. Όσο για την παραγωγική ικανότητα, χρησιμοποιήθηκε κατά 80 %, ποσοστό που κρίθηκε «υγιές».

100 Η τέταρτη πρωτοβουλία καθορισμού τιμών του Ιουνίου-Ιουλίου 1982 εντάχθηκε στο πλαίσιο της αποκαταστάσεως της ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζητήσεως στην αγορά. Η πρωτοβουλία αυτή αποφασίστηκε κατά τη συνάντηση παραγωγών της 13ης Μαΐου 1982, στην οποία μετέσχε η Monte και κατά την οποία καταρτίστηκε λεπτομερής πίνακας των επιδιωκομένων τιμών για την 1η Ιουνίου για διάφορες ποιότητες πολυπροπυλενίου και σε διάφορα εθνικά νομίσματα (2,00 DM/kg για τη raffia) (Απόφαση, αιτιολογικές σκέψεις 37 έως 39, πρώτο εδάφιο).

101 Τη συνάντηση της 13ης Μαΐου 1982 επακολούθησαν οδηγίες τιμών προερχόμενες από την ATO, τη BASF, τη Hoechst, τη Hercules, τη Hüls, την ICI, τη Linz, τη Monte και τη Shell, που αντιστοιχούσαν, με κάποιες περιορισμένης σημασίας εξαιρέσεις, προς τις τιμές-στόχους που είχαν καθοριστεί κατά τη συνάντηση (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 39, δεύτερο εδάφιο). Κατά τη συνάντηση της 9ης Ιουνίου 1982, οι παραγωγοί ανακοίνωσαν συγκρατημένες μάλλον αυξήσεις.

102 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 40), η προσφεύγουσα μετέσχε επίσης στην πέμπτη πρωτοβουλία καθορισμού τιμών του Σεπτεμβρίου-Νοεμβρίου 1982, η οποία αποφασίστηκε κατά τη συνάντηση της 20ής και 21ης Ιουλίου 1982 και απέβλεπε στην επίτευξη της τιμής των 2,00 DM/kg την 1η Σεπτεμβρίου και των 2,10 DM/kg την 1η Οκτωβρίου, εφόσον ήταν παρούσα στις περισσότερες, αν όχι σε όλες τις συναντήσεις που διεξήχθησαν από τον Ιούλιο μέχρι τον Νοέμβριο 1982 και είχαν ως αντικείμενο την οργάνωση της πρωτοβουλίας και τον έλεγχο της εφαρμογής της (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 45). Κατά τη συνάντηση της 20ής Αυγούστου 1982, η άνοδος που είχε προβλεφθεί για την 1η Σεπτεμβρίου αναβλήθηκε για την 1η Οκτωβρίου, η απόφαση δε αυτή επικυρώθηκε κατά τη συνάντηση της 2ας Σεπτεμβρίου 1982 (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 41).

103 Μετά τις συναντήσεις της 20ής Αυγούστου και της 2ας Σεπτεμβρίου 1982, η ATO, η DSM, η Hercules, η Hoechst, η Hüls, η ICI, η Linz, η Monte και η Shell έδωσαν οδηγίες τιμών σύμφωνες προς την τιμή-στόχο που είχε καθοριστεί κατά τις συναντήσεις αυτές (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 43).

104 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 44) αναφέρει ότι, κατά τη συνάντηση της 21ης Σεπτεμβρίου 1982, στην οποία συμμετέσχε η προσφεύγουσα, εξετάστηκαν τα μέτρα που ελήφθησαν προς επίτευξη του στόχου που είχε καθοριστεί προηγουμένως, οι δε επιχειρήσεις εξέφρασαν συνολικά την υποστήριξή τους σε μια πρόταση περί αυξήσεως της τιμής στα 2,10 DM/kg για τον Νοέμβριο-Δεκέμβριο 1982. Η αύξηση αυτή επιβεβαιώθηκε κατά τη συνάντηση της 6ης Οκτωβρίου 1982.

105 Μετά τη συνάντηση της 6ης Οκτωβρίου 1982, η BASF, η DSM, η Hercules, η Hoechst, η Hüls, η ICI, η Linz, η Monte, η Shell και η Saga έδωσαν οδηγίες τιμών εφαρμόζοντας την αποφασισθείσα αύξηση (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 44, δεύτερο εδάφιο).

106 Η προσφεύγουσα — όπως άλλωστε και η ATO, η BASF, η DSM, η Hoechst, η Hüls, η ICI, η Linz και η Saga — υπέβαλε στην Επιτροπή οδηγίες καθορισμού τιμών τις οποίες είχε απευθύνει στα κατά τόπους γραφεία πωλήσεών της και οι οποίες όχι μόνο συμπίπτουν μεταξύ τους ως προς τα ποσά και το χρονοδιάγραμμα, αλλά συμπίπτουν και με τον πίνακα των τιμών-στόχων που είναι συνημμένος στα πρακτικά της ICI από τη συνάντηση των «εμπειρογνωμόνων» της 2ας Σεπτεμβρίου 1982 (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 45, δεύτερο εδάφιο).

107 Η συνάντηση του Δεκεμβρίου του 1982 κατέληξε, κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 46, δεύτερο εδάφιο), στη συμφωνία ότι οι τιμές που είχαν προβλεφθεί για τον Νοέμβριο-Δεκέμβριο θα εισάγονταν στα τέλη Ιανουαρίου 1983.

108 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 47), τέλος, η προσφεύγουσα μετέσχε στην έκτη πρωτοβουλία καθορισμού τιμών του Ιουλίου-Νοεμβρίου 1983. Συγκεκριμένα, κατά τη συνάντηση της 3ης Μαΐου 1983, συμφωνήθηκε ότι οι παραγωγοί θα προσπαθούσαν να εφαρμόσουν την τιμή-στόχο των 2,00 DM/kgτον Ιούνιο 1983. Κατά τη συνάντηση, όμως, της 20ής Μαΐου 1983, ο ταχθείς προηγουμένως στόχος αναβλήθηκε για τον Σεπτέμβριο, καθορίστηκε δε ενδιάμεσος στόχος για την 1η Ιουλίου (1,85 DM/kg).Στη συνέχεια, κατά τη συνεδρίαση της 1ης Ιουνίου 1983, οι παρόντες παραγωγοί, μεταξύ των οποίων και η Monte, επαναβεβαίωσαν τη σταθερή τους πρόθεση να εφαρμόσουν την αύξηση στο 1,85 DM/kg.Τότε, συμφωνήθηκε ότι η Shell θα λάμβανε την πρωτοβουλία, εκφράζοντάς την δημόσια μέσα από το ECN.

109 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 49) επισημαίνει ότι, μετά τη συνάντηση της 20ής Μαΐου 1983, η ICI, η DSM, η BASF, η Hoechst, η Linz, η Shell, η Hercules, η ATO, η Petrofina και η Solvay έδωσαν οδηγίες στα γραφεία πωλήσεών τους να εφαρμόσουν από 1ης Ιουλίου την τιμή του 1,85 DM/kgγια τη raffia. Προσθέτει ότι οι οδηγίες τιμών που βρέθηκαν στην ATO και την Petrofina είναι μεν ελλιπείς, επιβεβαιώνουν όμως το γεγονός ότι οι εταιρίες αυτές ύψωσαν τις τιμές τους, με κάποια καθυστέρηση στην περίπτωση της Petrofina και της Solvay. Επισημαίνει, πάντως, ότι η Monte είχε δώσει, στις 17 Μαΐου, στα γραφεία πωλήσεώς της την οδηγία να προβούν σε ανατί-

μηση από τον Ιούνιο και να τη συνεχίσουν τον Ιούλιο. Η Απόφαση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, με εξαίρεση τη Hüls, για την οποία η Επιτροπή δεν βρήκε ίχνη οδηγιών για τον Ιούλιο του 1983, όλοι οι παραγωγοί που είχαν μετάσχει στις συναντήσεις ή είχαν υποσχεθεί στήριξη για τη νέα τιμή-στόχο του 1,85 DM/kg έδωσαν οδηγίες για την εφαρμογή της νέας τιμής.

110 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 50) επισημαίνει, εξ άλλου, ότι πραγματοποιήθηκαν και νέες συναντήσεις στις 16 Ιουνίου, 6 και 21 Ιουλίου, 10 και 23 Αυγούστου, καθώς και στις 5, 15 και 29 Σεπτεμβρίου 1983, στις οποίες έλαβαν μέρος όλοι οι τακτικώς συμμετέχοντες. Στα τέλη Ιουλίου και στις αρχές Αυγούστου του 1983, η BASF, η DSM, η Hercules, η Hoechst, η Hüls, η ICI, η Linz, η Monte, η Solvay και η Saga έστειλαν στα διάφορα εθνικά τους γραφεία πωλήσεων οδηγίες εφαρμοστέες την 1η Σεπτεμβρίου, με βάση την τιμή των 2,00 DM/kg για τη raffia· εν τω μεταξύ, ένα εσωτερικό σημείωμα της Shell της 11ης Αυγούστου, που αφορούσε τις τιμές της στο Ηνωμένο Βασίλειο, ανέφερε ότι η θυγατρική της στο Ηνωμένο Βασίλειο προετοιμαζόταν για να «προωθήσει» βασικές τιμές που θα εφαρμόζονταν από την 1η Σεπτεμβρίου, σύμφωνες προς τους στόχους που είχαν καθορίσει οι άλλοι παραγωγοί. Από τα τέλη του μηνός, ωστόσο, η Shell έδωσε οδηγία στο γραφείο πωλήσεών της στο Ηνωμένο Βασίλειο να αναβάλει την πλήρη αύξηση, έως ότου φτάσουν την επιθυμητή βασική τιμή οι λοιποί παραγωγοί. Η Απόφαση διευκρινίζει ότι, με κάποιες περιορισμένης σημασίας εξαιρέσεις, οι οδηγίες αυτές είναι ταυτόσημες για κάθε ποιότητα και σε κάθε νόμισμα.

111 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 50, τελευταίο εδάφιο), οι οδηγίες που συγκεντρώθηκαν από τους παραγωγούς αποκαλύπτουν ότι αργότερα αποφασίστηκε να συνεχιστεί η πορεία που χαράχτηκε τον Σεπτέμβριο, με νέες σταδιακές αυξήσεις, που θα είχαν ως βάση την τιμή των 2,10 DM/kg την 1η Οκτωβρίου για τη raffia και μια νέα άνοδο στα 2,25 DM/kg την 1η Νοεμβρίου. Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 51, πρώτο εδάφιο) επισημαίνει ακόμη ότι η BASF, η Hoechst, η Hüls, η ICI, η Linz, η Monte και η Solvay έστειλαν όλες στα γραφεία πωλήσεών τους οδηγίες που καθόριζαν τις ίδιες τιμές για τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο, ενώ η Hercules καθόρισε στην αρχή τιμές ελαφρώς κατώτερες.

112 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 51, τρίτο εδάφιο) επισημαίνει ότι ένα εσωτερικό σημείωμα που βρέθηκε στην ATO, με χρονολογία 28 Σεπτεμβρίου 1983, περιέχει πίνακα επιγραφόμενο «Rappel du prix de cota (sic)» («Υπόμνηση της τρέχουσας τιμής»), που δίνει, για διάφορες χώρες, τις τιμές που ίσχυαν τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο για τις τρεις κύριες ποιότητες πολυπροπυλενίου· οι τιμές αυτές ήσαν οι ίδιες με τις τιμές της BASF, της DSM, της Hoechst, της Hüls, της ICI, της Linz, της Monte και της Solvay. Κατά τον έλεγχο που διενεργήθηκε στην ATO τον Οκτώβριο του 1983, οι εκπρόσωποι της επιχειρήσεως επιβεβαίωσαν ότι οι τιμές αυτές είχαν κοινοποιηθεί στα γραφεία πωλήσεων.

113 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 105, τέταρτο εδάφιο), όποια και αν ήταν η ημερομηνία της τελευταίας συναντήσεως, η παράβαση διήρκεσε μέχρι τον Νοέμβριο του 1983, εφόσον η συμφωνία εξακολούθησε να παράγει τα αποτελέσματά της τουλάχιστον μέχρι τότε· ο Νοέμβριος ήταν ο τελευταίος μήνας για τον οποίο είναι γνωστό ότι συμφωνήθηκαν τιμές-στόχοι και δόθηκαν οδηγίες για τις τιμές.

114 Η Απόφαση καταλήγει (αιτιολογική σκέψη 51, τελευταίο εδάφιο) επισημαίνοντας ότι, κατά τον εξειδικευμένο Τύπο, στα τέλη του 1983, οι τιμές του πολυπροπυλενίου σταθεροποιήθηκαν· η τιμή της raffia στην αγορά έφτανε τα 2,08 DM έως 2,15 DM/kg (έναντι του ορισθέντος στόχου των 2,25 DM/kg).

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων

115 Η προσφεύγουσα αποκρούει συλλήβδην τη συμμετοχή της σε όλες τις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών που μνημονεύονται στην Απόφαση.

116 Υπενθυμίζει, κατ' αρχάς, ότι τα σχετικά με τις συναντήσεις σημειώματα της ICI δεν αρκούν για να θεμελιώσουν την ύπαρξη συμφωνιών κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ· εν πάση περιπτώσει, τα σημειώματα αυτά σε πολλά σημεία αναφέρονται σε διχογνωμίες των παρόντων παραγωγών· αυτό γίνεται, ειδικότερα, στα πρακτικά των συναντήσεων της 2ας Σεπτεμβρίου, της 21ης Σεπτεμβρίου και της 2ας Νοεμβρίου 1982 ή των συναντήσεων της 27ης Μαΐου και της 15ης Ιουνίου 1981, ή ακόμη στα πρακτικά των διμερών συνομιλιών μεταξύ ορισμένων παραγωγών (γ. αιτ. παραρτ. 29, 30, 32, 64, 95 και 99, αντιστοίχως).

117 Η προσφεύγουσα εκθέτει, στη συνέχεια, ότι η ανυπαρξία τιμολογιακών συμφωνιών επιβεβαιώνεται από το γεγονός — το οποίο αποδεικνύεται από ένα πόρισμα το οποίο κατάρτισε το ανεξάρτητο γραφείο ορκωτών λογιστών Coopers & Lybrand (στο εξής: πόρισμα Coopers & Lybrand) — ότι το σύνολο σχεδόν των πωλήσεων που πραγματοποίησαν οι κατ' ιδίαν παραγωγοί, και ειδικότερα η προσφεύγουσα, πραγματοποιήθηκαν σε τιμές αισθητά κατώτερες, αφενός μεν από τις τιμές-στόχους που φέρεται ότι είχαν συμφωνήσει οι παραγωγοί, αφετέρου δε από τις οδηγίες καθορισμού τιμών της προσφεύγουσας, που συνιστούσαν εσωτερικούς θεωρητικούς στόχους που απευθύνονταν στα γραφεία πωλήσεών τους.

118 Ισχυρίζεται ότι κατέδειξε έτσι ένα εντυπωσιακό σύνολο από γεγονότα, που αποδεικνύουν ότι ουδέποτε αισθάνθηκε ότι δεσμευόταν από τα αποτελέσματα ή από τις προτάσεις στις οποίες κατέληγαν οι συναντήσεις και ότι καθόριζε τη συμπεριφορά της στην αγορά με πλήρη αυτονομία.

119 Η προσφεύγουσα φρονεί ότι η Επιτροπή, συμπεραίνοντας από το γεγονός ότι, μετά τις συναντήσεις, ανακοινώνονταν νέες τιμές-στόχοι ότι οι στόχοι αυτοί είχαν καθοριστεί κατά τις συναντήσεις αυτές, εφάρμοσε το κριτήριο *post hoc ergo propter hoc* και παραγνώρισε έτσι τη νομολογία του Δικαστηρίου (απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Μαρτίου 1984 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 29/83 και 30/83, Compagnie royale asturienne des mines και Rheinzink κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 1679, σκέψεις 16 έως 20). Μ' αυτόν τον τρόπο, παραγνώρισε επίσης στοιχειώδεις οικονομικές έννοιες, όπως το γεγονός ότι μεταξύ των τιμών στις οποίες απέβλεπαν οι παραγωγοί δεν μπορούσε να υπάρξει μεγάλη διαφορά, λόγω της διαρκούς — και σχεδόν όμοιας για όλους — αυξήσεως του κόστους παραγωγής, ή το γεγονός ότι οι μικρότερες επιχειρήσεις ακολουθούν τις τιμές της επιχειρήσεως « leader ».

120 Διατείνεται ότι οι πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών υπήρξαν η συνισταμένη όχι των συναντήσεων, αλλά της πραγματικής καταστάσεως στην οποία βρίσκονταν οι παραγωγοί. Μοναδικός σκοπός ήταν η ισορροπία μεταξύ κόστους και εσόδων και ο σκοπός αυτός μπορούσε να επιτευχθεί μόνο με μια προσπάθεια ανατιμήσεως. Αν οι προσπάθειες αυτές έγιναν επανειλημμένα, αυτό οφειλόταν στο ότι αποκρούστηκαν, η μία μετά την άλλη, από τα κύματα της αγοράς. Καμμία επιχείρηση δεν είχε συμφέρον να αυξήσει το μερίδιό της στην αγορά, διότι μια τέτοια αύξηση θα οδηγούσε μόνο σε επιδείνωση των ζημιών. Υπ' αυτές τις συνθήκες, δεν υπήρχε πλέον ανταγωνισμός στην αγορά, οι δε κανόνες που, υπό φυσιολογικές συνθήκες, αποσκοπούν στην προστασία του ανταγωνισμού δεν εύρισκαν πλέον πεδίο εφαρμογής.

121 Προσθέτει ότι ναι μεν κάθε επιχείρηση πρέπει να καθορίζει τη συμπεριφορά της κατά τρόπο αυτόνομο, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η αυτονομία πρέπει να οδηγεί στη διαφορετικότητα. Γι' αυτό και αποκρούει, εν προκειμένω, το ότι η παραλληλότητα των εσωτερικών οδηγιών καθορισμού τιμών, τις οποίες έδιναν οι παραγωγοί, έχει την οποιαδήποτε αποδεικτική αξία.

122 Υποστηρίζει, τέλος, ότι οι παραγωγοί είχαν συνείδηση του ότι βρίσκονταν σε πλήρη αδυναμία να ελέγξουν τις δυνάμεις της αγοράς, πράγμα που τους οδηγούσε στο να εκτιμούν με τον ίδιο τρόπο τις δυνατότητες τις οποίες παρείχε η αγορά.

123 Η Επιτροπή, από την πλευρά της, υπενθυμίζει ότι την ύπαρξη δεσμεύσεως των παραγωγών στις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών και τη συμμετοχή της Monte στη δέσμευση αυτή τη θεμελίωσε βάσει αποδεικτικών εγγράφων. Οι αναφορές περί ελλείψεως ομοφωνίας, διότι ακριβώς αφορούν άλλους παραγωγούς, πέραν της Monte, και προδίδουν ότι τους έγιναν επιπλήξεις, καταδεικνύουν την ύπαρξη δεσμεύσεων και αποδεικνύουν ειδικότερα τη δέσμευση της Monte.

124 Προσθέτει ότι το γεγονός ότι οι επιτευχθείσες τιμές διέφεραν από τις τιμές-στόχους δεν είναι καθοριστικό· πράγματι, μια κοινή στρατηγική διαπραγματεύσεων με την πελατεία περιορίζει, αφ' εαυτής, τον ανταγωνισμό, διότι, έστω και αν δεν εγγυάται την ομοιομορφία των τιμών που τελικά τιμολογούνται, ορίζει το σημείο αφετηρίας των διαπραγματεύσεων και, άρα, έμμεσα το αποτέλεσμά τους.

125 Η Επιτροπή χαρακτηρίζει ανακριβές το ότι η Απόφαση στηρίζεται στο ταυτόχρονον και στην ομοιότητα των οδηγιών καθορισμού τιμών μεταξύ των και προς τις τιμές-στόχους. Στην πραγματικότητα, η ομοιότητα αυτή επιβεβαιώνει απλώς τις έγγραφες αποδείξεις. Το επιχείρημα της προσφεύγουσας περί « price leadership » είναι επίσης αλυσιτελές, για τον ίδιο λόγο.

126 Αμφισβητεί τον τρόπο με τον οποίο η Monte επιχειρεί να αποδείξει ότι η συμπεριφορά των επιχειρήσεων οφειλόταν στην κατάσταση της αγοράς και δεν ήταν απόρροια των συναντήσεων ανταγωνιστών παραγωγών. Συγκεκριμένα, αν μια επιχείρηση αυξάνει μόνη τις τιμές της σε μια κατάσταση πλεονάζουσας παραγωγής, δεν θα πωλήσει και θα αναγκαστεί έτσι να αναθεωρήσει την απόφαση της. Γι' αυτό και δεν μπορεί να ελπίζει ότι θα αυξήσει τις τιμές της, εκτός αν βεβαιωθεί ότι και οι ανταγωνιστές της θα επιχειρήσουν να πράξουν το ίδιο.

127 Η Επιτροπή δεν αρνείται το ότι η τιμή-στόχος ήταν διαφορετική από την τιμή που πράγματι εζητείτο από τους πελάτες, ούτε το ότι η κατάσταση της αγοράς επηρέασε τις διαπραγματεύσεις με τους πελάτες. Ωστόσο, οι διαπραγματεύσεις αυτές δεν παύουν να επηρεάζονται από την αμοιβαία δέσμευση να ληφθεί ως σημείο αφετηρίας για τις διαπραγματεύσεις μια ορισμένη τιμή, η οποία αμοιβαία δέσμευση οδηγεί σε πραγματικές τιμές διαφορετικές από εκείνες που θα προέκυπταν από διαπραγματεύσεις απαλλαγμένες από οποιαδήποτε προηγούμενη δέσμευση.

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου

128 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι τα πρακτικά των περιοδικών συναντήσεων των παραγωγών πολυπροπυλενίου δείχνουν ότι οι παραγωγοί που μετέσχαν στις συναντήσεις αυτές συνομολόγησαν όντως τις συμφωνίες καθορισμού τιμών που μνημονεύονται στην Απόφαση. Ειδικότερα, στα πρακτικά της συναντήσεως της 13ης Μαΐου 1982 (γ. αιτ. παράρτ. 24), αναφέρονται τα εξής:

« Everyone felt that there was a very good opportunity to get a price rise through before the holidays + after some debate settled on DM 2.00 from 1st June (UK 14th June). Individual country figures are shown in the attached table. »

[« Όλοι συμφώνησαν στην άποψη ότι υπήρχε μια πολύ καλή ευκαιρία να προωθηθεί η άνοδος των τιμών πριν από τις διακοπές και, κατόπιν συζητήσεως, κατέληξαν στα 2,00 DM από την 1η Ιουνίου (14 Ιουνίου για το Ηνωμένο Βασίλειο). Στον συνημμένο πίνακα εμφαίνονται οι αριθμοί για τις κατ' ιδίαν χώρες. »]

129 Επομένως, άπαξ αποδείχθηκε επαρκώς κατά νόμον ότι η προσφεύγουσα μετέσχε στις συναντήσεις αυτές, αυτή δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι δεν συντάχθηκε με τις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών που αποφασίζονταν, οργανώνονταν και ελέγχονταν σ' αυτές, χωρίς να παρέχει ενδείξεις προς στήριξη αυτού του ισχυρισμού. Ελλείψει τέτοιων ενδείξεων, πράγματι, δεν υπάρχει κανένας λόγος να θεωρηθεί ότι η προσφεύγουσα, κατ' αντίθεση προς τους λοιπούς μετέχοντες στις συναντήσεις, δεν συντάχθηκε με αυτές τις πρωτοβουλίες.

130 Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι η προσφεύγουσα προέβαλε δύο επιχειρήματα, για να αποδείξει τον ισχυρισμό της ότι, κατά τις περιοδικές συναντήσεις των παραγωγών πολυπροπυλενίου, δεν συντάχθηκε με τις συνομολογηθείσες πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών. Υποστήριξε, πρώτον, ότι ουδόλως ελάμβανε υπόψη τα αποτελέσματα των συναντήσεων για να καθορίσει την τιμολογιακή της συμπεριφορά στην αγορά, η οποία, όπως προκύπτει από το πόρισμα Coopers & Lybrand, ήταν απολύτως ανταγωνιστική, και, δεύτερον, ότι η σύμπτωση μεταξύ των οδηγιών καθορισμού τιμών των διαφόρων παραγωγών εξηγείται από την οικονομική συγκυρία μέσα στην οποία δόθηκαν.

131 Κανένα από τα δύο αυτά επιχειρήματα δεν μπορεί να γίνει δεκτό ως ένδειξη εις επίρρωση του ισχυρισμού της προσφεύγουσας ότι αυτή δεν συναποδέχθηκε τις συμφωνηθείσες πρωτοβουλίες τιμών. Ειδικότερα, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το πρώτο επιχείρημα, και αν ακόμη εύρισκε πραγματικό έρεισμα, δεν θα ήταν ικανό να αναιρέσει τη συμμετοχή της προσφεύγουσας στον καθορισμό επιδιωκομένων τιμών κατά τις συναντήσεις, αλλά θα μπορούσε, το πολύ, να αποδείξει ότι η προσφεύγουσα δεν έθετε το αποτελέσμα αυτών των συναντήσεων σε εφαρμογή. Η Απόφαση άλλωστε ουδόλως βεβαιώνει ότι η προσφεύγουσα εφάρμοζε τιμές που αντιστοιχούσαν πάντα προς τις επιδιωκόμενες τιμές που συνομολογούνταν κατά τις συναντήσεις· αυτό σημαίνει ότι ούτε η προσβαλλόμενη πράξη στηρίζεται στη διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα έθετε τα αποτελέσματα των συναντήσεων σε εφαρμογή, για να αποδείξει τη συμμετοχή της στον καθορισμό αυτών των επιδιωκομένων τιμών.

132 Εν πάση περιπτώσει, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι οι οδηγίες της για τον καθορισμό τιμών είχαν αμιγώς εσωτερικό χαρακτήρα, διότι ναι μεν αυτές είναι αμιγώς εσωτερικές καθ' όσον απευθύνονται από την κεντρική έδρα προς τα γραφεία πωλήσεων, εστέλλοντο όμως με σκοπό να εκτελεσθούν και, άρα, να παραγάγουν άμεσα ή έμμεσα εξωτερικά αποτελέσματα, χάνοντας έτσι τον εσωτερικό τους χαρακτήρα.

133 Όσον αφορά το δεύτερο επιχείρημα το οποίο προέβαλε η προσφεύγουσα, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η οικονομική συγκυρία στην οποία εντάχθηκαν οι πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών δεν εξηγεί την ομοιότητα που εμφάνιζαν μεταξύ τους οι οδηγίες καθορισμού τιμών που έδιναν οι διάφοροι παραγωγοί, ούτε την ομοιότητά τους προς τις επιδιωκόμενες τιμές που καθορίζονταν κατά τις συναντήσεις παραγωγών. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι οι διάφοροι παραγωγοί υπέκειντο στις ίδιες δυσχέρειες ή η κατάσταση κρίσεως στην οποία βρισκόταν η αγορά δεν αρκούν για να εξηγήσουν τη σύμπτωση των οδηγιών τους για τον καθορισμό τιμών σε διάφορα εθνικά νομίσματα, διότι η ομοιομορφία των δυσχερειών περιοριζόταν σε ορισμένους μόνο συντελεστές της παραγωγής, όπως η τιμή των πρώτων υλών, δεν αφορούσε όμως τα γενικά έξοδα, το κόστος της μισθοδοσίας ή τους φορολογικούς συντελεστές· κατά συνέπεια, το κατώτατο όριο επικερδούς λειτουργίας των κατ' ιδίαν παραγωγών εμφάνιζε αισθητές διαφορές. Αυτό προδίδουν, π. χ., τα πρακτικά της συνεδριάσεως της EATP της 22ας Νοεμβρίου 1977 (γ. αιτ. παράρτ. 6), από τα οποία προκύπτει ότι η Hoechst επιθυμούσε, για να φτάσει στο κατώτατο όριο επικερδούς λειτουργίας, μια τιμή 1,85 DM/kg, HICI 1,60 DM/kg, η Rhône-Poulenc 3,50 FF, ενώ η Shell 1,50 DM/kg.

134 Εξ άλλου, ούτε αυτή η ομοιομορφία δυσχερειών εξηγεί την ταυτόχρονη σχεδόν έκδοση των οδηγιών καθορισμού τιμών της προσφεύγουσας και εκείνων των άλλων παραγωγών.

135 Περαιτέρω, δεν μπορεί να γίνει λόγος για οποιασδήποτε μορφής « priceleadership » ενός παραγωγού, άπαξ η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι ο παραγωγός αυτός μετείχε μαζί με άλλους σε διαβούλευση επί των τιμών.

136 Πρέπει να προστεθεί ότι καλώς η Επιτροπή συνήγαγε από την απάντηση της ICI στην αίτηση παροχής πληροφοριών (γ. αιτ. παράρτ. 8), όπου αναφέρεται ότι:

« " Target prices " for the basic grade of each principal category of polypropylene as proposed by producers from time to time since 1 January 1979 are set forth in Schedule (...) »

[« Οι κατά καιρούς προταθείσες από τους παραγωγούς " τιμές-στόχοι ", από την 1η Ιανουαρίου 1979 και εντεύθεν, για τη βασική ποιότητα καθεμιάς από τις βασικές κατηγορίες πολυπροπυλενίου εκτίθενται στο παράρτημα (...) »],

ότι οι πρωτοβουλίες αυτές εντάσσονταν σε σύστημα καθορισμού επιδιωκομένων τιμών.

137 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι η προσφεύγουσα συγκαταλεγόταν μεταξύ των παραγωγών πολυπροπυλενίου μεταξύ των οποίων επήλθε σύμπτωση βουλήσεων σχετικά με τις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών που μνημονεύονται στην Απόφαση, ότι οι πρωτοβουλίες αυτές εντάσσονταν στο πλαίσιο συστήματος και ότι τα αποτελέσματα αυτών των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών παρήχθησαν μέχρι τον Νοέμβριο του 1983.

Δ' — Τα μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της εφαρμογής των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών

α') Η προσβαλλόμενη πράξη

138 Η Απόφαση (άρθρο 1, στοιχείο γ', και αιτιολογική σκέψη 27· βλ. επίσης αιτιολογική σκέψη 42) προσάπτει στην προσφεύγουσα ότι συνομολόγησε με τους λοιπούς παρα-

γωγούς διάφορα μέτρα για τη διευκόλυνση της εφαρμογής των τιμών-στόχων· τέτοια μέτρα ήσαν οι προσωρινοί περιορισμοί της παραγωγής, οι ανταλλαγές λεπτομερών πληροφοριών σχετικά με τις παραδόσεις, η πραγματοποίηση τοπικών συναντήσεων, από τον Σεπτέμβριο δε του 1982, ένα σύστημα « account management » (« λογιστικής διαχειρίσεως ») που αποσκοπούσε στην εφαρμογή των αυξήσεων των τιμών στους κατ' ιδίαν πελάτες.

139 Όσον αφορά το σύστημα του « account management », του οποίου η πιο πρόσφατη και εξελιγμένη μορφή, που ανάγεται στον Δεκέμβριο του 1982, είναι γνωστή ως « account leadership », η προσφεύγουσα, όπως και κάθε παραγωγός, ορίστηκε συντονιστής ή « leader » ενός τουλάχιστον μεγάλου πελάτη, του οποίου ανέλαβε να συντονίζει, με μυστικότητα, τις σχέσεις με τους προμηθευτές του. Κατ' εφαρμογήν του συστήματος αυτού, εντοπίστηκαν πελάτες στο Βέλγιο, στην Ιταλία, στη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, ορίστηκε δε ένας « συντονιστής » για καθένα τους. Τον Δεκέμβριο του 1982, προτάθηκε μια πιο γενικευμένη εκδοχή του συστήματος αυτού και προβλέφθηκε ο ορισμός ενός « οδηγού » (« leader »), ο οποίος θα αναλάμβανε να προσανατολίζει, να διαπραγματεύεται και να οργανώνει τις τιμολογιακές μεταβολές. Οι λοιποί παραγωγοί που είχαν τακτικές δοσοληψίες με τους πελάτες ήσαν γνωστοί ως « contenders » (« ανταγωνιστές ») και συνεργάζονταν με τον « account leader », όταν απηύθυναν προσφορά σε συγκεκριμένο πελάτη. Χάριν « προστασίας » του « account leader » και των « contenders », κάθε άλλος παραγωγός στον οποίο απευθυνόταν ο πελάτης έπρεπε να κάνει προσφορά σε τιμές υψηλότερες από τον επιθυμητό στόχο. Παρά τους ισχυρισμούς της ICI ότι το σχέδιο αυτό κατέρρευσε ύστερα από λίγους μόνο μήνες μερικής και αναποτελεσματικής εφαρμογής, η Απόφαση βεβαιώνει ότι τα πλήρη πρακτικά της συναντήσεως της 3ης Μαΐου 1983 ανέφεραν ότι εξετάστηκε τότε λεπτομερώς η περίπτωση διαφόρων πελατών, όπως και οι προσφορές τιμών που είχαν γίνει ή επρόκειτο να γίνουν από κάθε παραγωγό στους πελάτες αυτούς και οι παραδοθείσες ή παραγγελθείσες ποσότητες.

140 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 20) αιτιάται ακόμη την ICI ότι παρέστη σε τοπικές συναντήσεις, οι οποίες ήσαν αφιερωμένες στη θέση σε εφαρμογή, σε τοπικό επίπεδο, των μέτρων που είχαν συμφωνηθεί κατά τις κεντρικές συναντήσεις.

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων

141 Η προσφεύγουσα διατείνεται ότι δεν μετέσχε σε σύστημα « account leadership » και ότι ένα τέτοιο σύστημα, έστω και αν συζητήθηκε, δεν εφαρμόστηκε. Με βάση μια

μελέτη την οποία στηρίζει στα πρακτικά των συναντήσεων της 2ας Σεπτεμβρίου και της 2ας Δεκεμβρίου 1982 (γ. αιτ. παραρτ. 29 και 33), εκθέτει ότι οι πωλήσεις της στους πελάτες που μνημονεύονται στα πρακτικά αυτά — και των οποίων φέρεται ως ο « account leader » — αντιπροσώπευαν ποσοστό κυμαινόμενο μεταξύ 0 και 18 % των αγορών που πραγματοποίησαν αυτοί. Υπ' αυτές τις συνθήκες, ήταν αδύνατο να έπαιξε έναντι των πελατών αυτών ρόλο « accountleader ».

142 Η Επιτροπή αναφέρεται στα αποδεικτικά στοιχεία που μνημονεύονται στην Απόφαση, για να ισχυριστεί ότι οι συμμετέχοντες στις συναντήσεις συνεννοήθηκαν για να δημιουργήσουν το σύστημα « accountleadership »· αν υποτεθεί ότι είναι αληθές το ότι το σύστημα αυτό πλημμελώς μόνο εκτελέστηκε, παραμένει πάντως γεγονός ότι έγινε αποδεκτό κατά τις συναντήσεις.

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου

143 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η αιτιολογική σκέψη 27 της Αποφάσεως πρέπει να ερμηνευθεί, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 26, δεύτερο εδάφιο, όχι υπό την έννοια ότι προσάπτει σε καθένα από τους παραγωγούς ότι δεσμεύτηκε ατομικώς να λάβει όλα τα μέτρα των οποίων γίνεται μνεία σ' αυτήν, αλλ' ότι προσάπτει σε καθένα από αυτούς τους παραγωγούς ότι, σε διάφορες χρονικές στιγμές κατά τη διάρκεια συναντήσεων, συναποδέχτηκαν με τους λοιπούς παραγωγούς ένα σύνολο μέτρων των οποίων γίνεται μνεία στην Απόφαση και που αποσκοπούσαν στη δημιουργία ευμενών συνθηκών για την αύξηση των τιμών, ιδίως μειώνοντας τεχνητά την προσφορά του πολυπροπυλενίου· η εκτέλεση αυτού του συνόλου μέτρων είχε επιμεριστεί, με κοινή συμφωνία των διαφόρων παραγωγών, ανάλογα με τη συγκεκριμένη θέση του καθενός.

144 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα, συμμετέχοντας στις συναντήσεις κατά τις οποίες υιοθετήθηκε αυτό το σύνολο μέτρων [και ιδίως στις συναντήσεις της 13ης Μαΐου, της 2ας και της 21ης Σεπτεμβρίου 1982 (γ. αιτ. παραρτ. 24, 29, 30)], συναποδέχτηκε το σύστημα αυτό, εφόσον δεν προβάλλει καμμιά ένδειξη ικανή να αποδείξει το αντίθετο. Συναφώς, η υιοθέτηση του συστήματος του « accountleadership » προκύπτει από το ακόλουθο χωρίο των πρακτικών της συναντήσεως της 2ας Σεπτεμβρίου 1982:

« about the dangers of everyone quoting exactly DM 2.00 A.'s point was accepted but rather than go below DM 2.00 it was suggested & generally agreed that others than the

major producers at individual accounts should quote a few pfs higher. Whilst customer tourism was clearly to be avoided for the next month or two it was accepted that it would be very difficult for companies to refuse to quote at all when, as was likely, customers tried to avoid paying higher prices to the regular suppliers. In such cases producers would quote but at above the minimum levels for October ».

(« σχετικά με τους κινδύνους που θα προέκυπταν αν όλοι προέτειναν ακριβώς 2.00 DM, έγινε αποδεκτή η παρατήρηση του Α.· αντί, όμως, να προτείνονται τιμές κάτω των 2.00 DM, προτάθηκε και συμφωνήθηκε από όλους ότι οι άλλοι παραγωγοί, πλην των κυρίων προμηθευτών ενός συγκεκριμένου πελάτη, οφείλουν να προτείνουν τιμές κατά μερικά pfennigs υψηλότερες. Παρόλο που οποιαδήποτε αναζήτηση νέων πελατών θεωρήθηκε σαφώς αποφευκτέα για τον επόμενο ένα ή δύο μήνες, έγινε δεκτό ότι θα ήταν εξαιρετικά δυσχερές για τις επιχειρήσεις να αρνηθούν να υποβάλουν προσφορές, όταν, όπως ήταν φυσικό, οι πελάτες προσπαθούσαν να αποφύγουν να πληρώσουν υψηλότερες τιμές στους τακτικούς προμηθευτές τους. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι παραγωγοί θα υπέβαλλαν μεν προσφορά, αλλά υψηλότερη των κατωτάτων τιμών που είχαν οριστεί για τον Οκτώβριο »).

Ομοίως, κατά τη συνάντηση της 21ης Σεπτεμβρίου 1982, στην οποία μετέσχε και η προσφεύγουσα, ελέχθησαν τα εξής: « In support of the move, BASF, Hercules and Hoechst said they would be taking plant off line temporarily » (« Προς στήριξη του σχεδίου, οι BASF, Hercules και Hoechst δήλωσαν ότι θα έθεταν προσωρινώς μια από τις εγκαταστάσεις τους εκτός λειτουργίας »)· ενώ, κατά τη συνάντηση της 13ης Μαΐου 1982, η Fina είπε: « Plant will be shut down for 20 days in August » (« Το εργοστάσιο θα παραμείνει κλειστό επί 20 ημέρες τον Αύγουστο »).

145 Όσον αφορά το « account leadership », το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, όπως προκύπτει από τα πρακτικά των συναντήσεων της 2ας Σεπτεμβρίου 1982 (γ. αιτ. παράρτ. 29), της 2ας Δεκεμβρίου 1982 (γ. αιτ. παράρτ. 33) και της ανοίξεως του 1983 (γ. αιτ. παράρτ. 37), στις οποίες μετείχε η προσφεύγουσα, κατά τις συναντήσεις αυτές οι παρόντες παραγωγοί συντάχθηκαν με αυτό το σύστημα.

146 Πρέπει να προστεθεί ότι η προσκομισθείσα από την προσφεύγουσα μελέτη αφορά επτά μόνο πελάτες, των οποίων, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, η Monte ορίστηκε

« accountleader »· πρόκειται για τις επιχειρήσεις Eurofil, Seal, Sisal, T. Radici, Polymekon, Its Artea, Seeber· το όνομά της, όμως, εμφανίζεται δίπλα στα ονόματα άλλων εννέα πελατών, ήτοι στον μεν πίνακα που είναι συνημμένος στα πρακτικά της συναντήσεως της 2ας Σεπτεμβρίου 1982, των Baumhüter, De Magistris, Uco, Bexer, Alfa και Bellotex, στον δε πίνακα που είναι συνημμένος στα πρακτικά της συναντήσεως της 2ας Δεκεμβρίου 1982, των Sekisni, Campanini, De Magistris και Sergal. Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι ο εξαιρετικά περιορισμένος χαρακτήρας αυτής της μελέτης δεν δικαιολογεί τα συμπεράσματα τα οποία αντλεί απ' αυτήν η προσφεύγουσα.

147 Τη — μερική τουλάχιστον — θέση σε εφαρμογή αυτού του συστήματος πιστοποιούν τα πρακτικά της συναντήσεως της 3ης Μαΐου 1983 (γ. αιτ. παράρτ. 38), όπου αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

« *Belgium.* A long discussion took place on the 5 Belgian A/Cs (...) Generally speaking raffia prices appeared to be from (BFr) 32.50 to 34.50 and fibre prices from 37 to 37.50. The point was made that some other accounts were lower than the target customers. It was agreed that contenders would quote BFR 36 in May with non-contenders offering 38. »

[« *Βέλγιο.* Έγινε μακρά συζήτηση για τις 5 βελγικές A/Cs. (...) Γενικά, φάνηκε ότι οι τιμές της raffia εκυμαίνοντο μεταξύ 32,50 και 34,50 βελγικών φράγκων (BFR), οι δε τιμές των ινών μεταξύ 37 και 37,50 BFR. Παρατηρήθηκε ότι ορισμένοι άλλοι πελάτες είχαν χαμηλότερες τιμές από τους πελάτες-στόχους. Συμφωνήθηκε ότι οι " contenders " θα πρότειναν 36 BFR τον Μάιο, ενώ οι μη " contenders " θα έκαναν προσφορά στα 38. »]

« *Denmark.* A long discussion took place on Jacob Holm who is asking for quotations for the 3rd quarter. It was agreed not to do this and to restrict offers to the end of June. April/May levels were at DKR 6.30 (DM 1.72). Hercules were definitely in and should not have been so. To protect BASF, it was agreed that CWH(üls) + ICI would quote DKR 6.75 from now to end June (DM 1.85) ... »

[« *Δανία.* Μακρά συζήτηση έγινε για τη Jacob Holm, η οποία ζητεί να γνωστοποιηθούν οι τιμές για το 3ο τρίμηνο. Συμφωνήθηκε να μη γίνει αυτό και να περιοριστούν οι προσφορές μέχρι τα τέλη Ιουνίου. Οι τιμές Απριλίου/Μαΐου ήσαν στις 6,30 δανικές κορώνες (DKR) (1,72 γερμανικά μάρκα (DM]. Η Hercules είναι βέβαιο ότι μετείχε,

ενώ δεν έπρεπε. Χάριν προστασίας της BASF, συμφωνήθηκε ότι η CWH(üls) και η ICI θα έκαναν προσφορά στις 6,75 DKR από τώρα μέχρι τα τέλη Ιουνίου (1, 85 DM) ... »].

Αυτή η θέση σε εφαρμογή επιβεβαιώνεται από την απάντηση της ICI στην αίτηση παροχής πληροφοριών (γ. αιτ. παράρτ. 8), η οποία αναφέρει σχετικά με τα πρακτικά αυτής της συναντήσεως:

« In the Spring of 1983 there was a partial attempt by some producers to operate the " Account Leadership " scheme... Since Hercules had not declared to the " Account Leader " its interest in supplying Jacob Holm, the statement was made at this meeting in relation to Jacob Holm that " Hercules were definitely in and should not have been so ". It should be made clear that this statement refers only to the Jacob Holm account and not to the Danish market. It was because of such action by Hercules and others that the " Account Leadership " scheme collapsed after at most two months of partial and ineffective operation.

The method by which Hüls and ICI should have protected BASF was by quoting a price of DKR 6.75 for the supply of raffia grade polypropylene to Jacob Holm until the end of June. »

[« Την άνοιξη του 1983, έγινε μια μερική απόπειρα από ορισμένους παραγωγούς να θέσουν σε λειτουργία το σύστημα του " Account Leadership " (...) Η δήλωση ότι " η Hercules είναι βέβαιο ότι μετείχε, ενώ δεν έπρεπε ", έγινε κατά τη συνάντηση αυτή αναφορικά με τη Jacob Holm, διότι η Hercules δεν είχε δηλώσει στον " Account Leader " ότι ενδιαφερόταν να προμηθεύσει τη Jacob Holm. Πρέπει να καταστεί σαφές ότι η δήλωση αυτή αφορά μόνο τις δοσοληψίες με τη Jacob Holm και όχι τη δανική αγορά. Λόγω δε αυτών των ενεργειών της Hercules και άλλων, το σύστημα του " Account Leadership " κατέρρευσε μετά από δύο, το πολύ, μήνες μερικής και αναποτελεσματικής εφαρμογής.

Η μέθοδος με την οποία η Hüls και η ICI έπρεπε να προστατεύσουν τη BASF συνίστατο στο να προσφέρουν τιμή 6,75 DKR για την προμήθεια πολυπροπυλενίου ποιότητας raffia στη Jacob Holm μέχρι τα τέλη Ιουνίου. »]

148 Αυτήν τη θέση σε εφαρμογή επιβεβαιώνουν ακόμη τα πρακτικά μιας συναντήσεως της ανοίξεως του 1983 (γ. αιτ. παράρτ. 37), όπου, υπό την επικεφαλίδα « Key Accounts » (« Βασικοί πελάτες »), εμφανίζονται τα μεγέθη των παραδόσεων της προσφεύγουσας σε διάφορες επιχειρήσεις, των οποίων είχε οριστεί ως « account leader », είτε κατά τη συνάντηση της 2ας Σεπτεμβρίου 1982, είτε κατά τη συνάντηση της 2ας Δεκεμβρίου 1982, όπως τις Baumhüter, Campanini, Polymekon, Eurofil et Bellotex.

149 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, εξ άλλου, ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ειδικά ότι συμμετέσχε στην απόφαση άλλων μέτρων που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της εφαρμογής των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών.

150 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι η προσφεύγουσα συγκαταλεγόταν μεταξύ των παραγωγών πολυπροπυλενίου μεταξύ των οποίων επήλθε σύμπτωση βουλήσεων σχετικά με τα μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της θέσεως σε εφαρμογή των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών που μνημονεύονται στην Απόφαση.

Ε' — Ποσότητες-στόχοι και ποσοστώσεις

α') Η προσβαλλόμενη πράξη

151 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 31, τρίτο εδάφιο), « είχε αναγνωρισθεί ότι ένα αυστηρό σύστημα ποσοστώσεων ήταν σημαντικό » κατά τη συνάντηση της 26ης και 27ης Σεπτεμβρίου 1979, τα πρακτικά της οποίας μνημόνευαν κάποιο σχέδιο που είχε προταθεί ή συμφωνηθεί στη Ζυρίχη για τον περιορισμό των μηνιαίων πωλήσεων στο 80 % του μέσου όρου που είχε επιτευχθεί κατά τους οκτώ πρώτους μήνες του έτους.

152 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 52) επισημαίνει ακόμα ότι διάφορα σχέδια κατανομής της αγοράς είχαν ήδη εφαρμοστεί πριν από τον Αύγουστο του 1982. Μολονότι ο προβλεπόμενος συνολικός όγκος παραγγελιών είχε επιμεριστεί σε ποσοστά μεταξύ των κατ' ιδίαν παραγωγών, δεν υπήρξε, ωστόσο, κανένας εκ των προτέρων συστηματικός περιορισμός της συνολικής παραγωγής. Έτσι, οι προβλέψεις για το σύνολο της αγοράς αναθεωρούνταν περιοδικά, οι δε πωλήσεις του κάθε παραγωγού, εκφρασμένες σε τόννους, αναπροσαρμόζονταν, ώστε να ανταποκρίνονται προς το ποσοστό που του είχε επιτραπεί.

153 Για το 1979 καθορίστηκαν στόχοι ως προς τον όγκο (εκφραζόμενοι σε τόννους)· οι στόχοι αυτοί στηρίζονταν, εν μέρει τουλάχιστον, στις πωλήσεις που είχαν πραγματοποιηθεί κατά τα τρία προηγούμενα έτη. Πίνακες που ανευρέθηκαν στην ICI ανέφεραν τον «αναπροσαρμοσμένο στόχο» ανά παραγωγό για το 1979, συγκρινόμενο προς την ποσότητα που είχε πράγματι πωληθεί κατά την περίοδο εκείνη στη Δυτική Ευρώπη (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 54).

154 Στα τέλη Φεβρουαρίου του 1980, οι παραγωγοί συνομολόγησαν στόχους ως προς τον όγκο πωλήσεων για το 1980, εκφρασμένους και πάλι σε τόννους, με βάση το ετήσιο σύνολο της αγοράς, που είχε εκτιμηθεί σε 1 390 000 τόννους. Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 55), πίνακες που περιέχουν τους «συμφωνηθέντες στόχους» για κάθε παραγωγό για το 1980 βρέθηκαν στην ATO και την ICI. Επειδή η πρώτη αυτή πρόβλεψη για το σύνολο της αγοράς αποδείχτηκε υπερβολικά αισιόδοξη, χρειάστηκε να αναθεωρηθούν προς τα κάτω οι ποσοστώσεις των κατ' ιδίαν παραγωγών, έτσι ώστε να αντιστοιχούν σε μια συνολική κατανάλωση για το εν λόγω έτος 1 200 000 τόννων μόνο. Αν εξαιρεθούν η ICI και η DSM, οι πωλήσεις που πραγματοποίησαν οι διάφοροι παραγωγοί αντιστοιχούσαν, σε γενικές γραμμές, προς τον στόχο τους.

155 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 56), η κατανομή της αγοράς για το 1981 αποτέλεσε αντικείμενο μακρών και πολυπλόκων διαπραγματεύσεων. Κατά τις συναντήσεις του Ιανουαρίου 1981, συμφωνήθηκε, ως προσωρινό μέτρο, ότι, για να υποβοηθηθεί η επίτευξη της πρωτοβουλίας καθορισμού των τιμών για τον Φεβρουάριο-Μάρτιο, κάθε παραγωγός θα περιόριζε τις μηνιαίες πωλήσεις του στο 1/12 του 85 % του «στόχου» για το 1980. Εν αναμονή της καταρτίσεως κάποιου μονιμότερου σχεδίου, κάθε παραγωγός ανακοίνωσε στη συνάντηση την ποσότητα που έλπιζε να πωλήσει κατά το 1981. Ωστόσο, το άθροισμα των επί μέρους «φιλοδοξιών» υπερέβαινε κατά πολύ την προβλεπόμενη συνολική ζήτηση. Παρά τις διάφορες συμβιβαστικές προτάσεις που προέβαλαν η Shell και η ICI, δεν επιτεύχθηκε καμμία οριστική συμφωνία επί των ποσοστώσεων για το 1981. Ως προσωρινό μέτρο, οι παραγωγοί καθόρισαν, για καθένα τους, την ίδια θεωρητική ποσόστωση που είχαν και για το προηγούμενο έτος και γνωστοποιούσαν τις πωλήσεις που πραγματοποιούσαν κάθε μήνα, κατά τη συνάντηση. Κατά συνέπεια, οι πραγματοποιηθείσες πωλήσεις ελέγχονταν συγκρινόμενες προς μια θεωρητική κατανομή της διατιθέμενης αγοράς βάσει των ποσοστώσεων του 1980 (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 57).

156 Στην Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 58) εκτίθεται ότι, για το 1982, οι παραγωγοί υπέβαλαν πολύπλοκες προτάσεις ποσοστώσεων, με τις οποίες προσπαθούσαν να συμβιβάσουν διιστάμενους παράγοντες, όπως τα παρελθόντα αποτελέσματα, τις φιλοδοξίες τους στην αγορά και τη διατιθέμενη παραγωγική ικανότητα. Η συνολική προς κατανομή αγορά υπολογίστηκε σε 1 450 000 τόννους. Ορισμένοι παραγωγοί υπέβαλαν

λεπτομερή σχέδια για την κατανομή της αγοράς, άλλοι αρκέστηκαν στο να γνωστοποιήσουν τις ποσότητες που φιλοδοξούσαν αυτοί να πωλήσουν. Κατά τη συνάντηση της 10ης Μαρτίου 1982, η Monte και η ICI επιχείρησαν να καταλήξουν σε συμφωνία. Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 58, τελευταίο εδάφιο) επισημαίνει όμως ότι, όπως και το 1981, δεν επιτεύχθηκε οριστική συμφωνία και ότι, κατά το πρώτο εξάμηνο του έτους, οι μηνιαίες πωλήσεις κάθε παραγωγού ανακοινώνονταν κατά τις συναντήσεις και συγκρίνονταν προς το ποσοστό που είχε καταγραφεί κατά το προηγούμενο έτος. Σύμφωνα με την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 59), κατά τη συνάντηση του Αυγούστου του 1982, συνεχίστηκαν οι συνομιλίες με σκοπό την επίτευξη συμφωνίας επί των ποσοστώσεων για το 1983, η δε ICI πραγματοποίησε, με καθέναν από τους παραγωγούς, διμερείς συζητήσεις σχετικά με το νέο σύστημα. Εν αναμονή, όμως, της εισαγωγής ενός τέτοιου συστήματος ποσοστώσεων, οι παραγωγοί εκλήθησαν να περιορίσουν τις μηνιαίες πωλήσεις τους, κατά το δεύτερο εξάμηνο του 1982, στο ποσοστό του συνόλου των πωλήσεων τις οποίες είχε πραγματοποιήσει ο καθένας τους κατά το πρώτο εξάμηνο του 1982. Έτσι, το 1982, τα μερίδια της αγοράς έφτασαν σε κάποια εξισορρόπηση (την οποία η ATO χαρακτήρισε ως «οιονεί συναίνεση»), ενώ, μεταξύ των «μεγάλων», η ICI και η Shell διατηρήθηκαν στο 11 % περίπου και η Hoechst λίγο πιο κάτω (10,5 %). Η Monte, η οποία παρέμεινε ο μεγαλύτερος παραγωγός, σημείωσε ελαφρά πρόοδο και κατέλαβε το 15 % της αγοράς, έναντι 14,2 % του προηγουμένου έτους.

157 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 60), για το 1983, η ICI κάλεσε κάθε παραγωγό να ανακοινώσει τις δικές του φιλοδοξίες, καθώς και τις σκέψεις του σχετικά με το μερίδιο της αγοράς που θα έπρεπε να δοθεί σε καθέναν από τους λοιπούς. Έτσι, η Monte, η Anic, η ATO, η DSM, η Linz, η Saga και η Solvay, καθώς και οι παραγωγοί της Γερμανίας διά της BASF, υπέβαλαν λεπτομερείς προτάσεις. Κατόπιν τούτου, οι διάφορες αυτές προτάσεις υποβλήθηκαν σε επεξεργασία με ηλεκτρονικό υπολογιστή, για να εξαχθεί ο μέσος όρος, ο οποίος συγκρίθηκε, στη συνέχεια, με τις προσδοκίες κάθε παραγωγού. Βάσει των πράξεων αυτών, η ICI μπόρεσε να προτείνει κατευθυντήριες γραμμές για μια νέα συμφωνία-πλαίσιο για το 1983. Η ICI θεώρησε ότι ήταν αναγκαίο, για την επιτυχία οποιουδήποτε νέου σχεδίου, το να εμφανίσουν οι «τέσσερις μεγάλοι» ενιαίο μέτωπο έναντι των άλλων παραγωγών. Η γνώμη της Shell, την οποία κοινοποίησε στην ICI, ήταν ότι η Shell, η ICI και η Hoechst έπρεπε να έχουν ποσόστωση 11 % εκάστη. Η πρόταση της ICI για το 1983 έδινε 19,8 % στους παραγωγούς της Ιταλίας, 10,9 % στη Hoechst και τη Shell και 11,1 % στην ίδια την ICI (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 62). Οι προτάσεις αυτές συζητήθηκαν στις συναντήσεις του Νοεμβρίου και του Δεκεμβρίου του 1982. Κατά τη συνάντηση της 2ας Δεκεμβρίου 1982, συζητήθηκε μια πρόταση που περιοριζόταν, αρχικά, στο πρώτο τρίμηνο του έτους. Τα πρακτικά της συναντήσεως αυτής, τα οποία συνέταξε η ICI, αναφέρουν ότι η ATO, η DSM, η Hoechst, η Hüls, η ICI, η Monte και η Solvay, καθώς και η Hercules, θεώρησαν «αποδεκτή» την ποσόστωση που τους είχε δοθεί (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 63). Οι πληροφορίες αυτές επιρρωννύονται από ένα σημείωμα, με ημερομηνία 3 Δεκεμβρίου 1982, που συνοψίζει μια τηλεφωνική συνδιάλεξη που είχε η ICI με τη Hercules.

158 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 63, τρίτο εδάφιο) αναφέρει ότι ένα έγγραφο που βρέθηκε στη Shell επιβεβαιώνει την ύπαρξη συμφωνίας, εφόσον η επιχείρηση αυτή φρόντιζε να μην υπερβαίνει την ποσόστωσή της. Το ίδιο έγγραφο επιβεβαιώνει επίσης ότι, κατά το δεύτερο τρίμηνο του 1983, εξακολουθούσε να εφαρμόζεται ένα σύστημα ρυθμίσεως του όγκου, εφόσον, για να διατηρηθεί το μερίδιό της στην αγορά γύρω στο 11 % κατά το δεύτερο τρίμηνο, οι εθνικές εταιρίες πωλήσεων του ομίλου Shell έλαβαν την εντολή να μειώσουν τις πωλήσεις τους. Την ύπαρξη αυτής της συμφωνίας επιβεβαιώνουν και τα πρακτικά της συναντήσεως της 1ης Ιουνίου 1983, τα οποία, καίτοι δεν μνημονεύουν ποσοστώσεις, αναφέρουν ότι είχε μεσολαβήσει ανταλλαγή στοιχείων μεταξύ των εμπειρογνωμόνων σχετικά με τις ποσότητες που είχε πωλήσει κάθε παραγωγός κατά τον προηγούμενο μήνα, πράγμα που φαίνεται να αποτελεί ένδειξη για το ότι εφαρμοζόταν όντως σύστημα ποσοστώσεων (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 64).

159 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 65) επισημαίνει ότι, μολονότι ουδέποτε καθιερώθηκε κάποιο σύστημα επιβολής κυρώσεων για υπέρβαση των ποσοστώσεων, το σύστημα βάσει του οποίου κάθε παραγωγός έδινε αναφορά κατά τις συναντήσεις για την ποσότητα που είχε πωλήσει κατά τον προηγούμενο μήνα, διατρέχοντας έτσι τον κίνδυνο να δεχθεί τις επικρίσεις άλλων παραγωγών για την απειθαρχία που επέδειξε, ωθούσε τους παραγωγούς στο να τηρούν την ποσόστωση που τους είχε οριστεί.

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων

160 Η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι έγιναν επανειλημμένα συζητήσεις για διάφορες εκδοχές καθιερώσεως ποσοστώσεων-στόχων. Δεν υπήρξε, όμως, συμφωνία, αλλ' απλές ανταλλαγές πληροφοριών, που ήσαν άλλωστε ανεξέλεγκτες και συχνά ψευδείς, όπως προδίδουν οι διαφορές μεταξύ των στοιχείων που διατίθενται μέσω του συστήματος ανταλλαγής δεδομένων Fides και των στατιστικών που καταρτίστηκαν εκ των υστέρων. Οι παραγωγοί προέβαλλαν πάντοτε τα ατομικά τους συμφέροντα και ουδέποτε θεώρησαν εαυτούς δεσμευμένους. Η ίδια η Επιτροπή διατυπώνει, στην Απόφαση, πολλές επιφυλάξεις, αναγνωρίζοντας ότι ο ορισμός ποσοστώσεων-στόχων δεν συνοδευόταν από κανένα μηχανισμό επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση μη τηρήσεως αυτών των φερομένων ποσοστώσεων· κακώς, παρ' όλα αυτά, συμπεραίνει ότι υπήρξε σύστημα ποσοστώσεων.

161 Υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η φερόμενη διαβούλευση άσκησε επίδραση στην αγορά. Υπάρχουν, πράγματι, αισθητές διαφορές μεταξύ των ποσοστώ-

σεων-στόχων που φέρεται ότι ορίστηκαν στη Monte και του μεριδίου της στην αγορά που διαπιστώθηκε εκ των υστέρων. Ανάλογες διαφορές, ενίοτε μάλιστα μεγαλύτερες, παρατηρούνται και για τους άλλους παραγωγούς (γ. αιτ. παράρτ. 17).

162 Η προσφεύγουσα εξηγεί, περαιτέρω, ότι τα μερίδια αγοράς κάθε παραγωγού εποίκιλλαν αισθητά κατά την εν λόγω περίοδο, πράγμα που αποδεικνύει ότι ο καθένας τους ακολουθούσε ανεξάρτητη πολιτική.

163 Παρατηρεί, τέλος, ότι η Επιτροπή λησμονεί το ότι κάθε παραγωγός, όταν βρίσκεται αντιμέτωπος με μια στάσιμη ζήτηση και μια πλεονάζουσα προσφορά, γνωρίζει ότι, αν θέλει ν' αυξήσει τις τιμές, είναι αναγκασμένος να εγκαταλείψει ένα μέρος από τις πωλήσεις του.

164 Η Επιτροπή, αντιθέτως, υποστηρίζει ότι συμφωνίες ποσοστώσεων συνήφθησαν για τα έτη 1979, 1980 και 1983. Για το 1981 και το 1982, φρονεί ότι δεν κατέστη δυνατόν να συναφθεί οριστική συμφωνία, αλλ' ότι έγιναν δεκτές προσωρινές λύσεις.

165 Για το 1979, η Επιτροπή φρονεί ότι από τον πίνακα που επιγράφεται « Producers' Sales to West Europe » (« Πωλήσεις των παραγωγών στη Δυτική Ευρώπη », γ. αιτ. παράρτ. 55) προκύπτει κατά τρόπο αδιαμφισβήτητο η συμμετοχή της Monte σε σύστημα ποσοστώσεων. Ο πίνακας αυτός περιέχει, πράγματι, για τους κατ' ιδίαν παραγωγούς, τις πωλήσεις των ετών 1976, 1977 και 1978, οι οποίες ελήφθησαν ως βάση για την κατανομή των μεριδίων αγοράς για το 1979. Ο πίνακας αυτός περιέχει επίσης μια στήλη, η οποία αφορά τον « αναθεωρημένο στόχο » για το ίδιο αυτό έτος. Η Επιτροπή φρονεί ότι οι ποσοστώσεις-στόχοι για το 1979 εκπονήθηκαν το 1979 και όχι το 1980. Εξ άλλου, το έγγραφο αυτό επιρρωννύεται επίσης από τα πρακτικά μιας συναντήσεως παραγωγών που διεξήχθη στις 26 και 27 Σεπτεμβρίου 1979 (γ. αιτ. παράρτ. 12), τα οποία δείχνουν ότι συζητήθηκε κατ' αυτήν το ζήτημα των ποσοτήτων-στόχων και ότι οι παραγωγοί αναγνώρισαν ότι ήταν αναγκαίο να επιβληθεί ένα αυστηρό σύστημα ποσοστώσεων.

166 Για το 1980, υποστηρίζει ότι συνήφθη συμφωνία περί ποσοστώσεων. Τον ισχυρισμό αυτόν τον στηρίζει ουσιαστικά σε έναν πίνακα, με χρονολογία 28 Φεβρουαρίου 1980, τιτλοφορούμενο « Polypropylene — Sales target 1980 (kt) » [« Πολυπροπυλένιο — Στόχος πωλήσεων για το 1980 (σε χιλιοτόννους) »], ο οποίος ανευρέθηκε στην ATO (γ. αιτ. παράρτ. 60)· στον πίνακα αυτόν παρατίθενται, για όλους τους παραγωγούς της Δυτικής Ευρώπης, τα εξής μεγέθη: « 1980 target » (« στόχος 1980 »), « opening suggestions » (« αρχικές προτάσεις »), « proposed adjustments » (« προτεινόμενες αναπροσαρμογές ») και « agreed targets 1980 » (« συμφωνηθέντες στόχοι για το 1980 »). Το έγγραφο αυτό δείχνει τον τρόπο με τον οποίο υπολογίστηκαν οι ποσοστώσεις. Την ανάλυση αυτή επιβεβαιώνουν τα πρακτικά των δύο συναντήσεων του Ιανουαρίου 1981 (γ. αιτ. παράρτ. 17), κατά τη διάρκεια των οποίων ο επιδιωκόμενος όγκος πωλήσεων συγκρίθηκε προς τις ποσότητες που πράγματι πώλησαν οι διάφοροι παραγωγοί. Η Επιτροπή τονίζει ότι σκοπός του συστήματος ποσοστώσεων ήταν η παγίωση των μεριδίων αγοράς. Γι' αυτό και οι συμφωνίες αφορούσαν τα μερίδια αγοράς, τα οποία στη συνέχεια μετατρέπονταν σε ποσότητες εκφρασμένες σε τόννους, ώστε να μπορούν να χρησιμεύσουν ως μέτρο αναφοράς· διότι, χωρίς μια τέτοια μετατροπή, δεν θα ήταν δυνατόν να διαπιστωθεί από ποιο σημείο και ύστερα κάποιος από τους μετέχοντες στη σύμπραξη θα έπρεπε να ελαττώσει τις πωλήσεις του για να συμμορφωθεί προς τις συμφωνίες. Προς τον σκοπό αυτό, ήταν απαραίτητο να προβλέπεται ο συνολικός όγκος των πωλήσεων. Για το 1980, καθότι οι αρχικές προβλέψεις αποδείχτηκαν υπεραισιόδοξες, χρειάστηκε να αναπροσαρμοστεί κατ' επανάληψη ο συνολικός όγκος των πωλήσεων που είχε αρχικά προβλεφθεί· αυτό συνεπαγόταν αναπροσαρμογή της ποσότητας που είχε οριστεί για κάθε επιχείρηση χωριστά. Κατά την Επιτροπή, τα ανωτέρω αποδεικνύουν ότι υπήρξε όντως συμφωνία επί των ποσοστώσεων για το 1980.

167 Για το 1981, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι δεν υπήρξε συμφωνία καλύπτουσα ολόκληρο το έτος. Ωστόσο, οι παραγωγοί συνεννοήθηκαν, εν είδει προσωρινού μέτρου, να περιορίσουν τον μηνιαίο όγκο των πωλήσεών τους για τον Φεβρουάριο και τον Μάρτιο στο 1/12 του 85 % των στόχων που είχαν συμφωνήσει για το προηγούμενο έτος· αυτό πιστοποιείται από τα πρακτικά των δύο συναντήσεων του Ιανουαρίου του 1981. Κατά τους λοιπούς μήνες του έτους, λειτούργησε ένα σύστημα διαρκούς ελέγχου του όγκου που διετίθετο στην αγορά από τους διαφόρους παραγωγούς.

168 Για το 1982, η κατάσταση εμφανίστηκε με τον ίδιο τρόπο όπως το 1981. Παρ' όλον ότι δεν συνήφθη καμμία συμφωνία επί των ποσοστώσεων, ο έλεγχος των μεριδίων αγοράς των διαφόρων παραγωγών συνεχίστηκε κατά τις συναντήσεις της 9ης Ιουνίου και της 20ής Αυγούστου 1982 (γ. αιτ. παραρτ. 25 και 28), καθώς και κατά τις συναντήσεις του

Οκτωβρίου, Νοεμβρίου και Δεκεμβρίου του 1982 (γ. αιτ. παραρτ. 31 έως 33). Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, κατά την εν λόγω περίοδο, υπήρξε μια σχετική σταθερότητα των μεριδίων αγοράς. Αυτό καταδεικνύεται σε ένα έγγραφο της ΑΤΟ (γ. αιτ. παράρτ. 72), η οποία χαρακτηρίζει την κατάσταση ως «οιονεί συναίνεση». Η Επιτροπή παραπέμπει επίσης στις διαπιστώσεις που περιέχονται στις αιτιολογικές σκέψεις 58 και 59 της Αποφάσεως.

169 Η Επιτροπή ισχυρίζεται, στη συνέχεια, ότι έχει στην κατοχή της τους αριθμούς πωλήσεων που επιθυμούσαν να επιτύχουν οι διάφοροι παραγωγοί, καθώς και τις προτάσεις που διατύπωσαν σχετικώς, τόσο για τους ίδιους όσο και για τους άλλους παραγωγούς, κατόπιν αιτήσεως της ICI και τις οποίες ανακοίνωσαν σ' αυτήν την τελευταία, με την προοπτική της συνάψεως συμφωνίας επί των ποσοστώσεων για το 1983 (γ. αιτ. παραρτ. 74 έως 76 και 78 έως 84). Σύμφωνα με την Επιτροπή, οι προτάσεις αυτές υποβλήθηκαν σε επεξεργασία με ηλεκτρονικό υπολογιστή, προκειμένου να εξαχθεί ένας μέσος όρος, ο οποίος συγκρίθηκε στη συνέχεια προς τις προσδοκίες κάθε παραγωγού (γ. αιτ. παράρτ. 85). Στα έγγραφα αυτά η Επιτροπή προσθέτει ακόμη ένα εσωτερικό σημείωμα της ICI με τίτλο «Polypropylene Framework 1983» («Γενικό πλαίσιο για το πολυπροπυλένιο 1983») (γ. αιτ. παράρτ. 86), με το οποίο η ICI περιγράφει τις γενικές κατευθύνσεις μιας μελλοντικής συμφωνίας επί των ποσοστώσεων, καθώς και άλλο ένα εσωτερικό σημείωμα της ICI με τίτλο «PolypropyleneFramework» («Γενικό πλαίσιο για το πολυπροπυλένιο») (γ. αιτ. παράρτ. 87), που δείχνει ότι αυτή η τελευταία θεωρούσε απαραίτητο να υπάρξει συμφωνία περί των ποσοστώσεων.

170 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι από πολλές συγκλίνουσες ενδείξεις διαφαίνεται ότι υπήρξε συμφωνία επί των ποσοστώσεων για το πρώτο τρίμηνο. Στηρίζεται, κατ' αρχάς, στον πίνακα 2 που είναι συνημμένος στα πρακτικά της συναντήσεως της 2ας Δεκεμβρίου 1982 (γ. αιτ. παράρτ. 33). Ο πίνακας αυτός περιλαμβάνει, για κάθε παραγωγό, μια ποσόστωση· στις περισσότερες περιπτώσεις, οι ποσοστώσεις αυτές είναι σημειωμένες με έναν αστερίσκο, ο οποίος παραπέμπει στον όρο «αποδεκτή», ο οποίος εμφανίζεται στο κάτω μέρος του πίνακα. Μπορεί να συναχθεί απ' αυτό ότι πραγματοποιήθηκε τότε ένα σημαντικό βήμα προς στην κατεύθυνση της συμφωνίας επί των ποσοστώσεων, εφόσον όλοι οι παραγωγοί κατ' αρχήν ενέκριναν μια τέτοια συμφωνία, οι περισσότεροι δε απ' αυτούς αποδέχτηκαν την ατομική ποσόστωση που τους είχε δοθεί. Όπως προκύπτει, άλλωστε, από ένα εσωτερικό σημείωμα της ICI του Δεκεμβρίου του 1982 (γ. αιτ. παράρτ. 35), από τις αρχές του 1983, η ICI θεωρούσε απαραίτητο για την εύρυθμη λειτουργία της συμφωνίας το να καταρτιστεί συμφωνία επί των ποσοστώσεων. Τα έγγραφα αυτά αποδεικνύουν ότι είχαν καταβληθεί σημαντικές προσπάθειες προκειμένου να επιτευχθεί συμφωνία επί των ποσοστώσεων για το πρώτο τρίμηνο του 1983.

171 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι προτάσεις κατέληξαν σε συμφωνία, επικαλούμενη, όσον αφορά το πρώτο τρίμηνο, ένα εσωτερικό έγγραφο της Shell (γ. αιτ. παράρτ. 90), το οποίο αποδεικνύει ότι αυτή έλαβε μέρος σε συμφωνία περί ποσοστώσεων για το 1983, εφόσον παρήγγειλε στις θυγατρικές της να μειώσουν τις πωλήσεις τους, ώστε να τηρηθεί η ποσόστωσή της (« This compares with W. E. Sales in 1Q of 43 kt: and would lead to a market share of approaching 12 % and well above the agreed Shell target of 11 % » (« Ο αριθμός αυτός πλησιάζει τους 43 χιλιοτόννους πωλήσεων στη Δυτική Ευρώπη για το 1ο τρίμηνο· και θα οδηγούσε σε ένα μερίδιο της αγοράς κοντά στο 12 %, πολύ πάνω από τον στόχο του 11 % που έχει συμφωνηθεί για τη Shell »). Μια τέτοια όμως συμφωνία περί ποσοστώσεων, για να μπορεί να λειτουργήσει και να εξασφαλίσει τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων, θα έπρεπε, κατά την Επιτροπή, να εφαρμοστεί σε όλες τις επιχειρήσεις του τομέα. Κατά συνέπεια, η Monte οπωσδήποτε μετέσχε σ' αυτή τη συμφωνία.

172 Για το δεύτερο τρίμηνο του 1983, επίσης ισχύει η ίδια συλλογιστική, η οποία μάλιστα επιρρωννύεται από τα πρακτικά της συναντήσεως της 1ης Ιουνίου 1983 (γ. αιτ. παράρτ. 40) και από ένα πίνακα που εμφανίζει τις « προσδοκίες για το 1983 », με βάση τα αριθμητικά στοιχεία των πωλήσεων του πρώτου εξαμήνου του 1982 (γ. αιτ. παράρτ. 84)· τα στοιχεία αυτά δείχνουν, κατά την Επιτροπή, ότι η ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις πωληθείσες ποσότητες χρησίμευε στον έλεγχο τηρήσεως των ποσοστώσεων.

173 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η μη τήρηση των ποσοστώσεων που είχαν προβλεφθεί δεν αναιρεί την παράβαση· οι ποσοστώσεις αυτές, αν μη τι άλλο, άσκησαν ένα ανασχετικό αποτέλεσμα στις πωλήσεις. Η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη συμφωνιών ποσοστώσεων όχι βάσει αφηρημένων οικονομικών συλλογισμών, αλλά, πρώτα και κύρια, στηριζόμενη σε πολυάριθμες έγγραφες αποδείξεις, τις οποίες και προσκόμισε. Προσθέτει ότι ο καθορισμός ποσοστώσεων ήταν ένα εργαλείο που διευκόλυνε την αύξηση της αποτελεσματικότητας της τιμολογιακής συμπράξεως, καθ' όσον ωθούσε τους διαφόρους εταίρους στο να τηρήσουν τη συμφωνηθείσα τιμή και να περιορίσουν την προσφορά.

174 Προσθέτει ότι ο ψευδής χαρακτήρας των ανταλλασσομένων πληροφοριών επιβεβαιώνει μάλλον, αντί να αναιρεί, το ότι οι πληροφορίες αυτές χρησίμευαν στον καθορισμό των ποσοστώσεων, αλλιώς η αλλοίωση των αριθμητικών στοιχείων δεν θα είχε νόημα.

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου

175 Πρέπει να υπομνησθεί ότι η προσφεύγουσα μετείχε, από την αρχή και τακτικά, στις περιοδικές συναντήσεις των παραγωγών πολυπροπυλενίου, κατά τις οποίες γίνονταν συζητήσεις σχετικά με τον όγκο των πωλήσεων των διαφόρων παραγωγών και ανταλλάσσονταν σχετικώς πληροφορίες.

176 Πρέπει να επισημανθεί, πέρα από τη συμμετοχή της Monte στις συναντήσεις, ότι η επωνυμία της περιέχεται σε διαφόρους πίνακες (γ. αιτ. παραρτ. 55 έως 61), από το περιεχόμενο των οποίων προκύπτει σαφώς ότι σκοπός τους ήταν ο ορισμός επιδιωκομένου όγκου πωλήσεων. Οι περισσότερες δε από τις προσφεύγουσες παραδέχτηκαν, απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου, ότι η κατάρτιση αυτών των πινάκων θα ήταν αδύνατη βάσει των στατιστικών του συστήματος Fides. Η ICI δήλωσε, εξ άλλου, με την απάντησή της στην αίτηση παροχής πληροφοριών (γ. αιτ. παράρτ. 8), σχετικά με έναν από τους πίνακες αυτούς, ότι « the source of information for actual historic figures in this table would have been the producers themselves » («η πηγή προελεύσεως των αριθμών του πίνακα αυτού, που αντιπροσωπεύουν ήδη συντελεσθείσες πράξεις, πρέπει να ήσαν οι ίδιοι οι παραγωγοί »). Δικαιολογημένα, επομένως, έκρινε η Επιτροπή ότι το περιεχόμενο αυτών των πινάκων όσον αφορά την Monte το είχε δώσει η ίδια, στο πλαίσιο των συναντήσεων στις οποίες συμμετείχε.

177 Όσον αφορά τον ψευδή χαρακτήρα αυτών των πληροφοριών, ο οποίος αποδεικνύεται ιδίως από τις διαφορές μεταξύ των αριθμών που περιέχονται σ' αυτούς τους πίνακες και των αριθμών που περιέχονται στο σύστημα Fides, πρέπει να παρατηρηθεί, αφενός μεν, ότι διαψεύδεται εν μέρει από τη μνεία, στον πίνακα που τιτλοφορείται « Producers' Sales to West Europe » (« Πωλήσεις των παραγωγών στη Δυτική Ευρώπη », γ. αιτ. παράρτ. 55), περί συγκρίσεως μεταξύ των στοιχείων που έδωσαν ορισμένοι και των στοιχείων του συστήματος Fides. Αφετέρου δε, πρέπει να παρατηρηθεί ότι ο ενδεχομένως ψευδής χαρακτήρας αυτών των στοιχείων επιβεβαιώνει μάλλον το ότι αυτά χρησίμευαν στη λήψη αποφάσεως μετά από διαπραγματεύσεις που αποσκοπούσαν στη συμφιλίωση συμφερόντων, που ατομικώς μεν μπορεί να ήσαν αντίθετα, αλλά συνολικώς συνέκλιναν.

178 Η ορολογία που χρησιμοποιείται στους πίνακες που αφορούν τα έτη 1979 και 1980 [όπως « revised target » (« αναθεωρημένος στόχος »), « opening suggestions »

(« αρχικές προτάσεις »), « proposed adjustments » (« προτεινόμενες αναπροσαρμογές ») και « agreed targets » (« συμφωνηθέντες στόχοι »)] δικαιολογούν το συμπέρασμα ότι υπήρξε όντως σύμπτωση των βουλήσεων των παραγωγών.

179 Όσον αφορά ειδικότερα το 1979, πρέπει να σημειωθεί, βάσει ολοκλήρου του κειμένου των πρακτικών της συναντήσεως της 26ης και 27ης Σεπτεμβρίου 1979 (γ. αιτ. παράρτ. 12) και βάσει του αχρονολόγητου πίνακα, ο οποίος κατασχέθηκε στην ICI (γ. αιτ. παράρτ. 55) και τιτλοφορείται « Producers' Sales to West Europe » (« Πωλήσεις των παραγωγών στη Δυτική Ευρώπη »), ο οποίος περιλαμβάνει για όλους τους παραγωγούς πολυπροπυλενίου της Δυτικής Ευρώπης τους αριθμούς πωλήσεων σε χιλιοτόννους για το 1976, το 1977 και το 1978, καθώς και βάσει των αριθμών που μνημονεύονται υπό τις περιγραφές « 1979 actual » (« πωλήσεις πραγματοποιηθείσες το 1979 »), « revised target » (« αναθεωρημένος στόχος ») και « 79 », ότι, κατά τη συνεδρίαση αυτή, αναγνωρίστηκε η ανάγκη το σύστημα ποσοστώσεων που είχε συνομολογηθεί για το 1979 να καταστεί αυστηρότερο για τους τρεις τελευταίους μήνες του έτους αυτού. Πράγματι, ο όρος « tight » (αυστηρός), σε συνδυασμό προς τον περιορισμό στο 80 % του 1/12των προβλεφθεισών ετησίων πωλήσεων, δείχνει ότι ο διακανονισμός που είχε αρχικά προβλεφθεί για το 1979 έπρεπε να καταστεί αυστηρότερος για τους τρεις αυτούς τελευταίους μήνες. Αυτή η ερμηνεία των πρακτικών επιρρωννύεται από τον προαναφερθέντα πίνακα, δεδομένου ότι αυτός περιέχει, υπό τον τίτλο « 79 », στην τελευταία στήλη δεξιά της στήλης που επιγράφεται « revised target » (« αναθεωρημένος στόχος »), αριθμούς που πρέπει να αντιστοιχούν προς τις αρχικώς καθορισθείσες ποσοστώσεις. Αυτές χρειάστηκε να αναπροσαρμοστούν επί το αυστηρότερον, διότι είχαν καθοριστεί βάσει μιας υπερβολικά αισιόδοξης εκτιμήσεως της αγοράς, πράγμα που συνέβη, εξ άλλου, και το 1980. Οι διαπιστώσεις αυτές δεν αναιρούνται από την αναφορά που περιέχεται στην αιτιολογική σκέψη 31, τρίτο εδάφιο, της Αποφάσεως σε ένα σχέδιο « που είχε προταθεί ή συμφωνηθεί στη Ζυρίχη για να περιορίζονται μηνιαίως οι πωλήσεις στο 80 % του μέσου όρου που επιτυγχάνεται κατά τους πρώτους μήνες του έτους ». Συγκεκριμένα, η αναφορά αυτή, σε συνδυασμό προς την αιτιολογική σκέψη 54 της Αποφάσεως, πρέπει να γίνει αντιληπτή υπό την έννοια ότι είχαν ήδη καθοριστεί αρχικά στόχοι για τον όγκο των πωλήσεων, για τις μηνιαίες πωλήσεις των οκτώ πρώτων μηνών του 1979.

180 Όσον αφορά το 1980, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι ο καθορισμός στόχων για τον όγκο των πωλήσεων ολοκλήρου του έτους προκύπτει από τον πίνακα με ημερομηνία 26 Φεβρουαρίου 1980, που βρέθηκε στην ATO (γ. αιτ. παράρτ. 60) και περιέχει μια στήλη « agreed targets 1980 » (« συμφωνηθέντες στόχοι για το 1980 »), καθώς και από τα πρακτικά των συναντήσεων του Ιανουαρίου 1981 (γ. αιτ. παράρτ. 17), κατά τις οποίες παραγωγοί, μεταξύ των οποίων φέρεται και η προσφεύγουσα, συνέκριναν τις πράγματι πωληθείσες ποσότητες (« Actual kt ») προς τους καθορισθέντες στόχους (« Target kt »). Συναφώς, έχει σημασία να σημειωθεί ότι το γεγονός ότι οι αριθμοί που εκτίθενται για την προσφεύγουσα ως « στόχοι » για το 1980 διαφέρουν μεταξύ του πίνακα της 26ης Φεβρουαρίου 1980 (όπου ο στόχος αυτός είναι 205 χιλιοτόννοι)

και των πρακτικών των συναντήσεων του Ιανουαρίου του 1981 (όπου είναι 177,6 χιλιοτόννοι) δεν είναι ικανό να αναιρέσει αυτή τη διαπίστωση· και τούτο διότι, κατά το 1980, οι προβλέψεις των παραγωγών για τον όγκο της αγοράς για το εν λόγω έτος χρειάστηκε να αναθεωρηθούν προς τα κάτω, πράγμα που συνεπέφερε — κατά την ίδια αναλογία — αναθεώρηση προς τα κάτω των ποσοστώσεων που είχαν οριστεί για την προσφεύγουσα και τους λοιπούς παραγωγούς. Συγκεκριμένα, τον Φεβρουάριο του 1980, οι καθορισθείσες ποσοστώσεις είχαν στηριχθεί σε μια αγορά 1 390 χιλιοτόννων, στη στήλη « agreed targets 1980 » (« συμφωνηθέντες στόχοι για το 1980 »), ενώ τον Ιανουάριο του 1981 διαπιστώθηκε ότι η αγορά είχε περιοριστεί σε 1 200 χιλιοτόννους.

181 Πρέπει να προστεθεί ότι, όπως προκύπτει από τα ίδια πρακτικά των συναντήσεων του Ιανουαρίου του 1981, η Monte έδωσε τα στοιχεία των πωλήσεών της του έτους 1980, για να συγκριθούν προς τον επιδιωκόμενο όγκο πωλήσεων που είχε καθοριστεί και εγκριθεί για το 1980.

182 Όσον αφορά το 1981, το Πρωτοδικείο επισημαίνει ότι στους παραγωγούς προσάπτονται οι ακόλουθες αιτιάσεις: ότι συμμετείχαν στις διαπραγματεύσεις με σκοπό την επίτευξη συμφωνίας επί των ποσοστώσεων για το εν λόγω έτος· ότι, στο πλαίσιο αυτό, ανακοίνωσαν τις « φιλοδοξίες » τους, εν αναμονή δε της επιτεύξεως μιας τέτοιας συμφωνίας, ότι συμφώνησαν, ως προσωρινό μέτρο, να μειώσουν, κατά τον Φεβρουάριο και τον Μάρτιο του 1981, τις μηνιαίες τους πωλήσεις στο 1/12 του 85 % του « στόχου » που είχαν συμφωνήσει για το 1980· ότι δεσμεύτηκαν να τηρήσουν, κατά το υπόλοιπο διάστημα του έτους, την ίδια θεωρητική ποσόστωση με εκείνη του προηγουμένου έτους· ότι γνωστοποιούσαν, κάθε μήνα, κατά τις συναντήσεις, τις πωλήσεις τους και, τέλος, ότι έλεγχαν αν οι πωλήσεις τους ήσαν εντός των ορίων της θεωρητικής ποσοστώσεως που είχαν καθορίσει.

183 Η ύπαρξη διαπραγματεύσεων μεταξύ των παραγωγών για την καθιέρωση συστήματος ποσοστώσεων και η γνωστοποίηση των « φιλοδοξιών » τους κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων αυτών πιστοποιούνται από διάφορα αποδεικτικά στοιχεία, όπως: πίνακες που περιλαμβάνουν, για κάθε παραγωγό, τα αριθμητικά του στοιχεία « actual » και τους « targets » του για τα έτη 1979 και 1980, καθώς και τις « προσδοκίες » του για το 1981 (γ. αιτ. παραρτ. 59 και 61)· ένας πίνακας συντεταγμένος στα ιταλικά (γ. αιτ. παράρτ. 62), που περιέχει, για κάθε παραγωγό, την ποσόστωσή του για το 1980, τις προτάσεις άλλων παραγωγών για την ποσόστωση που πρέπει να του δοθεί για το 1981 και τις δικές του « φιλοδοξίες » για το 1981· τέλος, ένα εσωτερικό σημείωμα της ICI (γ. αιτ. παράρτ. 63), που περιγράφει την εξέλιξη αυτών των διαπραγματεύσεων και όπου αναφέρονται τα εξής:

« Taking the various alternatives discussed at yesterday' s meeting we would prefer to limit the volume to be shared to no more than the market is expected to reach in 1981, say 1.35 million tonnes. Although there has been no further discussion with Shell, the

four majors could set the lead by accepting a reduction in their 1980 target market share of about 0.35 % provided the more ambitious smaller producers such as Solvay, Saga, DSM, Chemie Linz, Anic/SIR also tempered their demands. Provided the majors are in agreement the anomalies could probably be best handled by individual discussions at Senior level, if possible before the meeting in Zurich. »

(« Εξετάζοντας τις διάφορες εναλλακτικές λύσεις που συζητήθηκαν κατά τη χθεσινή συνάντηση, θα προτιμούσαμε να περιοριστεί ο προς κατανομήν όγκος σε κάποια τιμή που να μην υπερβαίνει τα όρια που αναμένεται να φθάσει η αγορά κατά το 1981, φερ' ειπείν 1,35 εκατ. τόννους. Καίτοι το ζήτημα δεν συζητήθηκε περαιτέρω με τη Shell, οι τέσσερις μεγάλοι θα μπορούσαν να δώσουν το παράδειγμα, αποδεχόμενοι μια μείωση του στόχου που είχε τεθεί ως προς το μερίδιό τους στην αγορά του 1980 κατά 0,35 % περίπου, υπό τον όρον ότι και οι πιο φιλόδοξοι από τους μικρότερους παραγωγούς, όπως η Solvay, η Saga, η DSM, η Chemie Linz και η Anic/SIR,θα μετριάσουν τις αξιώσεις τους. Δεδομένου ότι οι μεγάλοι είναι σύμφωνοι, τα προβλήματα θα μπορούσαν ασφαλώς να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα με κατ' ιδίαν συζητήσεις σε επίπεδο " διευθυντών ", ει δυνατόν πριν από τη συνάντηση της Ζυρίχης. »)

Το έγγραφο αυτό συνοδεύεται από μια συμβιβαστική πρόταση, με αριθμητικά στοιχεία, με την οποία συγκρίνονται τα αποτελέσματα που επέτυχε ο καθένας σε σύγκριση προς το 1980 (« % of 1980 target »).

184 Η συναποδοχή προσωρινών μέτρων συνισταμένων στη μείωση, κατά τον Φεβρουάριο και τον Μάρτιο του 1981, των μηνιαίων πωλήσεων στο $^1/_{12}$ του 85 % του στόχου που είχε συμφωνηθεί το προηγούμενο έτος προκύπτει από τα πρακτικά των συναντήσεων του Ιανουαρίου 1981, όπου αναφέρεται:

« In the meantime (février-mars) monthly volume would be restricted to $^1/_{12}$ of 85 % of the 1980 target with a freeze on customers. »

[« Εν τω μεταξύ (Φεβρουάριος-Μάρτιος), ο μηνιαίος όγκος πωλήσεων θα περιοριζόταν στο $^1/_{12}$ του 85 % του στόχου του 1980 με " πάγωμα " ως προς τους πελάτες. »]

185 Το γεγονός ότι οι παραγωγοί όρισαν στον εαυτό τους, για το υπόλοιπο του έτους, την ίδια θεωρητική ποσόστωση με εκείνη του προηγουμένου έτους και ότι έλεγχαν αν οι

πωλήσεις ήσαν σύμφωνες με την ποσόστωση αυτή, ανταλλάσσοντας κάθε μήνα αριθμητικά στοιχεία σχετικά με τις πωλήσεις τους, αποδεικνύεται από τον συνδυασμό τριών εγγράφων. Πρόκειται, κατ' αρχάς, για έναν πίνακα με ημερομηνία 21 Δεκεμβρίου 1981 (γ. αιτ. παράρτ. 67), ο οποίος εμφανίζει, για κάθε παραγωγό, τις πωλήσεις του κλιμακωμένες κατά μήνα· στον πίνακα αυτόν, οι τρεις τελευταίες στήλες, που αφορούν τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο, καθώς και το ετήσιο σύνολο, έχουν προστεθεί χειρογράφως. Πρόκειται, έπειτα, για έναν αχρονολόγητο πίνακα, που είναι συντεταγμένος στα ιταλικά και φέρει τον τίτλο « Scarti per società » (« Αποκλίσεις ανά εταιρία ») και ανευρέθηκε στην ICI (γ. αιτ. παράρτ. 65)· ο πίνακας αυτός συγκρίνει, για κάθε παραγωγό και για την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 1981, τους αριθμούς των « actual » (« πραγματοποιηθεισών ») πωλήσεών του προς τους « theoretic(al) » (« θεωρητικούς ») αριθμούς του. Τέλος, πρόκειται για έναν αχρονολόγητο πίνακα που ανευρέθηκε στην ICI (γ. αιτ. παράρτ. 68), όπου συγκρίνονται, για κάθε παραγωγό και για την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 1981, τα αριθμητικά στοιχεία των πωλήσεών του και το μερίδιό του στην αγορά προς τα αντίστοιχα του 1979 και του 1980· στον πίνακα αυτόν, το υπολειπόμενο μέχρι το τέλος του έτους τμήμα καλύπτεται διά προβολής.

186 Συγκεκριμένα, ο πρώτος πίνακας δείχνει ότι οι παραγωγοί αντάλλασσαν αριθμητικά στοιχεία σχετικά με τις μηνιαίες τους πωλήσεις. Μια τέτοια ανταλλαγή πληροφοριών, τις οποίες ένας ανεξάρτητος επιχειρηματίας διαφυλάσσει αυστηρώς ως επιχειρηματικό απόρρητο, συνεκτιμώμενη με τις συγκρίσεις μεταξύ αυτών των αριθμητικών στοιχείων και των στοιχείων του 1980 — οι οποίες έγιναν στους δύο άλλους πίνακες για την ίδια χρονική περίοδο —, επιρρωννύει τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η Απόφαση.

187 Η συμμετοχή της προσφεύγουσας στις διάφορες αυτές δραστηριότητες προκύπτει αφενός μεν από τη συμμετοχή της στις συναντήσεις κατά τις οποίες συντελέστηκαν οι πράξεις αυτές και ιδίως στις συναντήσεις του Ιανουαρίου 1981, αφετέρου δε από τη μνεία του ονόματός της στα διάφορα προαναφερθέντα έγγραφα. Στα έγγραφα αυτά, άλλωστε, περιλαμβάνονται αριθμητικά στοιχεία, περί των οποίων πρέπει να υπομνησθεί ότι η ICI δήλωσε, με την απάντησή της σε γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου — στην οποία και άλλοι προσφεύγοντες αναφέρονται με τη δική τους απάντηση —, ότι δεν ήταν δυνατή η κατάρτισή τους βάσει των στατιστικών του συστήματος Fides.

188 Για το 1982, το Πρωτοδικείο επισημαίνει ότι στους παραγωγούς προσάπτεται ότι μετείχαν στις διαπραγματεύσεις με σκοπό να καταλήξουν σε συμφωνία επί των ποσοστώσεων για το έτος αυτό· ότι, στο πλαίσιο αυτό, γνωστοποίησαν τις ποσότητες που φιλοδοξούσαν να πωλήσουν· ότι, μη επιτευχθείσης οριστικής συμφωνίας, ανακοί-

νωναν κατά τις συναντήσεις τα αριθμητικά στοιχεία των μηνιαίων πωλήσεών τους του πρώτου εξαμήνου, συγκρίνοντάς τα προς το ποσοστό που είχαν καταγράψει κατά το προηγούμενο έτος· τέλος, ότι, κατά το δεύτερο εξάμηνο, προσπάθησαν να περιορίσουν τις μηνιαίες πωλήσεις τους στο συνολικό ποσοστό της αγοράς που είχαν πραγματοποιήσει κατά το πρώτο εξάμηνο του έτους αυτού.

189 Η ύπαρξη διαπραγματεύσεων μεταξύ των παραγωγών για την καθιέρωση συστήματος ποσοστώσεων και η γνωστοποίηση των «φιλοδοξιών» τους κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων αυτών πιστοποιούνται, πρώτον, από ένα έγγραφο που τιτλοφορείται «Scheme for discussions "quota system 1982"» («Διάγραμμα για τις συζητήσεις για ένα σύστημα ποσοστώσεων για το 1982»· γ. αιτ. παράρτ. 69), στο οποίο εμφανίζεται, για όλους τους αποδέκτες της Αποφάσεως, με εξαίρεση τη Hercules, η ποσότητα που έκαστος θεωρούσε ότι δικαιούνταν, επιπλέον δε, για ορισμένους (όλους πλην της Anic, της Linz, της Petrofina, της Shell και της Solvay) η ποσότητα που, κατ' αυτούς, θα έπρεπε να ορισθεί στους άλλους παραγωγούς· δεύτερον, από ένα έγγραφο της ICI, τιτλοφορούμενο «Polypropylene 1982, Guidelines» («Πολυπροπυλένιο 1982, κατευθυντήριες γραμμές»· γ. αιτ. παράρτ. 70, a), όπου η ICI αναλύει τις διεξαγόμενες διαπραγματεύσεις· τρίτον, από έναν πίνακα με ημερομηνία 17 Φεβρουαρίου 1982 (γ. αιτ. παράρτ. 70, b), όπου συγκρίνονται διάφορες προτάσεις για την κατανομή των πωλήσεων — από τις οποίες η μία, με τίτλο «ICI Original Scheme» («Αρχικό σχέδιο της ICI»), συνοδεύεται από έναν άλλο χειρόγραφο πίνακα, με περιορισμένης εκτάσεως προσαρμογές, τις οποίες επέφερε η Monte, σε μια στήλη με τίτλο «Milliavacca 27/1/82» (πρόκειται για το όνομα ενός υπαλλήλου της Monte· γ. αιτ. παράρτ. 70, c) — και, τέλος, από έναν πίνακα συντεταγμένο στα ιταλικά (γ. αιτ. παράρτ. 71), ο οποίος συνιστά μια περίπλοκη πρόταση (η οποία περιγράφεται στην αιτιολογική σκέψη 58, τρίτο εδάφιο, εν τέλει, της Αποφάσεως).

190 Τα μέτρα που ελήφθησαν κατά το πρώτο εξάμηνο του 1982 αποδεικνύονται από τα πρακτικά της συναντήσεως της 13ης Μαΐου 1982 (γ. αιτ. παράρτ. 24), όπου αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«To support the move a number of other actions are needed a) limit sales volume to some agreed prop. of normal sales.»

[«Για τη στήριξη της πρωτοβουλίας, απαιτούνται μια σειρά από άλλα μέτρα: α') να περιοριστεί ο όγκος των πωλήσεων σε ορισμένη συμπεφωνημένη αναλογία επί των κανονικών πωλήσεων.»]

Εξ άλλου, η ίδια η προσφεύγουσα δήλωσε κατά τη συνάντηση αυτή ότι:

« Now taking 10 % of Feluy output but no problems as strikes in Italy have restricted output & they have increased overseas sales. Stocks low with particular problems on copolymer. Could be further industrial trouble in July when Government announces decisions on Enoxy/MP ».

(« Ας πάρουμε τώρα 10 % της παραγωγής της Feluy, αυτό όμως δεν αποτελεί πρόβλημα, διότι οι απεργίες στην Ιταλία έχουν οδηγήσει σε περιορισμό της παραγωγής και αύξηση των υπερποντίων πωλήσεων. Τα αποθέματα παραμένουν χαμηλά, με ιδιαίτερα προβλήματα για το συμπολυμερές. Ενδέχεται να υπάρξουν και περαιτέρω εργασιακές διαταραχές τον Ιούλιο, όταν η Κυβέρνηση αναγγείλει αποφάσεις για την Enoxy/MP »).

191 Η εκτέλεση αυτών των μέτρων πιστοποιείται από τα πρακτικά της συναντήσεως της 9ης Ιουνίου 1982 (γ. αιτ. παράρτ. 25), στα οποία είναι συνημμένος ένας πίνακας που περιέχει, για κάθε παραγωγό, έναν αριθμό « actual » των πωλήσεών του για τους μήνες Ιανουάριο έως Απρίλιο του 1982, συγκρινόμενο προς τον αριθμό « theoretical based on 1981 av[erage] market share » (« θεωρητικό στηριζόμενο στο μέσο μερίδιο της αγοράς του 1981 »)· πιστοποιείται επίσης από τα πρακτικά της συναντήσεως της 20ής και 21ης Ιουλίου 1982 (γ. αιτ. παράρτ. 26), όσον αφορά την περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου 1982, καθώς και από τα πρακτικά της 20ής Αυγούστου 1982 (γ. αιτ. παράρτ. 28), όσον αφορά την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 1982.

192 Τα μέτρα που ελήφθησαν για το δεύτερο εξάμηνο αποδεικνύονται από τα πρακτικά της συναντήσεως της 6ης Οκτωβρίου 1982 (γ. αιτ. παράρτ. 31), στα οποία αναφέρονται τα εξής: « In October this would also mean restraining sales to the Jan/June achieved market share of a market estimated at 100 kt »· « Performance against target in September was reviewed » (« Τον Οκτώβριο, αυτό σήμαινε επίσης ότι έπρεπε να περιοριστούν οι πωλήσεις στο μερίδιο της αγοράς που είχε επιτευχθεί κατά το διάστημα Ιανουαρίου-Ιουνίου σε μια αγορά εκτιμώμενη σε 100 χιλιοτόννους »· « εξετάστηκαν τα αποτελέσματα του Σεπτεμβρίου σε σύγκριση προς τον στόχο που είχε τεθεί »). Στα πρακτικά αυτά είναι συνημμένος ένας πίνακας, επιγραφόμενος « September provisional sales versus target [based on Jan-June market share applied to demand est(imated) at 120 Kt] » [« Προσωρινά στοιχεία πωλήσεων Σεπτεμβρίου σε σύγκριση προς τον στόχο (στηριζόμενα στα μερίδια αγοράς Ιανουαρίου-Ιουνίου αναγόμενα σε ζήτηση εκτιμώμενη σε 120 χιλιοτόννους) »]. Η διατήρηση αυτών των μέτρων επιβεβαιώνεται από τα πρακτικά της συναντήσεως της 2ας Δεκεμβρίου 1982 (γ. αιτ. παράρτ. 33), στα οποία είναι συνημμένος ένας πίνακας, όπου συγκρίνονται, για τον Νοέμβριο του 1982, οι πωλήσεις « actual » (« πραγματοποιηθείσες ») προς τους αριθμούς « theoretical » (« θεωρητικούς »), υπολογισθέντες βάσει του « J-June % of 125 Kt » (« κατανομής των 125 χιλιοτόννων βάσει των ποσοστών Ιανουαρίου-Ιουνίου »).

193 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, όσον αφορά το 1981, καθώς και τα δύο εξάμηνα του 1982, ορθώς η Επιτροπή συνήγαγε από την αμοιβαία επιτήρηση που ασκούνταν, κατά τις περιοδικές συναντήσεις, επί της εφαρμογής ενός συστήματος περιορισμού των μηνιαίων πωλήσεων δι' αναγωγής προς προγενέστερη περίοδο ότι το σύστημα αυτό το είχαν συναποδεχθεί οι μετέχοντες στις συναντήσεις.

194 Για το 1983, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, όπως προκύπτει από τα έγγραφα που προσκόμισε η Επιτροπή (γ. αιτ. παραρτ. 33, 85 και 87), κατά τα τέλη του 1982 και τις αρχές του 1983, οι παραγωγοί πολυπροπυλενίου συζήτησαν επί ενός συστήματος ποσοστώσεων για το έτος 1983, ότι η προσφεύγουσα μετέσχε στις συναντήσεις κατά τις οποίες έλαβαν χώρα οι συζητήσεις αυτές, όπου και έδωσε στοιχεία σχετικά με τις πωλήσεις της, και ότι, στον πίνακα 2 που είναι συνημμένος στα πρακτικά της συναντήσεως της 2ας Δεκεμβρίου 1982 (γ. αιτ. παράρτ. 33), αναγράφεται η μνεία «αποδεκτή» δίπλα στην ποσόστωση που αντιστοιχεί στο όνομα της προσφεύγουσας.

195 Επομένως, η προσφεύγουσα μετέσχε όντως στις διαπραγματεύσεις που διεξήχθησαν με σκοπό την καθιέρωση συστήματος ποσοστώσεων για το 1983.

196 Όσο για το αν οι διαπραγματεύσεις αυτές κατέληξαν πράγματι σε αποτελέσματα όσον αφορά τα δύο πρώτα τρίμηνα του 1983, όπως διαπιστώνει η Απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 63, τρίτο εδάφιο, και 64), το Πρωτοδικείο σημειώνει ότι, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της συναντήσεως της 1ης Ιουνίου 1983 (γ. αιτ. παράρτ. 40), η προσφεύγουσα ανέφερε, κατά την εν λόγω συνάντηση, τα αριθμητικά στοιχεία των πωλήσεών της για τον Μάιο, όπως έπραξαν άλλωστε και άλλες εννέα επιχειρήσεις. Εξ άλλου, στα πρακτικά μιας εσωτερικής συναντήσεως του ομίλου Shell της 17ης Μαρτίου 1983 (γ. αιτ. παράρτ. 90), αναφέρονται τα εξής:

«... and would lead to a market share of approaching 12 % and well above the agreed Shell target of 11 %. Accordingly the following reduced sales targets were set and agreed by the integrated companies».

(«... και θα οδηγούσε σε ένα μερίδιο της αγοράς κοντά στο 12 %, πολύ πάνω από τον στόχο του 11 % που έχει συμφωνηθεί για τη Shell. Γι' αυτό, καθορίστηκαν και συμφωνήθηκαν από τις εταιρίες του ομίλου οι ακόλουθοι μειωμένοι στόχοι πωλήσεων».)

Παρατίθενται οι νέες ποσότητες και στη συνέχεια αναφέρονται τα εξής:

« this would be 11.2 Pct of a market of 395 kt. The situation will be monitored carefully and any change from this agreed plan would need to be discussed beforehand with the other PIMS members ».

(« αυτό αντιστοιχεί στο 11,2 % της αγοράς, η οποία υπολογίζεται σε 395 χιλιοτόννους. Η εξέλιξη της καταστάσεως θα παρακολουθηθεί προσεκτικά και, για οποιαδήποτε μεταβολή αυτού του συμφωνηθέντος σχεδίου, θα πρέπει να έχει προηγηθεί συζήτηση με τα άλλα μέλη του PIMS ».)

197 Συναφώς, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι ορθώς η Επιτροπή συνήγαγε από το συνδυασμό των δύο αυτών εγγράφων ότι οι διαπραγματεύσεις μεταξύ παραγωγών είχαν οδηγήσει στην καθιέρωση ενός συστήματος ποσοστώσεων. Συγκεκριμένα, το εσωτερικό σημείωμα του ομίλου Shell δείχνει ότι η επιχείρηση αυτή ζητούσε από τις εθνικές της εταιρίες πωλήσεων να μειώσουν τις πωλήσεις τους, όχι για να μειωθεί ο συνολικός όγκος των πωλήσεων του ομίλου Shell, αλλά για να περιοριστεί στο 11 % το συνολικό μερίδιο του ομίλου αυτού στην αγορά. Ένας τέτοιος περιορισμός, εκφραζόμενος σε μερίδιο της αγοράς, μπορεί να εξηγηθεί μόνο στο πλαίσιο συστήματος ποσοστώσεων. Εξ άλλου, τα πρακτικά της συναντήσεως της 1ης Ιουνίου 1983 αποτελούν πρόσθετη ένδειξη για την ύπαρξη ενός τέτοιου συστήματος, εφόσον κύριος σκοπός της ανταλλαγής πληροφοριών για τις μηνιαίες πωλήσεις των διαφόρων παραγωγών είναι ο έλεγχος της τηρήσεως των ανειλημμένων υποχρεώσεων.

198 Πρέπει, τέλος, να σημειωθεί ότι ο αριθμός 11 %, ως μερίδιο της Shell στην αγορά, εμφανίζεται όχι μόνο στο εσωτερικό σημείωμα της Shell, αλλά και σε άλλα δύο έγγραφα· πρόκειται, αφενός, για ένα εσωτερικό σημείωμα της ICI, με το οποίο αυτή η τελευταία παρατηρεί ότι η Shell προτείνει τον αριθμό αυτόν για τον εαυτό της, για τη Hoechst και για την ICI (γ. αιτ. παράρτ. 87) και, αφετέρου, για τα πρακτικά — τα οποία συνέταξε η ICI — μιας συναντήσεως της 29ης Νοεμβρίου 1982, μεταξύ της ICI και της Shell, κατά την οποία έγινε μνεία της παραπάνω προτάσεως (γ. αιτ. παράρτ. 99).

199 Περαιτέρω, το ότι οι πωλήσεις της προσφεύγουσας δεν αντιστοιχούσαν πάντα προς τις ποσοστώσεις που της είχαν οριστεί είναι άνευ σημασίας, εφόσον η προσβαλλόμενη πράξη δεν στηρίζεται στο ότι η προσφεύγουσα εφάρμοσε πράγματι στην αγορά το σύστημα ποσοστώσεων, για να στοιχειοθετήσει τη συμμετοχή της στο σύστημα αυτό.

200 Πρέπει να προστεθεί ότι, λόγω της ταυτότητας του σκοπού των διαφόρων μέτρων περιορισμού του όγκου των πωλήσεων — που συνίστατο στη μείωση της πιέσεως που ασκούσε η υψηλότερη προσφορά πάνω στις τιμές —, ορθώς η Επιτροπή συνήγαγε ότι τα μέτρα αυτά εντάσσονταν στο πλαίσιο ενός συστήματος ποσοστώσεων.

201 Εν όψει των παραπάνω σκέψεων, το Πρωτοδικείο συμπεραίνει ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι η προσφεύγουσα συγκαταλεγόταν μεταξύ των παραγωγών πολυπροπυλενίου μεταξύ των οποίων επήλθε σύμπτωση βουλήσεων, η οποία αφορούσε τον επιδιωκόμενο όγκο πωλήσεων για τα έτη 1979, 1980 και το πρώτο ήμισυ του 1983 και τον περιορισμό των μηνιαίων πωλήσεών τους δι' αναγωγής σε προγενέστερη περίοδο για τα έτη 1981 και 1982, στοιχεία μνημονευόμενα στην Απόφαση, και εντασσόταν στο πλαίσιο συστήματος ποσοστώσεων.

Στ' — Συμπέρασμα

202 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον όλα τα πραγματικά περιστατικά τα οποία είχε διαπιστώσει με την προσβαλλόμενη πράξη· κατά συνέπεια, η Επιτροπή — αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζεται η προσφεύγουσα — δεν εξέφερε πρόωρη κρίση βάσει προκατειλημμένων αντιλήψεων.

2. *Η εφαρμογή του άρθρου* 85, *παράγραφος* 1, *της Συνθήκης ΕΟΚ*

Α' — Νομικός χαρακτηρισμός

α') Η προσβαλλόμενη πράξη

203 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 81, πρώτο εδάφιο), το σύνολο των σχεδίων και διακανονισμών που αποφασίστηκαν στο πλαίσιο του συστήματος των περιοδικών και θεσμοποιημένων συναντήσεων αποτέλεσε ενιαία και συνεχή «συμφωνία» κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1.

204 Εν προκειμένω, οι παραγωγοί, αποδεχόμενοι ένα κοινό σχέδιο για τη ρύθμιση των τιμών και του εφοδιασμού στην αγορά πολυπροπυλενίου, συμμετέσχαν σε μια συμφωνία-πλαίσιο, η οποία εκδηλώθηκε με σειρά λεπτομερεστέρων επί μέρους συμφωνιών, οι οποίες εκπονήθηκαν κατά διαστήματα (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 81, τρίτο εδάφιο).

205 Η Απόφαση αναφέρει στη συνέχεια (αιτιολογική σκέψη 82, πρώτο εδάφιο) ότι, κατά την εκτέλεση των λεπτομερειών του ολικού σχεδίου, επιτεύχθηκε ρητή συμφωνία σε πολλά σημεία, όπως οι κατ' ιδίαν πρωτοβουλίες για τον καθορισμό τιμών και τα ετήσια σχέδια ποσοστώσεων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ασφαλώς, μπορεί να μην επιτεύχθηκε η συναίνεση των παραγωγών πάνω σ' ένα οριστικό σχέδιο, όπως στην περίπτωση των ποσοστώσεων για το 1981 και το 1982. Το γεγονός, όμως, ότι αυτοί ελάμβαναν μέτρα με σκοπό την πλήρωση αυτού του κενού — όπως ήταν η ανταλλαγή πληροφοριών και η σύγκριση των μηνιαίων πωλήσεων προς τα αποτελέσματα που είχαν επιτευχθεί σε προηγούμενη περίοδο αναφοράς — όχι μόνο προϋπέθετε την ύπαρξη ρητής συμφωνίας για την επεξεργασία και την εφαρμογή τέτοιων μέτρων, αλλά και υποδηλώνει ότι οι παραγωγοί είχαν συμφωνήσει σιωπηρώς ότι, κατά το μέτρο του δυνατού, έπρεπε ο καθένας τους να διατηρήσει τις θέσεις του.

206 Το συμπέρασμα ότι υπήρξε μία μοναδική και συνεχής συμφωνία ουδόλως επηρεάζεται από το γεγονός ότι ορισμένοι παραγωγοί — αναπόφευκτα — δεν παρέστησαν σε όλες τις συναντήσεις. Δεδομένου ότι η μελέτη και η υλοποίηση κάθε «πρωτοβουλίας» απαιτούσε αρκετούς μήνες, η περιστασιακή απουσία ενός παραγωγού δεν σήμαινε και μη συμμετοχή του σ' αυτήν (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 83, πρώτο εδάφιο).

207 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 86, πρώτο εδάφιο), η λειτουργία της συμπράξεως, δεδομένου ότι στηριζόταν σε κοινό και λεπτομερές σχέδιο, αποτέλεσε «συμφωνία» κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ.

208 Στην Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 86, δεύτερο εδάφιο) εκτίθεται ότι, μολονότι οι έννοιες των όρων «συμφωνία» και «εναρμονισμένη πρακτική» διαφέρουν μεταξύ τους, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες η συμπαιγνία εμφανίζει στοιχεία και των δύο μορφών αθέμιτης συνεργασίας.

209 Ο όρος « εναρμονισμένη πρακτική » χαρακτηρίζει μια μορφή συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων, οι οποίες, χωρίς να φθάνουν μέχρι σημείου να συνάψουν κατά κυριολεξία σύμβαση, υποκαθιστούν ενσυνείδητα τους κινδύνους του ανταγωνισμού με την έμπρακτη συνεργασία μεταξύ τους (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 86, τρίτο εδάφιο).

210 Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 87, πρώτο εδάφιο), η Συνθήκη διατυπώνει την « εναρμονισμένη πρακτική » ως ξεχωριστή έννοια, για να εμποδίζει τις επιχειρήσεις να καταστρατηγούν την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, διαμορφώνοντας, με αμοιβαία συνεννόηση, μια συμπεριφορά αντιβαίνουσα μεν προς τον ανταγωνισμό, μη δυνάμενη όμως να εξομοιωθεί προς οριστική συμφωνία, αλληλοενημερωνόμενες, παραδείγματος χάριν, εκ των προτέρων για τη στάση που προτίθεται να τηρήσει η καθεμία, έτσι ώστε να μπορέσει να ρυθμίζει την εμπορική συμπεριφορά της γνωρίζοντας ότι και οι ανταγωνιστές της θα ενεργήσουν κατά τον ίδιο τρόπο (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 1972 στην υπόθεση 48/69, ICI κατά Επιτροπής, Racc. 1972, σ. 619).

211 Με την προαναφερθείσα απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1975 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, το Δικαστήριο δέχτηκε ότι τα κριτήρια συντονισμού και συνεργασίας που έχουν καθοριστεί από τη νομολογία του ουδόλως προϋποθέτουν την κατάρτιση πραγματικού « σχεδίου », αλλά πρέπει να γίνονται νοητά υπό το πρίσμα της βαθύτερης αντίληψης που διέπει τις διατάξεις περί ανταγωνισμού της Συνθήκης, ότι κάθε επιχειρηματίας πρέπει να διαμορφώνει αυτόνομα την πολιτική που προτίθεται να ακολουθήσει στην κοινή αγορά. Και ναι μεν η επιταγή αυτή της αυτονομίας δεν αναιρεί το δικαίωμα των επιχειρήσεων να προσαρμόζονται ευφυώς στην ήδη εκδηλωθείσα ή στην προβλεπόμενη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους, αποκλείει όμως αυστηρώς κάθε άμεση ή έμμεση επαφή μεταξύ τους, επιδιώκουσα είτε να επηρεάσει τη συμπεριφορά ενός υπάρχοντος ή δυνητικού ανταγωνιστή στην αγορά, είτε να αποκαλύψει σ' έναν τέτοιο ανταγωνιστή τη συμπεριφορά που οι ίδιες έχουν αποφασίσει ή έχουν κατά νουν να τηρήσουν στην αγορά (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 87, δεύτερο εδάφιο). Μια τέτοια συμπεριφορά μπορεί να εμπίπτει στο άρθρο 85, παράγραφος 1, ως « εναρμονισμένη πρακτική », έστω και αν τα μέρη δεν έχουν συνεννοηθεί εκ των προτέρων βάσει κοινού σχεδίου καθορίζοντος τη δράση τους στην αγορά, αλλά υιοθετούν μηχανισμούς συμπαιγνίας ή προσχωρούν σε τέτοιους μηχανισμούς που διευκολύνουν τον συντονισμό της εμπορικής τους συμπεριφοράς (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 87, τρίτο εδάφιο, πρώτη περίοδος).

212 Εξ άλλου, η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 87, τρίτο εδάφιο, τρίτη περίοδος) επισημαίνει ότι, σε μια σύνθετη σύμπραξη, είναι πιθανόν ορισμένοι παραγωγοί να μην

έχουν εκδηλώσει, σε κάθε περίπτωση, τη ρητή τους συγκατάθεση για τη συμπεριφορά την οποία ακολούθησαν οι λοιποί, παρόλο που δηλώνουν την υποστήριξή τους στο όλο σχέδιο και δρουν αναλόγως. Από ορισμένες πλευρές, επομένως, η συνεχής συνεργασία και συμπαιγνία των παραγωγών στην υλοποίηση της ολικής συμφωνίας ενδέχεται να εμφανίζει ορισμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της εναρμονισμένης πρακτικής (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 87, τρίτο εδάφιο, πέμπτη περίοδος).

213 Η σημασία, επομένως, της έννοιας της εναρμονισμένης πρακτικής δεν προκύπτει τόσο, κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 87, τέταρτο εδάφιο), από τη διάκριση μεταξύ της πρακτικής αυτής και μιας «συμφωνίας», όσο από τη διάκριση μεταξύ μιας συμπαιγνίας που εμπίπτει στο άρθρο 85, παράγραφος 1, και της απλής παράλληλης συμπεριφοράς που δεν ενέχει κανένα στοιχείο διαβουλεύσεως. Μικρή σημασία έχει, επομένως, η ακριβής μορφή την οποία προσέλαβε εν προκειμένω η συμπαιγνιακή συμπεριφορά.

214 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 88, πρώτο και δεύτερο εδάφιο) διαπιστώνει ότι οι περισσότεροι από τους παραγωγούς ισχυρίστηκαν, κατά τη διοικητική διαδικασία, ότι η συμπεριφορά τους στο πλαίσιο των λεγομένων «πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών» δεν ήταν αποτέλεσμα κάποιας «συμφωνίας» κατά την έννοια του άρθρου 85 (βλ. Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 82), ούτε αποδεικνύει την ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής, η συνδρομή της οποίας προϋποθέτει «φανερή δράση» στην αγορά· τέτοια όμως φανερή δράση ουδόλως συντρέχει εν προκειμένω, εφόσον ουδέποτε γνωστοποιήθηκε στους πελάτες τιμοκατάλογος ή «τιμή-στόχος». Η Απόφαση απορρίπτει το επιχείρημα αυτό, με την αιτιολογία ότι, εάν ήταν αναγκαίο, στην παρούσα υπόθεση, να στηριχθεί κανείς στην ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής, η προϋπόθεση να έχουν προβεί οι συμμετέχοντες στη λήψη ορισμένων μέτρων για την επίτευξη του κοινού τους στόχου πληρούται κάλλιστα. Οι διάφορες πρωτοβουλίες για τον καθορισμό τιμών προκύπτουν από τα έγγραφα. Είναι επίσης αναμφισβήτητο ότι οι κατ' ιδίαν παραγωγοί ενήργησαν εκ παραλλήλου για να τις θέσουν σε εφαρμογή. Τα μέτρα που έλαβαν οι παραγωγοί, είτε ατομικά είτε συλλογικά, προκύπτουν από έγγραφα: πρακτικά συναντήσεων, εσωτερικά σημειώματα, οδηγίες και εγκύκλιοι στους υπευθύνους πωλήσεων και επιστολές στους πελάτες. Είναι εντελώς αδιάφορο εάν οι παραγωγοί «δημοσίευσαν» ή όχι τιμοκαταλόγους. Οι οδηγίες για τις τιμές, αυτές καθαυτές, δεν παρέχουν μόνο την καλύτερη δυνατή απόδειξη για τις ενέργειες στις οποίες προέβη κάθε παραγωγός προς υλοποίηση του κοινού στόχου, αλλά, ως εκ του περιεχομένου και της χρονολογίας τους, και την απόδειξη της συμπαιγνίας.

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων

215 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε την ύπαρξη «συμφωνίας» μεταξύ των παραγωγών κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης

ΕΟΚ. Ναι μεν δέχεται ότι, για να υπάρχει «συμφωνία», δεν είναι αναγκαίο να υπάρχει νομικώς δεσμευτική σύμβαση, φρονεί όμως ότι πρέπει τα μεν μέρη της συμφωνίας να εκδηλώσουν κατά τρόπο αδιαμφισβήτητο τη βούλησή τους να δεσμευτούν, οι δε πράξεις τις οποίες ενδεχομένως θέτουν σε εφαρμογή να αποτελούν πιστή έκφραση αυτής της βουλήσεως (προαναφερθείσα απόφαση της 15ης Ιουλίου 1970 στην υπόθεση 41/69, σκέψεις 111 έως 114). Κατά την εγκυρότερη βιβλιογραφία, αλλά και την γραμματική έννοια των διατάξεων της Συνθήκης ΕΟΚ, τόσο η «συμφωνία» όσο και η «εναρμονισμένη πρακτική» προϋποθέτουν σύμπτωση βουλήσεων και, άρα, εκδήλωση βουλήσεως. Ειδικότερα, όλες οι μορφές συμπαιγνίας που είναι διατυπωμένες εγγράφως πρέπει να κατατάσσονται στην πρώτη κατηγορία, ενώ η έκφραση «εναρμονισμένη πρακτική» προσιδιάζει περισσότερο στις πράξεις που γίνονται σιωπηρώς βάσει μιας κατ' αρχήν συμφωνίας. Άπαξ αποδειχθεί η ύπαρξη συμφωνίας, έγγραφης ή προφορικής, λεπτομερούς ή γενικής, αρκεί ο σκοπός της να απαγορεύεται κατά το άρθρο 85, για να μπορεί να οδηγήσει σε διώξεις.

216 Διατείνεται, αντιθέτως, ότι η ύπαρξη πρακτικής, έχουσας αποτέλεσμα του οποίου το άρθρο 85 επιδιώκει την αποφυγή, δεν αρκεί για να τιμωρηθούν οι φορείς αυτής της πρακτικής, αν δεν αποδειχθεί ότι αυτή είναι καρπός προηγουμένης διαβουλεύσεως.

217 Κατά την προσφεύγουσα, αντ' αυτού η Επιτροπή υποστηρίζει ότι υπάρχει «συμφωνία» άπαξ μια επιχείρηση βρίσκεται σε μια κατάσταση στην οποία ενδέχεται να διστάσει να ακολουθήσει μια συμπεριφορά υπηρετούσα τα δικά της συμφέροντα λόγω κάποιας δεσμεύσεως την οποία έχει αναλάβει προηγουμένως, και ασχέτως του αν η δέσμευση αυτή ανάγεται στο νομικό, στο κοινωνικό ή στο ηθικό επίπεδο, και ότι υπάρχει «εναρμονισμένη πρακτική» όταν υφίσταται κάποια έμπρακτη συνεργασία, απλώς *εν τοις πράγμασι*, η οποία τεκμαίρεται, ως εκ τούτου, ότι απορρέει από ένα κατά κυριολεξίαν σχέδιο ή διαβούλευση.

218 Φρονεί, τέλος, ότι, αν η Επιτροπή αρνείται να διακρίνει αυτές τις δύο έννοιες, το πράττει για να αποκρύψει την έλλειψη αποδεικτικών στοιχείων, ισχυριζόμενη άλλοτε μεν, όταν δεν υπάρχουν αποδείξεις περί πρακτικής, ότι «δεν έχει σημασία, υπάρχει συμφωνία», άλλοτε δε, όταν δεν υπάρχουν αποδείξεις περί συμφωνίας, «δεν έχει σημασία, υπάρχει μια έμπρακτη συμπεριφορά».

219 Κατά την Επιτροπή, αντιθέτως, το ζήτημα αν μια συμπαιγνία ή σύμπραξη πρέπει να χαρακτηρισθεί νομικώς ως συμφωνία ή ως εναρμονισμένη πρακτική κατά την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ ή αν η συμπαιγνία αυτή εμπεριέχει στοιχεία και της μιας και της άλλης είναι αμελητέας σημασίας. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή διατείνεται ότι οι όροι « συμφωνία » και « εναρμονισμένη πρακτική » περικλείουν τις διάφορες μορφές διακανονισμών, με τις οποίες οι ανταγωνιστές, αντί να διαμορφώνουν τη μέλλουσα ανταγωνιστική τους συμπεριφορά με πλήρη ανεξαρτησία, δεσμεύονται αμοιβαία, περιορίζοντας την ελευθερία δράσεώς τους στην αγορά με άμεσες ή έμμεσες μεταξύ τους επαφές.

220 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η χρήση διαφορετικών όρων στο άρθρο 85 έχει ως σκοπό να απαγορεύσει κάθε μορφή συμπαιγνίας και όχι να προβλέψει διαφορετική μεταχείριση για καθεμιά απ' αυτές. Κατά συνέπεια, η προσπάθεια να χαραχθεί μια γραμμή οριοθέτησης μεταξύ όρων που αποσκοπούν στο να καταλάβουν κάθε μορφή απαγορευόμενης συμπεριφοράς δεν ασκεί επιρροή. Η ratio legis της εισαγωγής στο άρθρο 85 του όρου « εναρμονισμένη πρακτική » είναι ότι επιδιώκεται έτσι να περιληφθούν, παράλληλα προς τις συμφωνίες, και μορφές συμπαιγνίας που αντανακλούν απλώς κάποιον *εν τοις πράγμασι* συντονισμό ή κάποια έμπρακτη συνεργασία, αλλά που είναι πάντως ικανές να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό (προαναφερθείσα απόφαση της 14ης Ιουλίου 1972 στην υπόθεση 48/69,σκέψεις 64 έως 66).

221 Διατείνεται ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου (προαναφερθείσα απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1975 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, σκέψεις 173 και 174), επιδιώκεται η παρεμπόδιση κάθε μορφής επαφής, άμεσης ή έμμεσης, μεταξύ επιχειρήσεων, έχουσας ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα είτε τον επηρεασμό της συμπεριφοράς στην αγορά ενός τωρινού ή δυνητικού ανταγωνιστή, είτε την αποκάλυψη σε έναν τέτοιο ανταγωνιστή της συμπεριφοράς την οποία η επιχείρηση έχει αποφασίσει — ή έχει κατά νουν — να τηρήσει στην αγορά. Η ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής εντοπίζεται, επομένως, ήδη σε επίπεδο επαφής μεταξύ ανταγωνιστών, πριν από οποιαδήποτε εκδήλωση της συμπεριφοράς τους στην αγορά.

222 Κατά την Επιτροπή, εναρμονισμένη πρακτική υπάρχει άπαξ υπάρχει διαβούλευση που γίνεται με σκοπό τον περιορισμό της αυτονομίας των επιχειρήσεων έναντι αλλήλων, τούτο δε ακόμη και αν δεν έχει διαπιστωθεί καμμία πραγματική συμπεριφορά στην αγορά. Κατά την Επιτροπή, η συζήτηση αφορά την έννοια του όρου « πρακτική ». Εναντιώνεται στην άποψη ότι ο όρος αυτός έχει τη στενή έννοια της « συμπεριφοράς

στην αγορά». Ο όρος αυτός μπορεί, κατά τη γνώμη της Επιτροπής, να καλύπτει και το απλό γεγονός της συμμετοχής σε επαφές, αρκεί αυτές να αποσκοπούσαν τον περιορισμό της αυτονομίας των επιχειρήσεων.

223 Προσθέτει ότι αν, για να στοιχειοθετηθεί εναρμονισμένη πρακτική, απαιτούνταν, όπως φρονεί η ICI, η συνδρομή και των δύο στοιχείων — διαβουλεύσεως και συμπεριφοράς στην αγορά —, αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα να μείνει εκτός πεδίου εφαρμογής του άρθρου 85 ολόκληρο φάσμα πρακτικών που έχουν ως σκοπό, όχι όμως κατ' ανάγκην και ως αποτέλεσμα, τη νόθευση του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά. Θα εξουδετερωνόταν έτσι μέρος της αποτελεσματικότητας του άρθρου 85. Εξ άλλου, η άποψη αυτή δεν συμφωνεί με τη νομολογία του Δικαστηρίου που αναφέρεται στην έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής (προαναφερθείσες αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 1972 στην υπόθεση 48/69, σκέψη 66· της 16ης Δεκεμβρίου 1975 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, σκέψη 26· της 14ης Ιουλίου 1981 στην υπόθεση 172/80, Züchner, Συλλογή 1981, σ. 2021, σκέψη 14). Η νομολογία αυτή ναι μεν μνημονεύει κάθε φορά πρακτικές που ασκούνται στην αγορά, δεν τις μνημονεύει όμως ως συστατικό στοιχείο της παραβάσεως, όπως υποστηρίζει η προσφεύγουσα, αλλά ως πραγματικό περιστατικό, από το οποίο μπορεί να συναχθεί ότι υπήρξε διαβούλευση. Κατά τη νομολογία αυτή, δεν απαιτείται καμμία πραγματική συμπεριφορά στην αγορά. Αρκεί μόνο να ήρθαν οι επιχειρήσεις σε επαφή μεταξύ τους, χαρακτηριστικό του ότι εγκατέλειψαν την αναγκαία για κάθε επιχείρηση αυτονομία.

224 Κατά την Επιτροπή, επομένως, δεν είναι ανάγκη, για να υπάρχει παράβαση του άρθρου 85, να εφάρμοσαν οι επιχειρήσεις στην πράξη εκείνο για το οποίο συνεννοήθηκαν. Η αποδοκιμαζόμενη με το άρθρο 85, παράγραφος 1, συμπεριφορά συντρέχει κάλλιστα, από τη στιγμή που η πρόθεση υποκαταστάσεως των κινδύνων του ανταγωνισμού με τη συνεργασία υλοποιείται με τη μορφή διαβουλεύσεως, χωρίς κατ' ανάγκην και να εκδηλωθεί, στη συνέχεια, στην αγορά κάποια συμπεριφορά δυνάμενη να διαπιστωθεί.

225 Όσον αφορά την απόδειξη, η Επιτροπή συνάγει από τα παραπάνω ότι η συμφωνία και η εναρμονισμένη πρακτική μπορούν να αποδεικνύονται με άμεσες και με έμμεσες αποδείξεις. Εν προκειμένω, δεν χρειάστηκε να καταφύγει σε έμμεσες αποδείξεις, όπως είναι η παράλληλη συμπεριφορά στην αγορά, εφόσον διέθετε άμεσα αποδεικτικά στοιχεία για τη συμπαιγνία, όπως είναι ιδίως τα πρακτικά των συναντήσεων.

226 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι από το σκεπτικό της Αποφάσεως προκύπτει σαφώς ότι διαπίστωσε την ύπαρξη συμφωνίας-πλαισίου, στην οποία προστίθενται χαρακτηριστικά στοιχεία μεμονωμένων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών· το σύνολο αυτό διαμορφώνει μια σύνθετη κατάσταση, η οποία ορίζεται στο άρθρο 1 της Αποφάσεως με τους όρους « συμφωνία » και « εναρμονισμένη πρακτική ».

227 Η Επιτροπή καταλήγει τονίζοντας ότι δικαιολογημένα χαρακτήρισε τη διαπιστωθείσα εν προκειμένω παράβαση, κυρίως μεν, ως συμφωνία, επικουρικώς δε και καθ' όσον ήθελε παραστεί αναγκαίο, ως εναρμονισμένη πρακτική.

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου

228 Πρέπει να διαπιστωθεί ότι η Επιτροπή χαρακτήρισε κάθε πραγματικό στοιχείο το οποίο έκρινε αποδεδειγμένο εις βάρος της προσφεύγουσας είτε ως συμφωνία είτε ως εναρμονισμένη πρακτική, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από την ανάγνωση των συνδυασμένων αιτιολογικών σκέψεων 80, δεύτερο εδάφιο, 81, τρίτο εδάφιο, και 82, πρώτο εδάφιο, της Αποφάσεως, η Επιτροπή χαρακτήρισε καθένα από τα επί μέρους αυτά στοιχεία, κυρίως, ως « συμφωνία ».

229 Ομοίως, από την ανάγνωση των συνδυασμένων αιτιολογικών σκέψεων 86, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, 87, τρίτο εδάφιο, και 88 της Αποφάσεως, η Επιτροπή χαρακτήρισε, επικουρικώς, ως « εναρμονισμένες πρακτικές » τα στοιχεία παραβάσεως, οσάκις αυτά είτε δεν αρκούσαν για να στηρίξουν το συμπέρασμα ότι τα μέρη είχαν συνεννοηθεί προηγουμένως επί κοινού σχεδίου καθορίζοντος τη δράση τους στην αγορά, είχαν όμως δεχτεί ή είχαν προσχωρήσει σε μηχανισμούς συμπαιγνίας που διευκόλυναν τον συντονισμό της εμπορικής τους πολιτικής, είτε δεν αρκούσαν, λόγω του περίπλοκου χαρακτήρα της συμπράξεως, για να αποδειχθεί ότι ορισμένοι παραγωγοί είχαν εκφράσει τη ρητή τους συγκατάθεση στη συμπεριφορά που υιοθέτησαν οι άλλοι, παρόλο που εκδήλωναν την υποστήριξή τους στο όλο σχέδιο και δρούσαν αναλόγως. Έτσι, η Απόφαση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, υπό ορισμένες επόψεις, η συνεχής συνεργασία και συμπαιγνία των παραγωγών κατά τη θέση σε εφαρμογή μιας συνολικής συμφωνίας μπορεί να εμφανίζει ορισμένα χαρακτηριστικά της εναρμονισμένης πρακτικής.

230 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, εφόσον από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, για να υφίσταται συμφωνία κατά την έννοια τού άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, αρκεί οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να έχουν εκδηλώσει την κοινή τους βούληση να συμπεριφέρονται στην αγορά κατά ορισμένο τρόπο (βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις της 15ης Ιουλίου 1970 στην υπόθεση 41/69, σκέψη 112, και της 29ης Οκτωβρίου 1980 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 209/78 έως 215/78 και 218/78, σκέψη 86), δικαιολογημένα η Επιτροπή χαρακτήρισε ως συμφωνία, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, τη σύμπτωση που επήλθε μεταξύ των βουλήσεων της προσφεύγουσας και άλλων παραγωγών πολυπροπυλενίου, την οποία απέδειξε επαρκώς κατά νόμον και η οποία αφορούσε τις ελάχιστες τιμές το 1977, τις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών, τα μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της υλοποιήσεως των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών, τον επιδιωκόμενο όγκο πωλήσεων για το 1979, το 1980 και για το πρώτο ήμισυ του 1983, καθώς και τα μέτρα περιορισμού των μηνιαίων πωλήσεων δι' αναγωγής σε προηγούμενη περίοδο για το 1981 και το 1982.

231 Ορθώς, εξ άλλου, η Επιτροπή, αφού απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι τα αποτελέσματα των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών εξακολούθησαν να παράγονται μέχρι τον Νοέμβριο του 1983, έκρινε ότι η παράβαση συνεχίστηκε μέχρι τον Νοέμβριο του 1983 τουλάχιστον. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 85 εφαρμόζεται και επί συμφωνιών που έχουν παύσει μεν να ισχύουν, εξακολουθούν όμως να παράγουν αποτελέσματα και μετά την τυπική τους λήξη (απόφαση της 3ης Ιουλίου 1985 στην υπόθεση 243/83, Binon, Συλλογή 1985, σ. 2015, σκέψη 17).

232 Για τον ορισμό της έννοιας της εναρμονισμένης πρακτικής, είναι αναγκαία η παραπομπή στη νομολογία του Δικαστηρίου, από όπου προκύπτει ότι τα κριτήρια συντονισμού και συνεργασίας τα οποία έθεσε προηγουμένως πρέπει να γίνονται νοητά υπό το πρίσμα της βαθύτερης αντίληψης που διέπει τις διατάξεις περί ανταγωνισμού της Συνθήκης ΕΟΚ, ότι κάθε επιχειρηματίας πρέπει να διαμορφώνει αυτόνομα την πολιτική που προτίθεται να ακολουθήσει στην κοινή αγορά. Και ναι μεν η επιταγή αυτή της αυτονομίας δεν αναιρεί το δικαίωμα των επιχειρήσεων να προσαρμόζονται ευφυώς στην ήδη εκδηλωθείσα ή στην προβλεπόμενη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους, αποκλείει όμως αυστηρώς κάθε άμεση ή έμμεση επαφή μεταξύ τους, επιδιώκουσα είτε να επηρεάσει τη συμπεριφορά ενός υπάρχοντος ή δυνητικού ανταγωνιστή στην αγορά, είτε να αποκαλύψει σ' έναν τέτοιο ανταγωνιστή τη συμπεριφορά που οι ίδιες έχουν αποφασίσει ή έχουν κατά νουν να τηρήσουν στην αγορά (προαναφερθείσα απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1975 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, σκέψεις 173 και 174).

233 Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα μετέσχε σε συναντήσεις που είχαν ως σκοπό τον καθορισμό επιδιωκομένων τιμών και επιδιωκομένου όγκου πωλήσεων· κατά τις συναντήσεις αυτές ανταλλάσσονταν μεταξύ των ανταγωνιστών πληροφορίες σχετικά με τις τιμές που επιθυμούσαν να εφαρμοστούν στην αγορά, σχετικά με τις τιμές που είχαν κατά νουν να εφαρμόσουν, σχετικά με το κατώτατο όριο συμφέρουσας λειτουργίας τους, τους περιορισμούς του όγκου πωλήσεων που έκριναν αναγκαίους, τα αριθμητικά στοιχεία των πωλήσεών τους ή την ταυτότητα των πελατών τους. Μετέχοντας στις συναντήσεις αυτές, συνέπραξε με τους ανταγωνιστές της σε διαβούλευση που είχε ως σκοπό να επηρεάσει τη συμπεριφορά τους στην αγορά και να αποκαλύψει τη συμπεριφορά που κάθε παραγωγός είχε κατά νουν να τηρήσει ο ίδιος στην αγορά.

234 Έτσι, η προσφεύγουσα όχι μόνο επιδίωξε να άρει προληπτικά την αβεβαιότητα σχετικά με τη μελλοντική συμπεριφορά των ανταγωνιστών της, αλλά και πρέπει ασφαλώς να έλαβε υπόψη, άμεσα ή έμμεσα, τις πληροφορίες που συνέλεξε κατά τις συναντήσεις αυτές, για να καθορίσει την πολιτική που θα ακολουθούσε στην αγορά. Ομοίως, και οι ανταγωνιστές της πρέπει ασφαλώς να έλαβαν υπόψη, άμεσα ή έμμεσα, τις πληροφορίες που τους αποκάλυψε η προσφεύγουσα σχετικά με τη συμπεριφορά που είχε αποφασίσει ή που είχε κατά νουν να τηρήσει η ίδια στην αγορά, για να καθορίσουν την πολιτική που θα ακολουθούσαν στην αγορά.

235 Επομένως, δικαιολογημένα η Επιτροπή χαρακτήρισε, ως εκ του σκοπού τους, επικουρικώς ως εναρμονισμένη πρακτική, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, τις περιοδικές συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου, στις οποίες συμμετείχε η προσφεύγουσα από τα τέλη 1977 μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1983.

236 Όσον αφορά το ζήτημα αν η Επιτροπή δικαιολογημένα έκρινε ότι υπήρχε ενιαία παράβαση, την οποία χαρακτηρίζει, στο άρθρο 1 της Αποφάσεως, ως « συμφωνία και εναρμονισμένη πρακτική », το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι οι διάφορες παρατηρηθείσες εναρμονισμένες πρακτικές και οι διάφορες συναφθείσες συμφωνίες εντάσσονταν, ως εκ της ταυτότητας του σκοπού τους, σε συστήματα περιοδικών συναντήσεων, καθορισμού επιδιωκομένων τιμών και ποσοστώσεων.

237 Πρέπει να τονιστεί ότι τα συστήματα αυτά εντάσσονταν σε σειρά προσπαθειών των εμπλεκομένων επιχειρήσεων που συνέκλιναν σε έναν και τον αυτό οικονομικό σκοπό: να νοθευθεί η φυσιολογική εξέλιξη των τιμών στην αγορά του πολυπροπυλενίου. Είναι, επομένως, τεχνητή η απόπειρα να υποδιαιρεθεί αυτή η συνεχής συμπεριφορά, που χαρακτηρίζεται από έναν και τον αυτό σκοπό, αναλυόμενη σε πλείονες και χωριστές παραβάσεις. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα έλαβε μέρος — επί σειρά ετών — σε ολοκληρωμένο σύνολο συστημάτων, τα οποία συνιστούν ενιαία παράβαση, η οποία συγκεκριμενοποιήθηκε προοδευτικά τόσο με συμφωνίες όσο και με αθέμιτες εναρμονισμένες πρακτικές.

238 Επιβάλλεται να λεχθεί, εξ άλλου, ότι η Επιτροπή δικαιολογημένα χαρακτήρισε την ενιαία αυτή παράβαση ως « συμφωνία και εναρμονισμένη πρακτική », κατά το μέτρο που η παράβαση αυτή εμπεριείχε ταυτόχρονα στοιχεία που πρέπει να χαρακτηριστούν ως « συμφωνίες » και στοιχεία που πρέπει να χαρακτηριστούν ως « εναρμονισμένες πρακτικές ». Συγκεκριμένα, εφόσον πρόκειται για σύνθετη παράβαση, ο διττός χαρακτηρισμός, τον οποίο χρησιμοποιεί η Επιτροπή στο άρθρο 1 της Αποφάσεως, δεν πρέπει να νοηθεί ως χαρακτηρισμός που προϋποθέτει ταυτόχρονα και σωρευτικά την απόδειξη του ότι καθένα από τα αποδειχθέντα πραγματικά περιστατικά εμφανίζει τα συστατικά στοιχεία και της συμφωνίας και της εναρμονισμένης πρακτικής, αλλ' ως προσδιορίζων ένα σύνθετο όλον, που περιέχει πραγματικά στοιχεία από τα οποία ορισμένα χαρακτηρίστηκαν ως συμφωνίες και άλλα ως εναρμονισμένες πρακτικές κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, το οποίο δεν προβλέπει κάποιον ειδικό χαρακτηρισμό γι' αυτού του είδους τη σύνθετη παράβαση.

239 Κατά συνέπεια, η αιτίαση της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί.

Β' — Αποτέλεσμα περιορισμού του ανταγωνισμού

α') Η προσβαλλόμενη πράξη

240 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 90, πρώτο και δεύτερο εδάφιο) επισημαίνει ότι, για την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, δεν είναι απολύτως αναγκαίο, δεδομένου ότι ο σκοπός της συμφωνίας είναι προδήλως ανταγωνιστικός, να αποδειχθεί και η ύπαρξη αποτελέσματος αντιθέτου προς τον ανταγωνισμό. Ωστόσο, στην παρούσα περίπτωση υπάρχουν όλες οι ενδείξεις ότι η συμφωνία άσκησε όντως ουσιαστική επίδραση επί των συνθηκών του ανταγωνισμού.

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων

241 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι οι διάφορες μελέτες τις οποίες προσκόμισε αποδεικνύουν ότι οι φερόμενες συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές δεν άσκησαν επίδραση στον ανταγωνισμό, ο οποίος λειτούργησε πλήρως κατά τη διάρκειά τους, και ότι η ίδια ανέπτυξε ανταγωνιστική συμπεριφορά στην αγορά.

242 Η Επιτροπή αποκρούει τον ισχυρισμό ότι οι παραγωγοί πολυπροπυλενίου που μετείχαν στη σύμπραξη δεν προσάρμοσαν τη συμπεριφορά τους στην αγορά με βάση τις συμφωνίες και τις επαφές τις οποίες καθιέρωσαν μεταξύ τους και ότι αυτές δεν επηρέασαν τον ανταγωνισμό. Αντιθέτως, όλες οι οδηγίες καθορισμού τιμών που διατίθενται για την προσφεύγουσα αντιστοιχούν απόλυτα προς τις συμφωνίες που συνήφθησαν στις συναντήσεις και καμμία ένδειξη δεν υπάρχει περί του ότι τα πράγματα ήσαν διαφορετικά για τις περιόδους για τις οποίες δεν διατίθενται τέτοιες οδηγίες. Η συμπεριφορά αυτή ίσως δεν κατέληξε πάντα στο προσδοκώμενο αποτέλεσμα, αλλά, και σ' αυτές ακόμα τις περιπτώσεις, οι παραγωγοί στήριζαν τις διαπραγματεύσεις τους με τους πελάτες στις συμφωνηθείσες τιμές.

243 Συμπεραίνει ότι το βασικό στοιχείο δεν έγκειται τόσο στην επιτυχία των πρωτοβουλιών που συνομολογήθηκαν, όσο στον σκοπό του περιορισμού του ανταγωνισμού, στον οποίον οι πρωτοβουλίες αυτές απέβλεπαν. Το ίδιο ισχύει και ως προς τις συμφωνίες ποσοστώσεων, όπως δείχνει ο πίνακας 8 της Αποφάσεως. Η Επιτροπή ναι μεν αναγνωρίζει ότι η σύμπραξη δεν επιτύγχανε πάντα το αποτέλεσμα του περιορισμού του ανταγωνισμού, υπενθυμίζει όμως, ότι, για να εφαρμοστεί το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, αυτό δεν έχει μεγάλη σημασία, εφόσον αρκεί η σύμπραξη να έχει ως σκοπό τον περιορισμό του ανταγωνισμού.

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου

244 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι με την επιχειρηματολογία της η προσφεύγουσα προσπαθεί, κατ' ουσίαν, να αποδείξει ότι η συμμετοχή της στις περιοδικές συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, διότι, όπως προδίδει η συμπεριφορά της ίδιας όσο και των άλλων παραγωγών στην αγορά, η συμμετοχή αυτή εστερείτο αποτελέσματος αντιβαίνοντος προς τον ανταγωνισμό.

245 Το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ απαγορεύει, ως ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, όλες τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων ή τις εναρμονισμένες πρακτικές που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς και ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής και στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού.

246 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι, όπως προκύπτει από την κρίση που σχημάτισε σχετικά με τις διαπιστώσεις στις οποίες προέβη ως προς τα πραγματικά περιστατικά η Επιτροπή, οι περιοδικές συναντήσεις στις οποίες μετείχε μαζί με ανταγωνιστές της η προσφεύγουσα είχαν ως σκοπό τον περιορισμό του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς, ιδίως διά του καθορισμού επιδιωκομένων τιμών και επιδιωκομένου όγκου πωλήσεων, και ότι, κατά συνέπεια, η συμμετοχή της στις συναντήσεις αυτές δεν εστερείτο σκοπού αντιβαίνοντος προς τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ.

247 Επομένως, η αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

Γ' — Ο επηρεασμός του μεταξύ των κρατών μελών εμπορίου

α') Η προσβαλλόμενη πράξη

248 Η Απόφαση αναφέρει (αιτιολογική σκέψη 93, πρώτο εδάφιο) ότι η συμφωνία μεταξύ των παραγωγών ήταν δυνατόν να έχει σημαντική επίπτωση στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

249 Εν προκειμένω, ο καθολικός χαρακτήρας των συμπαιγνιακών διακανονισμών — οι οποίοι κάλυπταν, στην ουσία, το σύνολο των πωλήσεων ενός βιομηχανικού προϊόντος πρωτεύουσας σημασίας σε ολόκληρη την Κοινότητα (και σε άλλες χώρες της Δυτικής Ευρώπης) — ήταν αφ' εαυτού ικανός να εκτρέψει το εμπόριο από τα δίκτυα που θα διαμορφώνονταν αν δεν υπήρχε τέτοια συμφωνία (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 93, τρίτο εδάφιο). Κατά την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 94, τέταρτο εδάφιο), ο καθορισμός τιμών σε τεχνητό επίπεδο μέσω συμφωνίας, αντί να αφήνεται η αγορά να επιτύχει τη δική της ισορροπία, αλλοίωσε τη δομή του ανταγωνισμού σε ολόκληρη την

Κοινότητα. Έτσι, οι επιχειρήσεις απηλλάγησαν από την άμεση ανάγκη να αντιδρούν στις δυνάμεις της αγοράς και να αντιμετωπίσουν αποφασιστικά το πρόβλημα της πλεονάζουσας παραγωγικής τους ικανότητας, του οποίου την ύπαρξη είχαν διαπιστώσει.

250 Η Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 94) επισημαίνει ότι οι τιμές-στόχοι, που καθορίζονταν κατά κράτος μέλος και οι οποίες συζητούνταν εμπεριστατωμένα στις εθνικές συναντήσεις — έστω και αν έπρεπε να λαμβάνονται ως ένα βαθμό υπόψη οι τοπικές συνθήκες —, αλλοίωσαν αναπόφευκτα τη ροή του εμπορίου και μείωσαν τις διαφορές τιμών που οφείλονταν στη, μεγαλύτερη ή μικρότερη, αποδοτικότητα κάθε παραγωγού. Το σύστημα του « account leadership », κατευθύνοντας την πελατεία προς συγκεκριμένους, ονομαστικώς οριζομένους, παραγωγούς, επιδείνωσε περαιτέρω την επίδραση των διακανονισμών για τις τιμές. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι, με τον καθορισμό ποσοστώσεων ή στόχων, οι παραγωγοί δεν κατένειμαν τον επιμεριζόμενο σε κάθε επιχείρηση όγκο πωλήσεων κατά κράτος μέλος ή κατά περιοχή. Ωστόσο, αυτή καθαυτή η ύπαρξη ποσοστώσεως ή στόχου συμβάλλει στον περιορισμό των δυνατοτήτων που έχει κάθε παραγωγός.

β') Τα επιχειρήματα των διαδίκων

251 Η προσφεύγουσα τονίζει ότι καμμία ζημία δεν προκλήθηκε στις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών και ότι η Επιτροπή παρέλειψε παντάπασι να εξετάσει το ζήτημα αυτό, το οποίο είναι ωστόσο σημαντικό κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου (βλ. ιδίως απόφαση της 7ης Ιουνίου 1983 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 100/80 έως 103/80, Musique Diffusion française κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψεις 86 επ.).

252 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι εξέτασε το ζήτημα αν προκλήθηκε στις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών ζημία, στις σκέψεις 93 και 94 της Αποφάσεως, και επαλήθευσε ότι αυτό συνέβαινε όντως εν προκειμένω.

γ') Η εκτίμηση του Πρωτοδικείου

253 Πρέπει να σημειωθεί ότι — αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζεται η προσφεύγουσα — η Επιτροπή δεν είχε την υποχρέωση να αποδείξει ότι η συμμετοχή της σε συμφωνία και σε εναρμονισμένη πρακτική άσκησε αισθητή επιρροή στο μεταξύ κρατών μελών εμπόριο. Συγκεκριμένα, το μόνο που απαιτεί το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συν-

θήκης ΕΟΚ είναι οι συμφωνίες και οι εναρμονισμένες πρακτικές που περιορίζουν τον ανταγωνισμό να είναι ικανές να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Συναφώς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι διαπιστωθέντες περιορισμοί του ανταγωνισμού ήσαν όντως ικανοί να εκτρέψουν τα εμπορικά ρεύματα από την κατεύθυνση που θα λάμβαναν αυτά διαφορετικά (βλ. προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Οκτωβρίου 1980 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 209/78 έως 215/78 και 218/78, σκέψη 172).

254 Επομένως, η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον, στις αιτιολογικές σκέψεις 93 και 94 της Αποφάσεως, ότι η παράβαση στην οποία μετέσχε η προσφεύγουσα ήταν ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, χωρίς να είναι αναγκαίο να αποδείξει και ότι η ατομική συμμετοχή της προσφεύγουσας επηρέασε όντως το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

255 Επομένως, η αιτίαση της προσφεύγουσας δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

Δ' — Οι δικαιολογητικές περιστάσεις

256 Η προσφεύγουσα διατείνεται ότι το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ δεν βρίσκει πεδίο εφαρμογής εν προκειμένω, λόγω των περιστάσεων υπό τις οποίες αναγκάστηκαν να ενεργήσουν οι αποδέκτριες της εταιρίας επιχειρήσεις.

1) Η συντρέχουσα οικονομική κρίση

257 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή όφειλε να εξετάσει το περιεχόμενο των συμφωνιών υπό το πρίσμα της συντρέχουσας οικονομικής κρίσεως η οποία τις περιέβαλλε, ήτοι του γεγονότος ότι όλοι οι παρασκευαστές πολυπροπυλενίου παρήγαν με ζημία. Η Επιτροπή εξέφρασε μια καθαρά τυπολατρική αντίληψη του δικαίου του ανταγωνισμού, ως εάν ο κανόνας του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ υπήρχε απομονωμένος και έπρεπε να εφαρμοστεί και να ερμηνευθεί per se, αντί να θεωρηθεί ως μια διάταξη που υπηρετεί την εφαρμογή των σκοπών που διατυπώνονται στο προοίμιο της Συνθήκης ΕΟΚ και την υλοποίηση των αρχών που διακηρύσσονται στο πρώτο μέρος αυτής.

258 Με το υπόμνημα απαντήσεως, εκθέτει ότι, έστω και αν οι σκοποί και οι γενικές αρχές που εκτίθενται στο προοίμιο και στο πρώτο μέρος της Συνθήκης δεν αποκλείουν την ερμηνεία ορισμένων κανόνων της Συνθήκης ΕΟΚ με σκοπό την καταστολή των παραβάσεων, πρέπει, ούτως ή άλλως, να εφαρμοστεί ο « rule of reason », κατά τον οποίο το αληθινό κριτήριο περί της νομιμότητας μιας περιοριστικής πρακτικής είναι το αν ο περιορισμός τον οποίον αυτή επιφέρει ρυθμίζει απλώς τον ανταγωνισμό, ή ακόμη τον ευνοεί, ή αν, αντιθέτως, έχει ως αποτέλεσμα την κατάργησή του. Για να κρίνει το ζήτημα αυτό, ο δικαστής οφείλει, κανονικά, να εξετάζει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κλάδου δραστηριοτήτων τον οποίον αφορά ο περιορισμός, την κατάστασή του πριν και μετά την επιβολή του περιορισμού, τη φύση του περιορισμού και τα πραγματικά ή τα πιθανά αποτελέσματά του.

259 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, αν η Επιτροπή είχε εφαρμόσει τον « rule of reason » εν προκειμένω, θα κατέληγε κατ' ανάγκην στο συμπέρασμα πως η προσπάθεια των παραγωγών να επιβιώσουν μέσα σε μια κατάσταση καταρρεύσεως της αγοράς ισοδυναμούσε με διαφύλαξη του ανταγωνισμού και όχι με περιορισμό του. Βάσει αναλύσεως της νομολογίας του Supreme Court των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και του Δικαστηρίου, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι οι απαγορεύσεις του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ δεν μπορούν να ορίζονται αφηρημένα, αλλά πρέπει να εκτιμώνται σε συνάρτηση προς την οικονομική συγκυρία στην οποία εντάσσονται. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή είναι εκείνη που φέρει το βάρος να συλλέξει τα στοιχεία με τα οποία θα αποδείξει, πρώτον, ότι η δομή της αγοράς πράγματι μεταβλήθηκε και, δεύτερον, ότι, για τον λόγο αυτόν, μειώθηκαν τα παρεχόμενα στους καταναλωτές πλεονεκτήματα και αλλοιώθηκε ο πραγματικός ανταγωνισμός εντός της κοινής αγοράς και οι ενδοκοινοτικές συναλλαγές.

260 Η Επιτροπή απαντά ότι η επίκληση του « rule of reason » συνιστά νέο ισχυρισμό, ως προς το παραδεκτόν του οποίου επαφίεται στην κρίση του Πρωτοδικείου.

261 Ως προς την ουσία, αποκρούει την ανάλυση την οποία κάνει η προσφεύγουσα για την αμερικανική και την κοινοτική νομολογία περί του « rule of reason ». Παραδέχεται ότι η εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, απαιτεί μελέτη της οικονομικής συγκυρίας, μέσα στην οποία εντάσσεται η σύμπραξη, καθώς και των πιθανών ή υπαρκτών συνεπειών αυτής. Εν προκειμένω, η μελέτη αυτή αναπτύσσεται στις αιτιολογικές σκέψεις 2 έως 13 και 89 έως 94 της Αποφάσεως.

262 Η Επιτροπή προσθέτει, πάντως, ότι μια σύμπραξη που αφορά, όπως εν προκειμένω, τις τιμές που θα εφαρμόσει κάθε επιχείρηση κατά την πώληση των προϊόντων της συνιστά, αφ' εαυτής, παράβαση της Συνθήκης ΕΟΚ, όσο ευρέως και αν ερμηνευθεί ο « rule of reason ».

263 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι, δεδομένης της οικονομικής και τελολογικής φύσεως της επιχειρηματολογίας που αναπτύσσεται στο δικόγραφο της προσφυγής, η επίκληση του « rule of reason » στο στάδιο του υπομνήματος απαντήσεως δεν συνιστά νέο ισχυρισμό, αλλ' απλώς περαιτέρω ανάπτυξη της επιχειρηματολογίας που εξετέθη στο δικόγραφο της προσφυγής.

264 Πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι οι διαπιστωθείσες συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές είχαν αντίθετο προς τον ανταγωνισμό σκοπό, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ. Κατά συνέπεια, το ζήτημα του αν αυτές είχαν και αποτέλεσμα αντίθετο προς τον ανταγωνισμό έχει σημασία μόνο για την εκτίμηση του ύψους του προστίμου, με το οποίο πρέπει, επομένως, να συνεξεταστεί.

265 Έχει σημασία, εξ άλλου, να τονιστεί ότι το κατάφωρον της παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, και ιδίως των στοιχείων α', β' και γ', της Συνθήκης ΕΟΚ αποκλείει, ούτως ή άλλως, την εφαρμογή κάποιου « rule of reason », αν υποτεθεί ότι ένας τέτοιος κανόνας βρίσκει πεδίο εφαρμογής στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, εφόσον η παράβαση αυτή θα έπρεπε, στη περίπτωση αυτή, να θεωρηθεί ως per se παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού.

266 Κατά συνέπεια, η αιτίαση της προσφεύγουσας δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

2) Η εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ

267 Η προσφεύγουσα παρατηρεί, με το υπόμνημα απαντήσεως, ότι, όπως δείχνει η Απόφαση 84/387/ΕΟΚ της 19ης Ιουλίου 1984, που αφορούσε μια συμφωνία αναδιαρθρώσεως μεταξύ της ICI και της BP (απόφαση BPCL-ICI, ΕΕ 1984, L 212, σ. 1), η Επι-

τροπή ήταν κάλλιστα ενήμερη της καταστάσεως κρίσεως στην οποία βρισκόταν ο κλάδος των πετροχημικών προϊόντων, ο οποίος χαρακτηριζόταν από πλεονάζον παραγωγικό δυναμικό και αντιμετώπιζε έντονο εξωκοινοτικό ανταγωνισμό και υφίστατο, ως εκ τούτου, σημαντικές ζημίες και ήταν αναγκασμένος να μειώσει το παραγωγικό του δυναμικό.

268 Υποστηρίζει ότι ο κλάδος του πολυπροπυλενίου εμφάνιζε τα ίδια χαρακτηριστικά και γνώριζε τις ίδιες δυσχέρειες, όπως εξέθεσε στην Απόφαση η Επιτροπή (αιτιολογικές σκέψεις 6 έως 11). Επισημαίνει, περαιτέρω, ότι από το 1973/74 έως το 1983/84, οι τιμές πωλήσεώς της παρέμειναν στα ίδια επίπεδα, παρά τον πληθωρισμό. Αυτά, λοιπόν, τα χαρακτηριστικά κρίθηκαν επαρκή για να δικαιολογήσουν τη σύναψη συμφωνίας στην υπόθεση των συνθετικών ινών (απόφαση της 4ης Ιουλίου 1984, Συνθετικές ίνες, ΕΕ 1984, L 207, σ. 17) και στην υπόθεση BPCL-ICI. Τα μέτρα τα οποία η Επιτροπή επέτρεψε στις επιχειρήσεις να εφαρμόσουν στις δύο προαναφερθείσες υποθέσεις ήσαν στην πραγματικότητα παρόμοια με εκείνα στα οποία απέβλεπαν οι παραγωγοί πολυπροπυλενίου (ελεγχόμενος περιορισμός της παραγωγής). Η προσφεύγουσα συμπεραίνει ότι η ταυτότητα μεταξύ των στοιχείων που οδήγησαν την Επιτροπή στην έγκριση των συμφωνιών που είχαν συναφθεί στις δύο εκείνες υποθέσεις αφενός και των στοιχείων τα οποία εμφανίζονται στην παρούσα υπόθεση αφετέρου έπρεπε να οδηγήσει την Επιτροπή στο να λάβει την ίδια στάση.

269 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι το επιχείρημα περί δυσμενούς διακρίσεως σε σύγκριση προς άλλες συμπράξεις που συνήφθησαν υπό συνθήκες κρίσεως συνιστά νέο ισχυρισμό, ως προς το παραδεκτόν του οποίου επαφίεται στην κρίση του Πρωτοδικείου.

270 Ως προς την ουσία, διατείνεται ότι η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλείται την εφαρμογή της εξαιρέσεως του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ, άπαξ η επίδικη συμφωνία δεν κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή. Το ότι μια τέτοια κοινοποίηση δεν υπήρξε εξηγείται άλλωστε από το γεγονός ότι ήταν σαφές ότι η σύμπραξη εμφάνιζε χαρακτηριστικά που τη διέκριναν ριζικά από τις παρατιθέμενες από τη Monte συμφωνίες και που απέκλειαν κάθε πιθανότητα να λάβει η Επιτροπή απόφαση περί εξαιρέσεως. Το ίδιο ισχύει και ως προς τον καθορισμό των τιμών, τον οποίον η Επιτροπή είχε δηλώσει, σε προγενέστερες αποφάσεις της, ότι επ' ουδενί λόγω θα επέτρεπε.

271 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι είναι αλυσιτελής ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας πως θα έπρεπε να εφαρμοστεί το άρθρο 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ στις συμφωνίες τις οποίες συνήψε και τις εναρμονισμένες πρακτικές στις οποίες συμμετέσχε. Συγκεκριμένα, το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονσμού 17 ορίζει ότι « οι συμφωνίες, αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές που προβλέπονται στο άρθρο 85 παράγραφος 1 της Συνθήκης, οι οποίες προέκυψαν μετά την έναρξη της ισχύος του παρόντος κανονισμού και υπέρ των οποίων οι ενδιαφερόμενοι επιθυμούν να επικαλεσθούν την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 85 παράγραφος 3, πρέπει να κοινοποιηθούν στην Επιτροπή. Μέχρι να κοινοποιηθούν, δεν είναι δυνατή η έκδοση αποφάσεως εφαρμογής του άρθρου 85 παράγραφος 3 ». Η προσφεύγουσα, όμως, δεν κοινοποίησε τις διαπιστωθείσες συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές.

272 Γι' αυτό και η προσφεύγουσα δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι υφίσταται δυσμενή διάκριση σε σχέση προς επιχειρήσεις των οποίων οι συμφωνίες θα είχαν εξαιρεθεί δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ.

273 Επομένως, η αιτίαση της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί.

3) Τα ευεργετικά αποτελέσματα των μέτρων που έλαβαν οι παραγωγοί

274 Η προσφεύγουσα εκθέτει ότι τα κατ' εξοχήν ευεργετικά αποτελέσματα των μέτρων που έλαβαν οι παραγωγοί αναγνωρίστηκαν από την ίδια την Επιτροπή. Σημειώθηκε, δηλαδή, αύξηση των πωλήσεων στην Ευρώπη και εκτός Ευρώπης, αύξηση της παραγωγής και μείωση των εισαγωγών. Τα αποτελέσματα αυτά επιτεύχθηκαν με τίμημα βαρύτατες ζημίες για τους παραγωγούς, πράγμα που δείχνει ότι η συμπεριφορά τους δεν είχε ούτε ως σκοπό ούτε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού. Απ' αυτό συμπεραίνει ότι η λειτουργία την οποία απέδωσε το Δικαστήριο στον ανταγωνισμό σε επίπεδο τιμών με την προαναφερθείσα απόφαση της 14ης Ιουλίου 1972 στην υπόθεση 48/69, αναπτύχθηκε πλήρως, έστω και αν επισημαίνει ότι, όπως έχει δεχθεί το Δικαστήριο (αποφάσεις της 25ης Οκτωβρίου 1977 στην υπόθεση 26/76, Metro κατά Επιτροπής, Racc. 1977, σ. 1875, και της 25ης Οκτωβρίου 1983 στην υπόθεση 107/82, AEG κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3151), ο ανταγωνισμός σε επίπεδο τιμών δεν πρέπει να αναχθεί σε « φετίχ ». Στις περιπτώσεις όπου η τιμή έχει καταστεί αδύνατη, διότι δεν μπορεί πλέον να καλύψει το κόστος, δεν πρέπει να γίνεται πλέον λόγος για προστασία του ανταγωνισμού.

275 Υποστηρίζει ότι αν η σύμπραξη αποσκοπούσε πράγματι, όπως λέει η Επιτροπή, στο να κατευθύνει την άφιξη νέων παραγωγών, δεν υπήρξε, εκ μέρους των επιχειρήσεων, αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά. Πράγματι, αυτές θα μπορούσαν, αντιθέτως, άνετα να φράξουν τον δρόμο σ' αυτούς τους νέους παραγωγούς. Γι' αυτό, η συμπεριφορά των επιχειρήσεων πρέπει να θεωρηθεί ως κατ' εξοχήν ανταγωνιστική.

276 Η Επιτροπή σημειώνει, κατ' αρχάς, ότι οι συμφωνίες δεν μπορεί να είχαν τα ευεργετικά αποτελέσματα που τους αποδίδει η Monte· αν υπήρξε θετική εξέλιξη της αγοράς, δεν υπήρξε χάρη στις συμφωνίες, αλλά παρά τις συμφωνίες.

277 Τονίζει, στη συνέχεια, ότι η νομολογία του Δικαστηρίου καταδικάζει κάθε συναινετικό περιορισμό του ανταγωνισμού ως προς τις τιμές προϊόντων διαφορετικών σημάτων (προαναφερθείσα απόφαση της 14ης Ιουλίου 1972 στην υπόθεση 48/69), ενώ οι αποφάσεις τις οποίες παραθέτει η Monte αφορούν κατακόρυφες συμφωνίες και ανταγωνισμό μεταξύ προϊόντων του αυτού σήματος.

278 Ισχυρίζεται, τέλος, ότι η σύμπραξη είχε ως βασικό σκοπό να κατευθύνει τη μαζική άφιξη νέων παραγωγών και να ελαχιστοποιήσει τις συνέπειες επί των τιμών της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας που ήταν αποτέλεσμα αυτής.

279 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, και αν ακόμη υποτεθεί ότι η θετική εξέλιξη της αγοράς, την οποία περιγράφει η προσφεύγουσα, πρέπει να θεωρηθεί ως αποδεδειγμένη, και αν ακόμη υποτεθεί ότι η εξέλιξη αυτή ασκεί επιρροή εν προκειμένω, η προσφεύγουσα, ούτως ή άλλως, δεν απέδειξε ότι η εξέλιξη αυτή οφειλόταν στις συμφωνίες τις οποίες συνήψε και στις εναρμονισμένες πρακτικές στις οποίες μετέσχε.

280 Σχετικώς, έχει σημασία να παρατηρηθεί ότι το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι οι εδραιωμένοι στην αγορά παραγωγοί θα μπορούσαν να είχαν εμποδίσει την είσοδο των νεοαφιχθέντων στην αγορά παραγνωρίζει το γεγονός ότι οι εν λόγω νεοαφιχθέντες ήσαν επιχειρήσεις σημαντικών διαστάσεων, οι οποίες είχαν τα περιθώρια να υποστούν ζημίες, και μάλιστα σημαντικές και επί σειράν ετών, προκειμένου να εισδύσουν στην αγορά του πολυπροπυλενίου, δεδομένου ότι διέθεταν άλλους κλάδους δραστηριότητας, που τους επέτρεπαν να αντισταθμίζουν τις ζημίες αυτές.

281 Κατά συνέπεια, η αιτίαση της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί.

4) Η αρχή της αλληλεγγύης και του καταμερισμού των θυσιών

282 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί το δικαίωμα της Επιτροπής να ισχυρίζεται ότι η κατάσταση ανάγκης δεν νομιμοποιεί τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων. Εν προκειμένω, οι επιχειρήσεις εφάρμοσαν την αρχή της αλληλεγγύης και του καταμερισμού των θυσιών. Η αρχή αυτή, η οποία γίνεται δεκτή για τις επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΧ (άρθρο 58), πρέπει να γίνει δεκτή και στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΟΚ. Ελλείψει διατάξεως, στη Συνθήκη ΕΟΚ, ανάλογης προς την του άρθρου 58 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, στις επιχειρήσεις εναπόκειται να λάβουν τέτοια μέτρα αυτοπειθαρχίας.

283 Υποστηρίζει ότι η Επιτροπή αντιδιαστέλλει ανταγωνισμό και αλληλεγγύη, σε αντίθεση προς την προαναφερθείσα απόφαση της 28ης Μαρτίου 1984, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 29/83 και 30/83. Με γνώμονα την απόφαση αυτή, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι, και αν ακόμη οι παράγουσες πολυπροπυλένιο επιχειρήσεις είχαν καθήσει γύρω από ένα τραπέζι — πράγμα που δεν συνέβη — και είχαν συνάψει σύμβαση με την οποία δεσμεύονταν να πράξουν παν το δυνατόν για να πωλούν σε τιμές που θα τους επέτρεπαν να καλύπτουν τα έξοδά τους, άπαξ δε ο στόχος αυτός επιτεύχθηκε, ακολούθησαν η καθεμιά τον δικό της δρόμο, η συμπεριφορά τους δεν ήταν κατακριτέα υπό το πρίσμα του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ.

284 Η Επιτροπή απαντά ότι το γεγονός ότι η Συνθήκη ΕΟΚ δεν περιέχει ανάλογη διάταξη προς την του άρθρου 58 της Συνθήκης ΕΚΑΧ δεν σημαίνει ότι ο νομοθέτης ανέθεσε στις επιχειρήσεις τη μέριμνα να υλοποιήσουν την αρχή της αλληλεγγύης και του καταμερισμού των θυσιών.

285 Υποστηρίζει ότι η προσφεύγουσα υπολαμβάνει την προαναφερθείσα απόφαση της 28ης Μαρτίου 1984, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 29/83 και 30/83, υπό την αντίθετη ουσιαστικά έννοια από εκείνη που πράγματι έχει. Η απόφαση αυτή επιβεβαίωσε τον παράνομο χαρακτήρα μιας συμβάσεως αρωγής μεταξύ επιχειρήσεων, έστω και αν το Δικαστήριο επιφυλάχθηκε το δικαίωμα να εκτιμήσει διαφορετικά συμφωνίες αρωγής σε περιπτώσεις ανωτέρας βίας. Η επιφύλαξη αυτή όμως δεν ασκεί επιρροή εν προκειμένω. Η Επιτροπή εμμένει στη θέση ότι ανταγωνισμός και αλληλεγγύη είναι αντιθετικές έννοιες και ότι μόνον οι δημόσιες αρχές μπορούν ενίοτε να επέμβουν για να τις συμβιβάσουν.

286 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η αρχή του καταμερισμού των θυσιών με κοινή συμφωνία μεταξύ των επιχειρήσεων αντιτίθεται προς τον ανταγωνισμό τον οποίον επιδιώκει να διαφυλάξει το άρθρο 85 της Συνθήκης ΕΟΚ. Γι' αυτό και εναπόκειται, όχι στις επιχειρήσεις, αλλά στις κοινοτικές και μόνον αρχές — ενδεχομένως κατόπιν αιτήσεως των επιχειρήσεων — να συμφιλιώνουν τις έννοιες αυτές υπό εξαιρετικές περιστάσεις και σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπει προς τούτο η Συνθήκη ΕΟΚ.

287 Κατά συνέπεια, δεν εναπόκειται στις επιχειρήσεις να θέτουν την αρχή αυτή σε εφαρμογή χωρίς να αναφέρονται στην αρμόδια αρχή και χωρίς να τηρούν τις προς τούτο προβλεπόμενες διαδικασίες. Συναφώς, πρέπει ειδικότερα να επισημανθεί ότι, τον Ιούλιο του 1982, η προσφεύγουσα και άλλοι οκτώ παραγωγοί πολυπροπυλενίου εκλήθησαν από την Επιτροπή να παραστούν σε μια σύσκεψη αφιερωμένη στο πρόβλημα της αναδιαρθρώσεως της βιομηχανίας πλαστικών, ότι συγκροτήθηκε μια ομάδα εργασίας και καταρτίστηκε σχετική έκθεση και ότι, κατόπιν αυτού, οι επιχειρήσεις έκριναν ότι η σύμπραξη λόγω συνθηκών κρίσεως δεν εδικαιολογείτο.

288 Επομένως, η αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

5) Ο αθέμιτος ανταγωνισμός

289 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το άρθρο 85 της Συνθήκης ΕΟΚ αποσκοπεί στη διατήρηση ενός αποτελεσματικού ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων (απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Απριλίου 1984 στην υπόθεση 177/82 και 178/82, Van de Haar και Kaveka de Meern, Συλλογή 1984, σ. 1797) και δεν μπορεί να καταλήγει στο να αναγκάζει τις επιχειρήσεις να δημιουργούν ή να διατηρούν μεταξύ τους σχέσεις αθέμιτου ανταγωνισμού.

290 Εκθέτει ότι η συμπεριφορά επιχειρήσεων που πωλούν κατά σύστημα σε τιμή κατώτερη του κόστους για να διατηρήσουν το μερίδιό τους στην αγορά ή, τουλάχιστον, για να επιβιώσουν, ανάγεται στον αμοιβαίο αθέμιτο ανταγωνισμό, σύμφωνα με τις αρχές που είναι παραδεδεγμένες σε όλα τα κράτη μέλη, καθ' όσον ο αθέμιτος ανταγωνισμός καταλήγει στην κατάργηση αυτών τούτων των όρων του ανταγωνισμού. Μια τέτοια κατάσταση πωλήσεων με ζημία αποτελεί, κατά την προσφεύγουσα, « predatory pricing ». Δεν μπορεί, επομένως, να υφίσταται περιορισμός του ανταγωνισμού κατά την

έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, όταν τα τιθέμενα στον ανταγωνισμό όρια υπαγορεύονται από την αρχή της εντιμότητας των συναλλαγών ή, κατά μείζονα λόγον, όταν η φερόμενη παράβαση αποσκοπεί στο να καταστήσει δυνατή την ίδια την επιβίωση της επιχειρήσεως ή ενός από τους κλάδους δραστηριοτήτων της (απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Ιουνίου 1966, στην υπόθεση 56/65, Maschinenbau Ulm, Racc. 1966, σ. 337). Η Επιτροπή, χρησιμοποιώντας την εξουσία της για να αντιταχθεί στην προσπάθεια εξυγιάνσεως ενός βιομηχανικού κλάδου και διακινδυνεύοντας έτσι να προκαλέσει την καταστροφή του, υπέπεσε, προδήλως, κατάχρηση εξουσίας.

291 Η προσφεύγουσα φρονεί ότι, εν προκειμένω, οι λόγοι για τους οποίους οι παραγωγοί πολυπροπυλενίου συναντώνταν τόσο συχνά είναι οι ίδιοι που τους ωθούν να συνάψουν συμφωνίες αυτοπειθαρχίας. Οι λόγοι αυτοί, που είναι θεμιτοί υπό το πρίσμα του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, υπαγορεύθηκαν από τη βούληση των παραγωγών να υποκαταστήσουν με τον οικονομικό ορθολογισμό και την εντιμότητα των εμπορικών συναλλαγών τον «νόμο της ζούγκλας». Εν προκειμένω, επιχειρήσεις που λειτουργούσαν χρονίως με ζημία, αναγκασμένες να εφαρμόζουν τιμές αυτοκαταστροφής, προσπάθησαν να μειώσουν βαθμιαία το παθητικό τους, χωρίς να δεσμευτούν ότι θα ακολουθούσαν μια ορισμένη συμπεριφορά, ούτε για το παρόν, ούτε για το μέλλον. Το δε άρθρο 85 επιδιώκει να διασφαλίσει τη διατήρηση των φυσιολογικών συνθηκών της αγοράς και όχι έναν ανταγωνισμό που ανατρέπει αυτές τις συνθήκες (προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 1981 στην υπόθεση 172/80).

292 Η Επιτροπή είναι πρόθυμη να δεχθεί ότι η συμφωνία με την οποία οι επιχειρήσεις δεσμεύονται να μη χρησιμοποιήσουν μορφές αθέμιτου ανταγωνισμού δεν απαγορεύεται από το άρθρο 85, υπό τον όρον πάντως ότι δεν καταλήγει στο να περιορίζει τον ανταγωνισμό εν γένει. Το πρόβλημα έγκειται στον ορισμό του αθέμιτου ανταγωνισμού. Δεν είναι αληθές ότι η πώληση κάτω από την τιμή κόστους συνιστά, αφ' εαυτής, μορφή αθέμιτου ανταγωνισμού.

293 Υπενθυμίζει τη διάκριση που πρέπει να γίνεται μεταξύ πωλήσεως κάτω της τιμής κόστους ως μέσου για την κατάκτηση μονοπωλίου (που μόνη αυτή μπορεί να χαρακτηρίζεται ως «predatory pricing») και πωλήσεως κάτω της τιμής κόστους που προκαλείται λόγω απροσδόκητης μεταβολής της καταστάσεως της αγοράς. Δεδομένου ότι το δεύτερο φαινόμενο δεν αποτελεί μορφή αθέμιτου ανταγωνισμού, μια σύμπραξη που επιδιώκει τον τερματισμό του δεν εκφεύγει της απαγορεύσεως του άρθρου 85. Επομένως, ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι μια σύμπραξη που αποσκοπεί στον αποκλεισμό της πωλήσεως κάτω της τιμής κόστους είναι θεμιτή παρίσταται εντελώς αστήρικτος, όπως και η σύγκρισή της με τους κώδικες αυτοπειθαρχίας.

294 Η Επιτροπή, περαιτέρω, θεωρεί ανακριβή τον ισχυρισμό ότι, όταν η προσφορά και η ζήτηση δεν ισορροπούν, το άρθρο 85 δεν προστατεύει τον ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα, η αναφορά της προαναφερθείσας αποφάσεως της 14ης Ιουλίου 1981, στην υπόθεση 172/80, περί « φυσιολογικών συνθηκών των αγορών » δεν πρέπει να γίνει νοητή υπό την έννοια της αγοράς που βρίσκεται σε « ισορροπία », αλλά υπό την έννοια της αγοράς που δεν υπόκειται σε « τεχνητή » νόθευση.

295 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η πώληση κάτω της τιμής κόστους ενδέχεται να συνιστά μορφή αθέμιτου ανταγωνισμού, αν αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικής θέσεως μιας επιχειρήσεως εις βάρος των ανταγωνιστών της. Δεν μπορεί να γίνεται λόγος περί αθέμιτου ανταγωνισμού, αν η πώληση σε τιμή κατώτερη της τιμής κόστους απορρέει από τη λειτουργία της προσφοράς και της ζητήσεως, πράγμα που, όπως αναγνωρίζει και η προσφεύγουσα, συνέβη στην προκειμένη περίπτωση.

296 Κατά συνέπεια, οι συμμετέχοντες σε μια σύμπραξη, η οποία επιδιώκει να ωθήσει τις τιμές από ένα επίπεδο κατώτερο της τιμής κόστους σε μια τιμή ίση ή ανώτερη αυτής, δεν μπορούν να επικαλεστούν το ότι η σύμπραξη αυτή επιδίωκε τον τερματισμό του αθέμιτου ανταγωνισμού, για να δικαιολογήσουν τη συμπεριφορά τους.

297 Επομένως, η αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

6) Η αναλογία προς τα νόμιμα καρτέλ πρώτων υλών

298 Η προσφεύγουσα αναφέρεται στις ενώσεις παραγωγών και/ή καταναλωτών πρώτων υλών, οι οποίες, πλην ατυχών τινων εξαιρέσεων όπως ο ΟΠΕΚ, επιτέλεσαν ένα αξιόλογο έργο σταθεροποιήσεως των αγορών και ουδέποτε εδιώχθησαν βάσει των διατάξεων περί του ανταγωνισμού. Τονίζει ότι η Κοινότητα είναι άλλωστε συμβαλλόμενο μέρος ορισμένων από τις συμφωνίες αυτές.

299 Τονίζει ότι η ανάγκη διαρκούς και συχνής ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ παραγωγών πολυπροπυλενίου ήταν χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτού του προϊόντος, το οποίο αποτελεί τρόπον τινά πρώτη ύλη. Η ανάγκη αυτή, επομένως, δεν ήταν αποτέλεσμα αποκλειστικώς και μόνον της ολέθριας καταστάσεως του κλάδου.

300 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι οι διεθνείς συμφωνίες στις οποίες αναφέρεται η Monte ανάγονται στα φαινόμενα της δημοσίας ρυθμίσεως της αγοράς και όχι της συμπεριφοράς επιχειρήσεων.

301 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η αναλογία την οποία επιχειρεί η προσφεύγουσα είναι εντελώς αστήρικτη, άπαξ οι συμφωνίες στις οποίες αναφέρεται συνιστούν δημόσιες ρυθμίσεις της αγοράς, που δεν μπορούν να συγκριθούν προς τις συμφωνίες τις οποίες συνήψαν εν προκειμένω οι παραγωγοί του πολυπροπυλενίου.

302 Επομένως, η αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

7) Το ιταλικό νομικό, πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο

303 Η προσφεύγουσα διατείνεται ότι τα κράτη μπορούν να δημιουργούν τέτοιες συνθήκες στην αγορά, ώστε να αλλοιώνεται ο ίδιος ο ανταγωνισμός (προαναφερθείσα απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1975, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 40/73 έως 48/73,50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73) και ότι δεν έχει πλέον νόημα να γίνεται λόγος περί φυσιολογικής συμπεριφοράς της επιχειρήσεως. Εν προκειμένω, η Monte δεσμευόταν από μια συμφωνία με τα συνδικάτα για τη διατήρηση της απασχολήσεως και υπέκειτο στον νόμο 675 της 12ης Αυγούστου 1977, περί «μέτρων για τον συντονισμό της βιομηχανικής πολιτικής», ο οποίος είχε, μεταξύ άλλων, ως αποτέλεσμα να την εμποδίζει να προβεί στις απολύσεις που είχε σχεδιάσει.

304 Με το υπόμνημα απαντήσεως, προσθέτει ότι υπέστη εκβιασμούς από τις «Ερυθρές Ταξιαρχίες», οι οποίες διακήρυσσαν ότι ήθελαν να «καταδικάσουν το σχέδιο αναδιαρθρώσεως, καταδεικνύοντας τις ολέθριες συνέπειές του για την εργατική τάξη».

305 Κατά την προσφεύγουσα, η Monte βρισκόταν δηλαδή αντιμέτωπη με το εξής δίλημμα: είτε να υιοθετήσει τη συμπεριφορά την οποία καταγγέλλει η Επιτροπή, είτε να προβεί σε αναδιάρθρωση της επιχειρήσεως, με όλους τους κινδύνους τους οποίους αυτό θα συνεπαγόταν, αν ληφθούν υπόψη οι επιθέσεις των « Ερυθρών Ταξιαρχιών » (δύο διευθυντικά στελέχη της Monte δολοφονήθηκαν από αυτές, ως υπεύθυνα για τα σχέδια αναδιαρθρώσεως).

306 Η Επιτροπή δεν αποδέχεται τη θέση της προσφεύγουσας ότι δεν μπόρεσε να αποφύγει τη σύμπραξη με άλλους παραγωγούς, διότι την ανάγκαζε προς τούτο η ιταλική έννομη τάξη. Οι υποχρεώσεις που της επιβάλλει το εθνικό δίκαιο, πράγματι, δεν μπορούν να εκτοπίσουν εκείνες που απορρέουν από το άρθρο 85 (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 1977 στην υπόθεση 13/77, GB-Inno, Racc. 1977, σ. 2115, σκέψεις 34 και 35, και της 17ης Ιανουαρίου 1984 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 43/82 και 63/82, VBVB και VBBB κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 19, σκέψη 40).

307 Η Επιτροπή διατείνεται αφενός μεν ότι οι υποχρεώσεις τις οποίες λέγεται ότι επέβαλλε στη Monte το ιταλικό δίκαιο ανέκυψαν μόλις το 1981, ενώ η σύμπραξη ανάγεται στο 1977, αφετέρου δε ότι η Monte οικειοθελώς αναδέχθηκε αυτές τις υποχρεώσεις, όσον αφορά τόσο τη συμφωνία με τα συνδικάτα, όσο και τον νόμο 675/77, ο οποίος εξαρτούσε τη χορήγηση ενισχύσεων από τη διατήρηση της απασχολήσεως.

308 Συναφώς, παρατηρεί ότι το Δικαστήριο, με τις αποφάσεις της 29ης Οκτωβρίου 1980, Van Landewyck, όπ. π., και της 10ης Δεκεμβρίου 1985 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 240/82 έως 242/82, 261/82, 262/82, 268/82 και 269/82, Stichting Sigarettenindustrie κατά Επιτροπής (Συλλογή 1985, σ. 3831), έκρινε ότι οι περιορισμοί του ανταγωνισμού ήσαν ακόμη σοβαρότεροι, όταν ο ανταγωνισμός ήδη συρρικνωνόταν από δημόσιες κανονιστικές ρυθμίσεις.

309 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το επιχείρημα περί « Ερυθρών Ταξιαρχιών » συνιστά νέο ισχυρισμό, ως προς το παραδεκτόν του οποίου δηλώνει ότι επαφίεται στην κρίση του Πρωτοδικείου. Προσθέτει ότι η Απόφαση δεν διαλαμβάνει το ζήτημα αυτό, διότι ακριβώς ουδέποτε εθίγη κατά τη διοικητική διαδικασία. Παρατηρεί, τέλος, ότι η δολο-

φονία του γενικού διευθυντή της Monte έγινε το 1981, ενώ η σύμπραξη χρονολογείται από το 1977.

310 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι οι υποχρεώσεις, τις οποίες η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι υπείχε από το ιταλικό δίκαιο, ανέκυψαν όλες τρία και πλέον έτη μετά τη σύναψη της συμφωνίας περί των κατωτάτων τιμών. Συγκεκριμένα, η συμφωνία με τα συνδικάτα, η οποία εμπόδιζε την προσφεύγουσα να προβεί σε απολύσεις, συνήφθη στις 19 Φεβρουαρίου 1981, η δε προσφεύγουσα εκηρύχθη σε κατάσταση κρίσεως στις 26 Μαρτίου 1981· μπόρεσε έτσι να τύχει των ενισχύσεων που συνηρτώντο προς την εφαρμογή του νόμου 675 της 12ης Αυγούστου 1977, ο οποίος απαιτούσε, εις αντάλλαγμα, τη διατήρηση της απασχολήσεως.

311 Πρέπει να σημειωθεί, περαιτέρω, ότι τόσο η συμφωνία με τα συνδικάτα, όσο και η υπό της Ιταλικής Κυβερνήσεως κήρυξη της προσφεύγουσας σε κατάσταση κρίσεως είναι πράξεις στις οποίες η προσφεύγουσα συνήνεσε, προκειμένου να τύχει των πλεονεκτημάτων που αντιστοιχούσαν προς τις δεσμεύσεις που ανελάμβανε.

312 Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι οι υποχρεώσεις τις οποίες υπείχε από το ιταλικό δίκαιο την περιήγαγαν σε μια κατάσταση που καθιστούσε αναπόφευκτη τη συμμετοχή της σε συμφωνίες ή σε εναρμονισμένες πρακτικές αντίθετες προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ.

313 Το Πρωτοδικείο θεωρεί, τέλος, ότι το επιχείρημα περί του εκβιασμού τον οποίον άσκησαν στην προσφεύγουσα ου «Ερυθρές Ταξιαρχίες» συνιστά νέο ισχυρισμό, κατά την έννοια του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου και του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, και πρέπει, ως εκ τούτου, να κριθεί απαράδεκτο. Συγκεκριμένα, ο ισχυρισμός αυτός στηρίζεται σε ένα πραγματικό στοιχείο που ανέκυψε από το 1981, ήτοι πολύ πριν από την έναρξη της παρούσας διαδικασίας.

314 Οι αιτιάσεις της προσφεύγουσας δεν μπορούν, επομένως, να γίνουν δεκτές.

3. *Συμπέρασμα*

315 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η απόδειξη της παραβάσεως στηρίζεται αποκλειστικά στους λόγους που εκτίθενται με την Απόφαση και ότι το σύνολο των αιτιάσεων της προσφεύγουσας σχετικά με τις διαπιστώσεις των πραγματικών περιστατικών και την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, στις οποίες προέβη με την προσβαλλόμενη πράξη η Επιτροπή, πρέπει να απορριφθούν.

Περί της ελευθερίας του συνέρχεσθαι

316 Η προσφεύγουσα παρατηρεί ότι, κατά την Επιτροπή, οι συναντήσεις παραγωγών, η ανταλλαγή πληροφοριών και η δημιουργία ενώσεως *εν τοις πράγμασι* είναι δραστηριότητες που πλήττουν τον ανταγωνισμό, ασχέτως προς τους σκοπούς των δραστηριοτήτων αυτών. Αφού απέδειξε τον σκοπό μιας από τις συναντήσεις αυτές ή μιας από τις επαφές αυτές, η Επιτροπή θεωρεί ότι όλες οι άλλες επαφές ή συναντήσεις είχαν τον ίδιο σκοπό. Συναφώς, η Monte διατείνεται ότι η Επιτροπή προσδιόρισε τον σκοπό των συναντήσεων στηριζόμενη στην απάντηση της ICI στην αίτηση παροχής πληροφοριών (γ. αιτ. παράρτ. 8), την οποία όμως παρέστησε εντελώς διαφορετικά. Περαιτέρω, χαρακτηρίζει τις συναντήσεις αυτές ως «μυστικές», μόνο και μόνο διότι δεν είχαν λάβει προηγουμένως την άδεια κάποιας αρμόδιας αρχής.

317 Κατά την προσφεύγουσα, αυτό συνιστά παραβίαση του δικαιώματος — το οποίο αναγνωρίζουν στις επιχειρήσεις τα Συντάγματα όλων των κρατών μελών — να συνέρχονται και να ανταλλάσσουν γνώμες και πληροφορίες. Κατά μείζονα λόγον, το ίδιο ισχύει όταν τίθεται ζήτημα να εξασφαλίσουν την επιβίωση ενός βιομηχανικού κλάδου και να τηρήσουν τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει έναντι των κυβερνητικών αρχών σχετικά με την απασχόληση.

318 Η Επιτροπή απαντά ότι το πρόβλημα δεν είναι αν υπήρξε παραβίαση των ελευθεριών τις οποίες επικαλείται η προσφεύγουσα, αλλά αν υπήρξε παράβαση του άρθρου 85. Η προσφεύγουσα δεν μπορεί να αρνηθεί ότι οι συναντήσεις των παραγωγών πολυπροπυλενίου είχαν τους στόχους που τους αποδίδει η Επιτροπή. Οι στόχοι αυτοί προκύπτουν σαφώς από πολυάριθμες έγγραφες αποδείξεις και από την απάντηση της ICI στην αίτηση παροχής πληροφοριών (γ. αιτ. παράρτ. 8), απάντηση την οποία η Επι-

τροπή ουδόλως παρέστησε διαφορετικά. Προσθέτει ότι η μυστικότητα των συναντήσεων σαφώς αποδείχθηκε.

319 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η ελευθερία του συνέρχεσθαι αποσκοπεί στο να επιτρέπει στα πρόσωπα να συνέρχονται ελευθέρως. Δεν αποσκοπεί στο να νομιμοποιεί όλες τις παραβάσεις που μπορούν να διαπραχθούν κατά τη διάρκεια ή κατόπιν συναντήσεων.

320 Εν προκειμένω, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τις επικρινόμενες με την Απόφαση συναντήσεις, οι συμμετέχοντες παραβίασαν το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, εφόσον συνήψαν, μεταξύ άλλων, συμφωνίες περί τιμών και ποσοστώσεων.

321 Επομένως, η αιτίαση δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

Περί της αιτιολογίας

322 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή απέρριψε, χωρίς επαρκή αιτιολογία, όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που είχαν προσκομίσει οι διάδικοι, για να στοιχειοθετήσουν ότι η φερόμενη σύμπραξη δεν άσκησε καμμία επιδραση στην αγορά: πρόκειται για το πόρισμα Coopers & Lybrand, για μια οικονομετρική μελέτη αφορώσα τη γερμανική αγορά, την οποία κατήρτισε ο καθηγητής Albach του Πανεπιστημίου της Βόννης, καθώς και για διάφορα έγγραφα που προδίδουν ότι οι επιχειρήσεις ακολουθούσαν διιστάμενη συμπεριφορά.

323 Η Επιτροπή σημειώνει ότι η αιτιολογία της Αποφάσεως επί των ζητημάτων που εγείρει η Monte είναι σαφής και ρητή (Απόφαση, αιτιολογικές σκέψεις 72 έως 74 και 90 έως 94), η δε προσφεύγουσα δεν εξηγεί γιατί είναι ανεπαρκής.

324 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου (βλ. ιδίως τις αποφάσεις της 29ης Οκτωβρίου 1980 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 209/78 έως 215/78 και 218/78, όπ. π., σκέψη 66, και της 10ης Δεκεμβρίου 1985 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 240/82 έως 242/82, 261/82, 262/82, 268/82 και 269/82, σκέψη 88), ναι μεν, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 190 της Συνθήκης, η Επι-

τροπή υποχρεούται να αιτιολογεί τις αποφάσεις της, αναφέροντας τα νομικά και πραγματικά στοιχεία από τα οποία εξαρτάται η νομιμότητα του μέτρου, καθώς και τις σκέψεις που την οδήγησαν στη λήψη της αποφάσεώς της, δεν απαιτείται όμως να εξετάζει όλα τα νομικά και πραγματικά ζητήματα που έχουν εγείρει οι ενδιαφερόμενοι κατά τη διοικητική διαδικασία. Εξ αυτού έπεται ότι η Επιτροπή δεν υποχρεούται να απαντά σε όσα ζητήματα θεωρεί ότι δεν ασκούν καμμία επιρροή.

325 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, όπως προκύπτει από την κρίση την οποία σχημάτισε σχετικά με τις διαπιστώσεις των πραγματικών περιστατικών και την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, στις οποίες προέβη με την προσβαλλόμενη πράξη η Επιτροπή, αυτή έλαβε δεόντως υπόψη τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας περί των αποτελεσμάτων της συμπράξεως στην αγορά και εξέθεσε πειστικά στην Απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 72 έως 74 και 89 έως 92) τους λόγους για τους οποίους θεώρησε αβάσιμα τα συμπεράσματα τα οποία αντλούσε η προσφεύγουσα από το πόρισμα Coopers & Lybrand και τη μελέτη του καθηγητή Albach.

326 Κατά συνέπεια, η αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

Περί του προστίμου

327 Η προσφεύγουσα προσάπτει στην Απόφαση ότι εκδόθηκε κατά παράβαση του άρθρου 15 του κανονισμού 17, καθ' ότι δεν εκτιμήθηκε προσηκόντως η διάρκεια και η σοβαρότητα της παραβάσεως που της καταλογίστηκε.

1. *Η παραγραφή*

328 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, έστω και αν το 1977 συνήφθη συμφωνία περί κατωτάτων τιμών, αυτή καλύπτεται από την πενταετή παραγραφή που προβλέπεται στον κανονισμό (ΕΟΚ) 2988/74 του Συμβουλίου, της 26ης Νοεμβρίου 1974, περί παραγραφής του δικαιώματος διώξεως και εκτελέσεως των αποφάσεων στους τομείς του δικαίου των μεταφορών και του ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 07/001, σ. 241, στο εξής: κανονισμός 2988/74), κατά το μέτρο που, λόγω της διαφορετικής φύσεως της συμφωνίας περί κατωτάτων τιμών και των συναντήσεων που — όπως αναγνωρίζει η Επιτροπή — διεξήχθησαν μετά τον Δεκέμβριο του 1977, η Επιτροπή δεν μπορεί να επικαλείται τον διαρκή ή εξακολουθητικό χαρακτήρα της παραβάσεως κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 2, του προαναφερθέντος κανονισμού.

329 Η Επιτροπή διατείνεται ότι η παραγραφή δεν επήλθε ως προς τη συμφωνία που συνήφθη το 1977, διότι υφίσταται προφανής πραγματική σχέση μεταξύ του συνόλου των διακανονισμών που συνήφθησαν καθ' όλη την περίοδο της συμπράξεως και πρόκειται, κατά συνέπεια, περί ενιαίας και συνεχούς παραβάσεως. Συγκεκριμένα, η έννοια των « κατωτάτων τιμών » δεν διαφέρει από τις έννοιες των « ελαχίστων τιμών » ή των « τιμών-στόχων ».

330 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 2988/74, η πενταετής παραγραφή της εξουσίας της Επιτροπής να επιβάλλει πρόστιμα αρχίζει, προκειμένου περί διαρκών ή κατ' εξακολούθηση παραβάσεων, μόνο από την ημέρα της λήξεως της παραβάσεως.

331 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από την κρίση που σχημάτισε το Πρωτοδικείο σχετικά με την απόδειξη της παραβάσεως, η προσφεύγουσα μετέσχε, χωρίς διακοπή, σε μία ενιαία και συνεχή παράβαση αφότου συνήφθη η απόφαση περί των κατωτάτων τιμών στα μέσα του 1977 μέχρι τον Νοέμβριο του 1983.

332 Κατά συνέπεια, δεν ευσταθεί ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας περί παραγραφής των προστίμων.

2. *Η διάρκεια της παραβάσεως*

333 Η προσφεύγουσα διατείνεται ότι η Επιτροπή δεν είναι εις θέση να αποδείξει την ημερομηνία ούτε της ενάρξεως ούτε του πέρατος της παραβάσεως· δεν μπορεί, επομένως, να υποστηρίζει ότι η παράβαση διήρκεσε επί επτά έτη.

334 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι η σχετικώς μακρά διάρκεια της παραβάσεως — η οποία εκτείνεται από τα μέσα του 1977 μέχρι τον Νοέμβριο του 1983 τουλάχιστον — δικαιολογεί την επιβολή βαρειών κυρώσεων.

335 Ισχυρίζεται ότι διαθέτει αποδείξεις περί της υπάρξεως συναντήσεων προ του 1979 και περί της συνεχίσεως των αποτελεσμάτων της συμπράξεως μέχρι του Νοεμβρίου του 1983, εφόσον τον Σεπτέμβριο δόθηκαν οδηγίες καθορισμού τιμών για τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο.

336 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι διαπίστωσε ότι η Επιτροπή εκτίμησε ορθώς τη διάρκεια της υπό της προσφεύγουσας παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ.

337 Επομένως, η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί.

3. *Η σοβαρότητα της παραβάσεως*

Α' — Η νέα πολιτική της Επιτροπής ως προς τα πρόστιμα

338 Η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι η Επιτροπή διαθέτει διακριτική ευχέρεια ως προς τον καθορισμό του ύψους των προστίμων που επιβάλλει, την οποία όμως δεν μπορεί να ασκεί κατά τρόπο αυθαίρετο (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 1983 στην υπόθεση 188/82, Thyssen κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3721, και της 17ης Μαΐου 1984 στην υπόθεση 15/83, Denkavit, Συλλογή 1984, σ. 2171). Δυνάμει αυτής της διακριτικής ευχέρειας, η Επιτροπή υποχρεούται να εκτιμά όχι μόνο την ύπαρξη της παραβάσεως, αλλά και την αλληλουχία μέσα στην οποία αυτή εντάσσεται.

339 Φρονεί ότι κακώς η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι βρίσκεται στην καλύτερη θέση για να εκτιμήσει όλους τους παράγοντες που ασκούν επιρροή στην υπόθεση. Επικαλείται, προς απόδειξη του ισχυρισμού της, τις πολυάριθμες αποφάσεις του Δικαστηρίου, όπου αυτό ακύρωσε ή μείωσε τα πρόστιμα που είχαν επιβληθεί στις επιχειρήσεις (αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 1967 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 8/66 έως 11/66, Cimenteries CBR κατά Επιτροπής, Racc. 1967, σ. 93· της 13ης Φεβρουαρίου 1979 στην υπόθεση 85/76, Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, Racc. 1979, σ. 461· της 7ης Ιουνίου 1983 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 100/80 έως 103/80, όπ. π., και της 10ης Δεκεμβρίου 1985 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 240/82 έως 242/82, 261/82, 262/82, 268/82 και 269/82, όπ.π.).

340 Η προσφεύγουσα διατείνεται ότι η προληπτική λειτουργία του προστίμου δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των στοιχείων που πρέπει να συνεκτιμώνται κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17. Αποκρούει τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι « το κύριο καθήκον της είναι, οποτεδήποτε και σε όλες τις υποθέσεις να επιβάλλει αποτελεσματικές κυρώσεις, για να διασφαλίζει την εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού », ισχυρισμό τον οποίο προέβαλε αυτή βάσει της απορριπτέας θεωρίας της του « per se », η οποία αγνοεί τους σκοπούς της συμπεριφοράς, το πλαίσιο στο οποίο αυτή εκδηλώνεται και τη σοβαρότητα των πραγματικών περιστατικών.

341 Επισημαίνει ακόμη ότι η Απόφαση συνιστά σαφώς διάκριση σε σύγκριση προς τις προγενέστερες αποφάσεις της Επιτροπής, και ιδίως προς την εκδοθείσα στην υπόθεση Meldoc, η οποία αφορούσε τη γαλακτοβιομηχανία των Κάτω Χωρών (απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 1986, Meldoc, ΕΕ 1986, L 348, σ. 50). Φρονεί ότι η διάκριση αυτή καθίσταται ακόμη οξύτερη, καθ' όσον πολλαπλοί ήσαν οι λόγοι, στην προκειμένη υπόθεση, που έπρεπε να ωθήσουν την Επιτροπή στο να αποφύγει να επιβάλει πρόστιμο, όπως οι δικαιολογητικές περιστάσεις της καταστάσεως ανάγκης και της νόμιμης άμυνας, οι υποχρεώσεις που είχαν αναληφθεί έναντι της ιταλικής πολιτείας για τη μη μείωση του εργατικού δυναμικού, η ανυπαρξία οποιασδήποτε αρνητικής επιδράσεως, η παρουσία σημαντικών πλεονεκτημάτων για την αγορά και οι αναμφίβολες ελλείψεις τις οποίες εμφάνιζαν οι αποδείξεις.

342 Η Επιτροπή, από την πλευρά της, ισχυρίζεται ότι, κατά την επιβολή κυρώσεων στην παρούσα υπόθεση, ενήργησε σύμφωνα με την παγιωμένη πρακτική της, καθώς και με τις αρχές που έχει διατυπώσει σχετικά με τα πρόστιμα το Δικαστήριο. Τονίζει ότι, από το 1979 και εντεύθεν, ακολουθεί μια πολιτική που συνίσταται στην εξασφάλιση της τηρήσεως των κανόνων του ανταγωνισμού διά της επιβολής βαρυτέρων κυρώσεων, ιδίως για τις κατηγορίες παραβάσεων που είναι παγίως καθιερωμένες στο δίκαιο του ανταγωνισμού και για τις ιδιαίτερα βαρειές παραβάσεις, όπως είναι οι επίδικες· επιδίωξε έτσι την ενίσχυση του προληπτικού αποτελέσματος των κυρώσεων. Την πολιτική αυτή έχει επιδοκιμάσει το Δικαστήριο (προαναφερθείσα απόφαση της 7ης Ιουνίου 1983 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 100/80 έως 103/80, σκέψεις 106 έως 109), το οποίο έχει επίσης κρίνει επανειλημμένα ότι ο καθορισμός του ύψους των κυρώσεων προϋποθέτει την εκτίμηση ενός περιπλόκου συνόλου παραγόντων (προαναφερθείσα απόφαση της 7ης Ιουνίου 1983 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 100/80 έως 103/80, σκέψη 120, και απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 1983, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 96/82 έως 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 και 110/82, IAZ κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3369, σκέψη 52).

343 Η Επιτροπή διαθέτει κατ' εξοχήν τα μέσα για να προβεί σε μια τέτοια εκτίμηση, η οποία μπορεί να ανατραπεί μόνο σε περίπτωση ουσιώδους πλάνης περί τα πράγματα ή

περί το δίκαιο. Εξ άλλου, το Δικαστήριο έχει επιβεβαιώσει ότι η Επιτροπή μπορεί να εκφέρει διαφορετική κρίση, ανάλογα με την υπόθεση, επί των κυρώσεων που κρίνει επιβεβλημένες, ακόμη και όταν οι εν λόγω υποθέσεις αφορούν παρόμοιες καταστάσεις (απόφαση της 12ης Ιουλίου 1979 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 32/78, 36/78 έως 82/78, BMW Belgium κατά Επιτροπής, Racc. 1979, σ. 2435, σκέψη 53, και προαναφερθείσα απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1983 στην υπόθεση 322/81, σκέψεις 111 επ.).

344 Η Επιτροπή αναφέρει ότι το βασικό στοιχείο της νέας πολιτικής της σχετικά με τα πρόστιμα ήταν η υιοθέτηση μιας αυστηρότερης στάσεως στην αποτίμηση της σοβαρότητας των διαπραττομένων παραβάσεων και στον προσδιορισμό της εντάσεως της προληπτικής ενέργειας που κρίνεται αναγκαία για να εμποδίσει την υποτροπή των ίδιων ή άλλων επιχειρήσεων. Επισημαίνει ότι, στη *Δέκατη Τρίτη Έκθεσή της επί της πολιτικής ανταγωνισμού*, είχε επισημάνει ειδικά την προσοχή στην πρόθεσή της να ενισχύσει το προληπτικό αποτέλεσμα των προστίμων, ανεβάζοντας το γενικό τους επίπεδο σε περίπτωση σοβαρών παραβάσεων, και είχε ορίσει λεπτομερώς τις μορφές παραβάσεων που θα εθεωρούντο ως ιδιαιτέρως σοβαρές, καθώς και τους παράγοντες που θα συνεκτιμώντο για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων.

345 Η Επιτροπή διατείνεται, τέλος, ότι η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας περί διακρίσεως σε σχέση προς προγενέστερες υποθέσεις άγει σε σύγκριση μεγεθών που δεν είναι συγκρίσιμα. Παρατηρεί, ειδικότερα, ότι η υπόθεση Meldoc ήταν εντελώς διαφορετική από την παρούσα, εφόσον αφορούσε μια περιφερειακή σύμπραξη μεταξύ μικρών επιχειρήσεων, η οποία αφορούσε ένα γεωργικό προϊόν.

346 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η εξουσία της Επιτροπής να επιβάλλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, υποπίπτουν σε παράβαση των διατάξεων του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ συνιστά ένα από τα μέσα που έχουν δοθεί στην Επιτροπή, για να μπορεί να εκπληρώνει την αποστολή επιτηρήσεως την οποία της αναθέτει το κοινοτικό δίκαιο. Η αποστολή αυτή περιλαμβάνει, ασφαλώς, το έργο της διαλευκάνσεως και διώξεως ατομικών παραβάσεων, περιλαμβάνει όμως επίσης και το καθήκον ασκήσεως μιας γενικής πολιτικής αποσκοπούσας στην εφαρμογή, στον τομέα του ανταγωνισμού, των αρχών που ορίζονται στη Συνθήκη ΕΟΚ και στον προσανατολισμό της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων προς την κατεύθυνση αυτή. Γι' αυτόν τον λόγο, το Δικαστήριο έκρινε ότι, για να εκτιμά τη σοβαρότητα της παραβάσεως προκειμένου να

καθορίσει το ύψος του προστίμου, η Επιτροπή πρέπει να λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υποθέσεως, αλλά και το πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται η παράβαση, πρέπει δε μεριμνά ώστε η όλη δράση της να έχει αποτρεπτικό χαρακτήρα, κυρίως για τις μορφές παραβάσεων που πλήττουν όλως ιδιαιτέρως την πραγμάτωση των σκοπών της Κοινότητας. Το Δικαστήριο έκρινε, περαιτέρω, ότι ευλόγως η Επιτροπή συνεκτίμησε το γεγονός ότι οι παραβάσεις ορισμένου τύπου εξακολουθούν να παρατηρούνται σχετικώς συχνά, παρ' όλον ότι ο παράνομος χαρακτήρας τους έχει αναγνωριστεί αφότου άρχισε να υπάρχει κοινοτική πολιτική ανταγωνισμού, λόγω της ωφελείας την οποία μπορούν να αποκομίσουν απ' αυτές ορισμένες από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις· ευλόγως, επομένως, αύξησε το ύψος των προστίμων, προκειμένου να ενισχύσει το προληπτικό τους αποτέλεσμα. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή επέβαλε στο παρελθόν πρόστιμα ορισμένου ύψους για ορισμένες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξήσει το ύψος αυτό, εντός των ορίων που τίθενται με τον κανονισμό 17, αν αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου να κατοχυρωθεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού (προαναφερθείσα απόφαση της 7ης Ιουνίου 1983 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 100/80 έως 103/80, σκέψεις 105 έως 109).

347 Με γνώμονα τις σκέψεις αυτές, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι δικαίως η Επιτροπή χαρακτήρισε ως ιδιαιτέρως σοβαρές και κατάφωρες παραβάσεις τον καθορισμό επιδιωκομένων τιμών και επιδιωκομένου όγκου πωλήσεων, καθώς και τη συναποδοχή μέτρων αποσκοπούντων στη διευκόλυνση της εφαρμογής των επιδιωκομένων τιμών που αποσκοπούσαν στη νόθευση της φυσιολογικής εξελίξεως των τιμών στην αγορά του πολυπροπυλενίου.

348 Η αιτίαση της προσφεύγουσας πρέπει, κατά συνέπεια, να απορριφθεί.

Β' — Η αιτιολογία του προστίμου

349 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Απόφαση δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένη όσον αφορά το πρόστιμο. Συγκεκριμένα, ενώ η Επιτροπή όρισε ορθά τις αρχές που έπρεπε να πρυτανεύσουν κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, ουδόλως αιτιολόγησε την εφαρμογή των αρχών αυτών στη συγκεκριμένη περίπτωση. Προσθέτει ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου (αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 1975 στην υπόθεση 73/74, Papiers Peints, Racc. 1975, σ. 1491, και της 15ης Μαρτίου 1967 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 8/66 έως 11/66, όπ. π.), οι αποφάσεις της Επιτροπής σε υποθέσεις ανταγωνισμού πρέπει να είναι αιτιολογημένες με όλως ιδιαίτερη προσοχή, διότι δεν εντάσσονται σε μια πάγια πρακτική αποφάσεων. Αυτό ισχύει δε, καθ' ομολογίαν της Επιτροπής, και για την επίδικη Απόφαση.

350 Η Επιτροπή, από την πλευρά της, διατείνεται ότι η Απόφαση περιέχει επαρκή αιτιολόγηση του ύψους των προστίμων στις αιτιολογικές σκέψεις 107 επ.

351 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, για να επιμετρήσει το πρόστιμο που θα επέβαλλε στη προσφεύγουσα, η Επιτροπή αφενός μεν όρισε τα κριτήρια καθορισμού της τάξεως μεγέθους των προστίμων που θα επέβαλλε στις αποδέκτριες της Αποφάσεως επιχειρήσεις (αιτιολογική σκέψη 108 της Αποφάσεως), αφετέρου δε όρισε τα κριτήρια με τα οποία θα στάθμιζε ακριβοδίκαια τα πρόστιμα που θα επέβαλλε σε καθεμιά απ' αυτές τις επιχειρήσεις (αιτιολογική σκέψη 109 της Αποφάσεως).

352 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι τα κριτήρια που εκτίθενται στην αιτιολογική σκέψη 108 δικαιολογούν επαρκώς την τάξη μεγέθους των προστίμων που επιβλήθηκαν στις αποδέκτριες της Αποφάσεως επιχειρήσεις. Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ειδικότερα το κατάφωρον της παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, και ιδίως των στοιχείων α', β' και γ', της Συνθήκης, το οποίο δεν αγνοούσαν οι παραγωγοί πολυπροπυλενίου, οι οποίοι ενήργησαν εκ προθέσεως και με τη μεγαλύτερη μυστικότητα.

353 Το Πρωτοδικείο θεωρεί επίσης ότι τα τέσσερα κριτήρια που μνημονεύονται στην αιτιολογική σκέψη 109 είναι πρόσφορα και επαρκή για να οδηγήσουν σε ακριβοδίκαιη στάθμιση των προστίμων που επιβλήθηκαν σε κάθε επιχείρηση.

354 Όσον αφορά τα δύο πρώτα κριτήρια, που μνημονεύονται στην αιτιολογική σκέψη 109 της Αποφάσεως, που είναι ο ρόλος που διαδραμάτισε κάθε επιχείρηση στο πλαίσιο των συμπαιγνιακών διακανονισμών και η χρονική διάρκεια της συμμετοχής της καθεμιάς στην παράβαση, πρέπει να υπομνηστεί ότι, δεδομένου ότι οι αιτιολογικές σκέψεις οι σχετικές με τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να ερμηνεύονται υπό το φως του συνόλου των αιτιολογικών σκέψεων της Αποφάσεως, η Επιτροπή εξέθεσε με αρκετά εξατομικευμένο, ως προς την προσφεύγουσα, τρόπο το πώς έλαβε υπόψη τα κριτήρια αυτά.

355 Όσον αφορά τα δύο τελευταία κριτήρια, δηλαδή τις παραδόσεις στις οποίες προέβησαν οι διάφοροι παραγωγοί πολυπροπυλενίου εντός της Κοινότητας, καθώς και

τον συνολικό κύκλο εργασιών της κάθε επιχειρήσεως, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει — βάσει των αριθμητικών στοιχείων τα οποία ζήτησε από την Επιτροπή και των οποίων η προσφεύγουσα δεν αμφισβήτησε την ακρίβεια — ότι, κατά τον καθορισμό του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα, τα κριτήρια αυτά δεν εφαρμόστηκαν κατά τρόπο άνισο σε σύγκριση προς τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν σε άλλους παραγωγούς.

356 Επομένως, η αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

Γ — Η εγγενής σοβαρότητα της παραβάσεως

357 Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι ο «ηθελημένος» χαρακτήρας της παραβάσεως του άρθρου 85 δεν μπορεί να συνιστά επιβαρυντική περίσταση κατά τον καθορισμό του προστίμου, εφόσον στην πραγματικότητα αποτελεί πρωταρχική προϋπόθεση για να επιβληθεί πρόστιμο. Περαιτέρω, ηθελημένη δεν πρέπει να είναι η συμπεριφορά, αλλά η παράβαση, πρέπει δηλαδή να υπάρχει σκόπιμη παράβαση του κοινοτικού δικαίου (απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Νοεμβρίου 1975 στην υπόθεση 26/75,General Motors κατά Επιτροπής, Racc. 1975, σ. 1367).

358 Υποστηρίζει, σχετικώς, ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να εκλάβει τη μυστικότητα των συναντήσεων ως ένδειξη του ηθελημένου χαρακτήρα των ενεργειών των παραγωγών, εφόσον οι τιμές-στόχοι δημοσιεύθηκαν στον εξειδικευμένο Τύπο, έγιναν επαφές μεταξύ των επιχειρήσεων και της Επιτροπής, για να συζητήσουν για την κατάσταση της αγοράς, οι δε πρώτες συναντήσεις έγιναν στη γενική συνέλευση της ΕΑΤΡ. Όσο για τον φερόμενο «κατάφωρο» χαρακτήρα της παραβάσεως, θεωρεί ότι ούτε αυτός μπορεί να συνιστά λόγο επιβαρύνσεως του προστίμου.

359 Η Επιτροπή διατείνεται ότι η παράβαση του άρθρου 85 ήταν υπολογισμένη και σκόπιμη, οι δε οριζόντιοι καθορισμοί τιμών και οριζόντιοι καταμερισμοί αγορών από μακρού χρόνου θεωρούνται ως συγκαταλεγόμενοι μεταξύ των σοβαροτέρων μορφών παραβάσεων του δικαίου του ανταγωνισμού. Περαιτέρω, η παράβαση ήταν κατάφωρη, υπό την έννοια ότι ήταν προφανής και έκδηλη. Η συμπεριφορά των επιχειρήσεων ήταν ηθελημένη, σύμφωνα δε με τη νομολογία του Δικαστηρίου, δεν έχει σημασία αν η

παράβαση διεπράχθη εξ αμελείας ή αν η προσφεύγουσα είχε ή όχι συνείδηση του ότι παρέβαινε την απαγόρευση του άρθρου 85 (απόφαση της 1ης Φεβρουαρίου 1978 στην υπόθεση 19/77, Miller κατά Επιτροπής, Racc. 1978, σ. 131· η Επιτροπή τονίζει ότι οι προτάσεις τις οποίες ανέπτυξε ο γενικός εισαγγελέας Mayras στην προαναφερθείσα απόφαση 26/75 συνηγορούν υπέρ της ίδιας θέσεως, αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζεται η προσφεύγουσα). Οι συμφωνίες είχαν μυστικό χαρακτήρα και δεν κατέστησαν γνωστές ούτε στον εξειδικευμένο Τύπο ούτε στην Επιτροπή, εφόσον δημοσιεύονταν απλώς τιμές, κατά τις επαφές τους δε με την Επιτροπή, δεν είχαν κάνει λόγο για τις συμφωνίες τους.

360 Υποστηρίζει, εξ άλλου, ότι η παράβαση επιβαρύνθηκε ακόμη από το γεγονός ότι ενεπλάκησαν σ' αυτήν όλοι σχεδόν οι παρασκευαστές πολυπροπυλενίου της Κοινότητας· κατά συνέπεια, το μέγεθος, η οικονομική δύναμη και το συνολικό μερίδιο που κατείχαν στην αγορά οι συμμετέχοντες είχαν εξαιρετικώς μεγάλη σημασία.

361 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, όπως προκύπτει από την κρίση που σχημάτισε σχετικά με την απόδειξη της παραβάσεως, η Επιτροπή ορθώς απέδειξε τον ρόλο τον οποίο διαδραμάτισε στην παράβαση η προσφεύγουσα καθ' όσον χρόνο συμμετέσχε σ' αυτήν· ορθώς, επομένως, η Επιτροπή στηρίχτηκε στον ρόλο αυτόν, για να υπολογίσει το πρόστιμο που επέβαλε στην προσφεύγουσα.

362 Εξ άλλου, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι τα αποδειχθέντα πραγματικά περιστατικά — και ιδίως ο καθορισμός επιδιωκομένων τιμών και επιδιωκομένου όγκου πωλήσεων —, με την εγγενή τους σοβαρότητα, προδίδουν ότι η προσφεύγουσα δεν ενήργησε από απερισκεψία, ούτε καν από αμέλεια, αλλ' εκ προθέσεως.

363 Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι οι επιχειρήσεις που μετείχαν στη διαπιστωθείσα με την Απόφαση παράβαση κατέχουν το σύνολο σχεδόν της οικείας αγοράς, πράγμα που καθιστά προφανές ότι η παράβαση την οποία συνδιέπραξαν ήταν ικανή να περιορίσει τον ανταγωνισμό.

364 Κατά συνέπεια, η αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

Δ' — Η συνεκτίμηση των αποτελεσμάτων της παραβάσεως

365 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη την πραγματική συμπεριφορά της Monte στην αγορά, όσον αφορά τόσο τις τιμές και τον όγκο πωλήσεων, όσο και την παντελή ανυπαρξία επιδράσεως της συμπράξεως στην αγορά και στις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών.

366 Προσθέτει ότι η επικρινόμενη συμπεριφορά δεν προκάλεσε καμμία ζημία στους πελάτες, οι οποίοι άλλωστε δεν προέβαλαν καμμία διαμαρτυρία ή ένσταση κατ' αυτής. Οι εν λόγω πελάτες εμφανίζουν, άλλωστε, πολύ θετικά αποτελέσματα χρήσεως κατά την υπό κρίση περίοδο, αντιθέτως προς τους παραγωγούς πολυπροπυλενίου, των οποίων ο κλάδος υπέστη βαρείες ζημίες και οι περισσότεροι από τους οποίους θα είχαν αφανισθεί αν δεν είχαν λάβει τις επικρινόμενες πρωτοβουλίες.

367 Η Επιτροπή απαντά ότι οι διαμαρτυρίες της Monte όσον αφορά την έλλειψη αποτελέσματος της συμπράξεως είναι άστοχες, αφενός μεν διότι η σύμπραξη άσκησε πραγματική επίδραση στις τιμές, αφετέρου δε διότι η Επιτροπή, για να επιμετρήσει το ύψος των προστίμων, έλαβε όντως υπόψη το γεγονός ότι, σε γενικές γραμμές, οι πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών δεν επέτυχαν πλήρως τον στόχο τους (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 108). Κατ' αυτόν τον τρόπο, άλλωστε, έπραξε παραπάνω απ' ό,τι υπεχρεούτο να πράξει, δεδομένου ότι, κατά το άρθρο 85, πρέπει να τιμωρούνται όχι μόνο οι συμπράξεις που έχουν ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση του ανταγωνισμού, αλλά και εκείνες που έχουν τέτοιο σκοπό. Παραπέμπει, κατά τα λοιπά, στις διαπιστώσεις στις οποίες προέβη ως προς τα πραγματικά περιστατικά και στην επιχειρηματολογία της περί της επιδράσεως της παραβάσεως στον ανταγωνισμό και του επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών.

368 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η προσφεύγουσα δεν μπορεί — χωρίς να αντιφάσκει — να ισχυρίζεται ότι η σύμπραξη δεν άσκησε καμμία επίδραση στις τιμές και ταυτόχρονα να υποστηρίζει ότι αυτή είχε ευεργετικές επιπτώσεις σε ολόκληρο τον κλάδο του πολυπροπυλενίου, ο οποίος διασώθηκε χάρη σ' αυτήν.

369 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η Επιτροπή διέκρινε δύο είδη αποτελεσμάτων της παραβάσεως. Το πρώτο συνίσταται στο γεγονός ότι οι παραγωγοί, αφού συνομολόγησαν τιμές-στόχους κατά τις συναντήσεις, κάλεσαν όλοι τα τμήματα πωλήσεών τους να υλοποιήσουν τις τιμές αυτές, χρησιμοποιώντας τους «στόχους» ως βάση διαπραγματεύσεως των τιμών με τους πελάτες. Βάσει αυτού, η Επιτροπή συνήγαγε ότι υπάρχουν, εν προκειμένω, ισχυρές ενδείξεις ότι η συμφωνία επέδρασε όντως αισθητά στις συνθήκες του ανταγωνισμού (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 74, δεύτερο εδάφιο, που παραπέμπει στην αιτιολογική σκέψη 90). Το δεύτερο συνίσταται στο γεγονός ότι η εξέλιξη των τιμών που χρεώνονταν στους διαφόρους πελάτες, συγκρινόμενη με τις τιμές-στόχους που καθορίζονταν στο πλαίσιο συγκεκριμένων πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών, συμφωνεί με τον απολογισμό της εφαρμογής των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών, όπως αυτός προκύπτει από τα έγγραφα που αποκαλύφθηκαν στην ICI και σε άλλους παραγωγούς (Απόφαση, αιτιολογική σκέψη 74, έκτο εδάφιο).

370 Πρέπει να σημειωθεί ότι το πρώτο είδος αποτελεσμάτων αποδείχθηκε από την Επιτροπή επαρκώς κατά νόμον, βάσει πολυαρίθμων οδηγιών καθορισμού τιμών που έδιναν οι διάφοροι παραγωγοί, οδηγιών που συμφωνούν τόσο μεταξύ τους, όσο και προς τις τιμές-στόχους που καθορίζονταν κατά τις συναντήσεις, χρησίμευαν δε προφανώς ως βάση για τη διαπραγμάτευση των τιμών με τους πελάτες.

371 Ως προς το δεύτερο είδος αποτελεσμάτων, πρέπει να επισημανθεί ότι η Επιτροπή ανέφερε, στην αιτιολογική σκέψη 108, τελευταία περίπτωση, της Αποφάσεως, ότι, για να μετριάσει το ύψος των ποινών, στηρίχτηκε στο γεγονός ότι οι πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών δεν είχαν εν γένει επιτύχει πλήρως τον στόχο τους και, τέλος, ότι δεν υπήρχε κανένα μέτρο καταναγκασμού ικανό να διασφαλίσει την τήρηση των ποσοστώσεων ή των λοιπών διακανονισμών.

372 Δεδομένου ότι οι αιτιολογικές σκέψεις της Αποφάσεως που αφορούν τον καθορισμό του ύψους των προστίμων πρέπει να ερμηνευθούν υπό το φως και των λοιπών αιτιολογικών σκέψεων της Αποφάσεως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή καλώς έλαβε πλήρως υπόψη το πρώτο είδος αποτελεσμάτων και έλαβε υπόψη τον περιορισμένο χαρακτήρα του δευτέρου είδους αποτελεσμάτων. Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι η προσφεύγουσα δεν ανέφερε σε ποιο βαθμό δεν ελήφθη επαρκώς υπόψη ο περιορισμένος χαρακτήρας του δευτέρου είδους αποτελεσμάτων, για τον μετριασμό του ύψους των προστίμων.

373 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το σκεπτικό της Αποφάσεως δικαιολογεί το διατακτικό της, όσον αφορά τόσο την απόδειξη της παραβάσεως εις βάρος της προσφεύγουσας, όσο και το εύρος των αποτελεσμάτων της παραβάσεως που συνεκτιμήθηκαν για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων. Κατά συνέπεια, δεν υπάρχει καμμία ένδειξη που να στηρίζει τον ισχυρισμό ότι η Επιτροπή θεμελίωσε την Απόφασή της στη συνεκτίμηση αποτελεσμάτων ευρυτέρων από αυτά που εκτίθενται στο σκεπτικό της — αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζεται η Επιτροπή αναφερόμενη σε σχόλια τα οποία έκαναν υπάλληλοι της Επιτροπής σε μια συνέντευξη Τύπου σχετικά με την Απόφαση. Επομένως, η Απόφαση δεν στηρίχτηκε σε άλλους λόγους πέραν αυτών που εκθέτει και δεν στοιχειοθετείται, ως εκ τούτου, κατάχρηση εξουσίας.

374 Κατά συνέπεια, η αιτίαση της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί.

Ε' — Η ανεπαρκής συνεκτίμηση της συντρέχουσας οικονομικής κρίσεως

375 Η προσφεύγουσα εκθέτει ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη την κατάσταση πρόδηλης κρίσεως στην οποία βρισκόταν η βιομηχανία του πολυπροπυλενίου, ούτε τις σημαντικές ζημίες που συνεπέφερε η κρίση αυτή. Όσον αφορά την έκταση των ζημιών της, η προσφεύγουσα ζητεί να διεξαχθεί η διά μαρτύρων απόδειξη περί της αληθείας των λογιστικών στοιχείων τα οποία προσκόμισε. Θεωρεί ότι η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη τις ζημίες αυτές, τουλάχιστον ως ελαφρυντική περίσταση (προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουαρίου 1978, στην υπόθεση 27/76).

376 Προσθέτει ότι η Επιτροπή, τονίζοντας ότι το πρόστιμο δεν υπερέβη το όριο του 10 % του κύκλου εργασιών, που ορίζεται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, παρέλειψε να λάβει υπόψη ότι το θεωρητικό αυτό όριο δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε επιχειρήσεις που έχουν υποστεί σημαντικές ζημίες.

377 Η Επιτροπή απαντά ότι, προς μετριασμό του ύψους των προστίμων, δέχτηκε ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις υπέστησαν επί μακρότατο χρονικό διάστημα σημαντικές ζημίες στην εκμετάλλευση του κλάδου τους του πολυπροπυλενίου, παρ' όλον ότι θεωρεί ότι δεν είχε την υποχρέωση να λάβει υπόψη το στοιχείο αυτό.

378 Φρονεί ότι οι κυρώσεις μπορούν να είναι ανάλογες προς τον κύκλο εργασιών, όχι μόνον όταν οι επιχειρήσεις έχουν πραγματοποιήσει κέρδη, αλλά και όταν έχουν υποστεί ζημίες.

379 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η Επιτροπή ανέφερε ρητά, στην αιτιολογική σκέψη 108, τελευταία περίπτωση, της Αποφάσεως, ότι έλαβε υπόψη το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις υπέστησαν σημαντικές ζημίες κατά την άσκηση των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων στον τομέα του πολυπροπυλενίου επί πολύ μακρό χρονικό διάστημα· αυτό δείχνει όχι μόνον ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη τις ζημίες, αλλά και ότι έλαβε υπόψη, κατ' επέκταση, τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες του κλάδου (προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Νοεμβρίου 1983 στην υπόθεση 322/81, αιτιολογικές σκέψεις 111 επ.), για να καθορίσει, συνεκτιμώντας και τα λοιπά κριτήρια τα οποία μνημονεύει στην αιτιολογική σκέψη 108, την τάξη μεγέθους των προστίμων.

380 Το όριο, άλλωστε, του 10 % του κύκλου εργασιών, το οποίο τίθεται με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, δεν συνιστά κριτήριο καθορισμού του ύψους των προστίμων, αλλ' ανώτατο όριο, το οποίο εφαρμόζεται, ως τέτοιο, σε όλες τις περιστάσεις.

381 Το Πρωτοδικείο θεωρεί, τέλος, ότι το αίτημα της προσφεύγουσας να διεξαχθούν διά μαρτύρων αποδείξεις περί του αληθούς των λογιστικών στοιχείων τα οποία προσκόμισε είναι άνευ αντικειμένου, κατά το μέτρο που διαπιστώνει ότι η Επιτροπή έλαβε επαρκώς υπόψη τα στοιχεία αυτά, των οποίων δεν αμφισβήτησε την ακρίβεια.

382 Επομένως, η αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

Στ' — Η συνεκτίμηση ελαφρυντικών περιστάσεων

383 Η προσφεύγουσα διατείνεται ότι τα διάφορα δικαιολογητικά στοιχεία τα οποία επικαλέστηκε — και τα οποία αφορούν ιδίως το εθνικό πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο και τα ευεργετικά αποτελέσματα της συμπράξεως — έπρεπε να είχαν ληφθεί υπόψη ως ελαφρυντικές περιστάσεις.

384 Όσον αφορά το ιταλικό εθνικό πλαίσιο, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι τα προβαλλόμενα από την προσφεύγουσα στοιχεία ανέκυψαν πολύ χρόνο μετά την έναρξη της συμπράξεως και δεν ασκούν επιρροή στο νομικό επίπεδο.

385 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι τα διάφορα πραγματικά περιστατικά τα οποία επικαλείται η προσφεύγουσα ως δικαιολογητικές περιστάσεις δεν είναι ικανά να αναιρέσουν τον αθέμιτο χαρακτήρα της συμπεριφοράς της, διότι δεν μπορεί να γίνει δεκτή η συμμετοχή σε αθέμιτη σύμπραξη ως μέσο νόμιμης άμυνας. Κατά συνέπεια, μόνο στο στάδιο του καθορισμού του προστίμου θα μπορούσε ενδεχομένως η Επιτροπή να λάβει υπόψη τα στοιχεία αυτά ως ελαφρυντική περίσταση, χωρίς πάντως να υποχρεούται προς τούτο.

386 Συναφώς — και δεδομένου ότι η προσφεύγουσα καλεί το Πρωτοδικείο να ασκήσει την αρμοδιότητά του πλήρους δικαιοδοσίας — το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι τα κριτήρια που εκτίθενται στην αιτιολογική σκέψη 108 της Αποφάσεως δικαιολογούν επαρκώς την τάξη μεγέθους των προστίμων που επιβλήθηκαν στις αποδέκτριες της Αποφάσεως επιχειρήσεις, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του κατάφωρου χαρακτήρα της διαπραχθείσης παραβάσεως.

387 Κατά συνέπεια, η αιτίαση της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί.

Ζ' — Συμπέρασμα

388 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι το επιβληθέν στην προσφεύγουσα πρόστιμο είναι ανάλογο προς τη διάρκεια και τη σοβαρότητα της διαπιστωθείσης παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού. Δεδομένου ότι η Απόφαση της Επιτροπής δεν είναι παράνομη, ούτε πάσχει από πταίσμα, δεν γεννάται ευθύνη της Επιτροπής.

Επί της επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας

389 Με επιστολή που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 6 Μαρτίου 1982, η προσφεύγουσα ζήτησε από το Πρωτοδικείο να επαναλάβει την προφορική διαδικασία και να διατάξει τη διεξαγωγή αποδείξεων, επικαλούμενη προς τούτο τις δηλώσεις στις οποίες προέβη η Επιτροπή κατά τη συνέντευξη Τύπου, την οποία έδωσε στις 28 Φεβρουαρίου 1992, μετά τη δημοσίευση της αποφάσεως στις υποθέσεις T-79/89, T-84/89 έως T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-102/89 και T-104/89.

390 Αφού άκουσε εκ νέου τον γενικό εισαγγελέα, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι δεν συντρέχει λόγος να διατάξει την επανάληψη, σύμφωνα με το άρθρο 62 του Κανονισμού Διαδικασίας του, της προφορικής διαδικασίας, ούτε να διατάξει τη διεξαγωγή αποδείξεων την οποία ζήτησε η προσφεύγουσα.

391 Πρέπει να επισημανθεί ότι η απόφαση που εκδόθηκε στις προαναφερθείσες υποθέσεις (απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1992 στις υποθέσεις T-79/89, T-84/89 έως T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-102/89 και T-104/89, BASF κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-315) δεν δικαιολογεί αφ' εαυτής την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας στην παρούσα υπόθεση. Συγκεκριμένα, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι μια πράξη κοινοποιηθείσα και δημοσιευθείσα πρέπει να τεκμαίρεται έγκυρη. Επομένως, όποιος επικαλείται την έλλειψη τυπικού κύρους ή το ανυπόστατον μιας πράξεως, αυτός φέρει και το βάρος να προβάλει στο Πρωτοδικείο τους λόγους για τους οποίους θα έπρεπε αυτό να αντιπαρέλθει τη φαινομενική εγκυρότητα της πράξεως η οποία κοινοποιήθηκε και δημοσιεύθηκε νομοτύπως. Εν προκειμένω, οι προσφεύγουσες στην παρούσα υπόθεση δεν προέβαλαν καμμία ένδειξη πιθανολογούσα ότι η κοινοποιηθείσα και δημοσιευθείσα πράξη δεν είχε εγκριθεί ή εκδοθεί από τα μέλη της Επιτροπής δρώντα ως συλλογικό όργανο. Ειδικότερα, αντιθέτως προς τις υποθέσεις PVC (προαναφερθείσα απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1992 στις υποθέσεις T-79/89, T-84/89 έως T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-102/89 και T-104/89, σκέψεις 32 επ.), οι προσφεύγουσες, εν προκειμένω, δεν προέβαλαν καμμία ένδειξη περί παραβιάσεως της αρχής ότι μια πράξη, άπαξ εκδοθείσα, δεν θίγεται, διότι, όπως ισχυρίστηκαν, το κείμενο της Αποφάσεως τροποποιήθηκε, μετά τη συνεδρίαση του σώματος των Επιτρόπων κατά την οποία αυτό είχε εγκριθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

392 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Επειδή η προσφεύγουσα ηττήθηκε, η δε Επιτροπή ζήτησε να καταδικασθεί η προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα, πρέπει να καταδικασθεί η τελευταία στα δικαστικά έξοδα, περιλαμβανομένων και των εξόδων της διαδικασίας την οποία κίνησε αυτή ενώπιον του Δικαστηρίου βάσει του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πρώτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή.

2) Καταδικάζει την προσφεύγουσα στα δικαστικά εξοδα, περιλαμβανομένων και των εξόδων της διαδικασίας την οποία κίνησε αυτή ενώπιον του Δικαστηρίου βάσει του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

Cruz Vilaça Schintgen

Lenaerts Kirschner Edward

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 10 Μαρτίου 1992.

Ο Γραμματέας

H. Jung

Ο Πρόεδρος

J. L. Cruz Vilaça